

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

№ 3-1923/

Հ. Ս. Խ. Հ.

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ՈՐԵՆՍԳԻՐԳ

ՅԵՐԵՎԱՆ
Յրեւսի Ե. Ուսչիկ Եւրոպ
1923

ԴԵԿՐԵՏՆԵՐԻ ՅԵՎ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ

ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

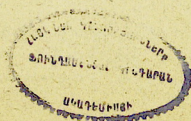
1923

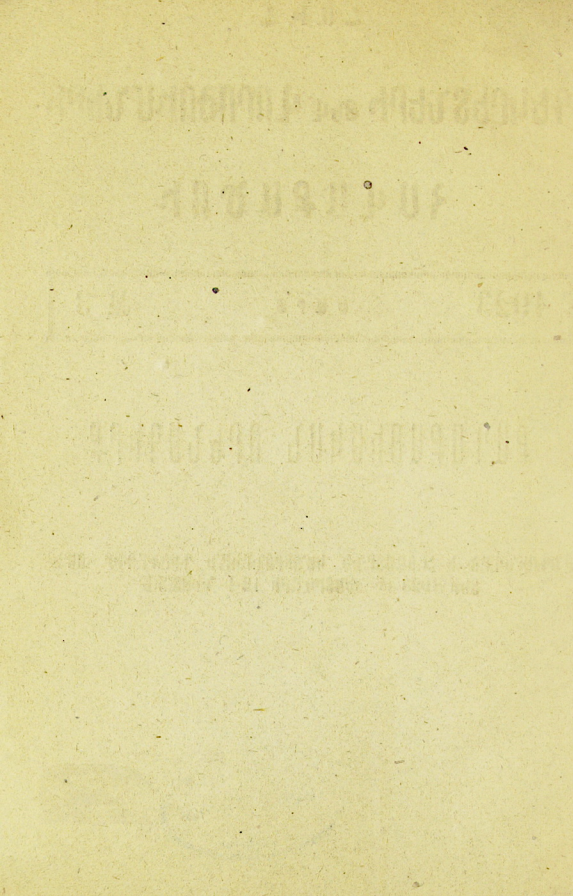
Մ Ա Ր Տ

№ 3

1611 ԲԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔ

ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ Ե ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԺԱԳԻՐ ԿԱԾԻ-
ՏՆԻ 1923 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻ 18-Ի ՆԻՍՏՈՒՄ

ՎՈՐՈՅՈՒՄ

Հ. Ս. Խ. Հ. ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՈՐԵՆՍԳՐԲԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1. Քաղաքացիական Որենսգրքը գործադրվում է 1923 թվի Ապրիլի 10-ից:

2. Հանրապետության դատաստանական և այլ հիմնարկությունները չեն ընդունում նախելու 1920 թ. Նոյեմբերի 29-ից առաջ ծաղած և վոչ մի վեճ՝ քաղաքացիական իրավահարաբերությունների վերաբերյալ:

3. Քաղաքացիական իրավահարաբերությունների վերաբերյալ այն վեճերը, վոր ծագել են 1920 թ. Նոյեմբերի 29-ից հետո մինչև Հ.Ս.Խ.Հ. Քաղաքացիական Որենսգրքի գործադրությունը, կարգավորվում են այն որենքներով, վոր գործում են նրանց ծագման պահուն:

4. Այն իրավահարաբերությունների նկատմամբ, վոր թույլ են տրվում նրանց ծագման պահուն գործող որենքներով, յեթե յիշյալ որենքներով լիովին չեն կարգավորվում, կիրարկվում են Հ. Ս. Խ. Հ. Քաղաքացիական Որենսգրքի վորոշումները:

5. Հ. Ս. Խ. Հ. Քաղաքացիական Որենսգրքի տարածական մեկնությունը թույլատրելի յե այն դեպքում միայն, յերբ այդ պահանջում է Բանվորա-Գյուղացիական Պետության և աշխատավոր մասնների շահերի պաշտպանությունը:

6. Արգելվում է Որենսգրքի վորոշումների մեկնությունը՝ տույալված կառավարությունց որենքների և հեղավորությունից առաջ յեղած դատարանների գործունեության հիման վրա:

7. Քաղաքացիական դատերի ընդհանուր յեռամյա վաղեմությունը տարածվում է նաև նախ քան Հ. Ս. Խ. Հ. Քաղաքացիական Որենսգրքի գործադրությունը առաջ յեկած իրավահարաբերությունների վրա:

8. Ոտար պետությունց քաղաքացիներին իրավունքները կարգավորվում են մասնավոր համաձայնություններով: Յեթե ոտարերկրացիների իրավունքները նախատեսված չեն համապատասխան

կառավարութեանց հետ կնքված համաձայնութիւններով և հատուկ որոշումներով, ոտարեկրացիների իրավունքները ազատ տեղափոխութեան համար Հ. Ս. Խ. Հ. հողի վրա, զբաղմունք ընտրելու՝ առևտրա-արդյունաբերական ձեռնարկութիւններ լսանալու և ձեռք բերելու, շէնքերի և հողամասերի ընչափան իրավունքներ վայելելու՝ կարող են սահմանափակվել Հ. Ս. Խ. Հ. կառավարութեան ձեռնահաս կենտրոնական մարմինների վորոշումներով, Արտաքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիտարիատի համաձայնութեամբ:

Մանրութեան.—1. Ոտարեկրյա բաժնետիրական և այլ ընկերութիւնները Հ. Ս. Խ. Հանրապետութեան մեջ իրավական անձի իրավունքներ են ձեռք բերում, Հ. Ս. Խ. Հ. կառավարութեան մասնավոր թույլատրութեամբ:

Մանրութեան.—2. Ոտարեկրյա իրավական անձինք, վոր Խ. Ս. Հանրապետութիւնների Միութեան սահմաններում գործառնութիւնների թույլտրութիւն չունին, պատական պաշտպանութեան իրավունք են վայելում Հ. Ս. Խ. Հանրապետութեան մեջ այն պահանջների նկատմամբ, վոր առաջ են գալիս Խ. Ս. Հ. Միութեան սահմաններից դուրս և վերաբերում են նրա սահմաններում ապրող պատասխանատուններին, միմիայն փոխադարձութեան հիմունքներով:

9. Քաղաքացիական Որենսդրքի ներդրութիւնը տարածվում է Հ. Ս. Խ. Հ. ամբողջ Հանրապետութեան վրա:

Հ. Ս. Խ. Հ. Կենտրոնական Գործադիր

Կոմիտեի Նախագահի տեղակալ՝ Ա. Կարինյան

Արդարադատութեան Ժողովրդական

Կոմիտար՝ Բ. Շանվերդյան

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի

Քարտուղար՝ Հ. Տաշյան

1923 թ. Փետրվարի 13

Յերևան

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱԺԻՆ

I. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿՋԲՈՒՆՔՆԵՐ

1. Քաղաքացիական իրավունքները պաշտպանվում են որենքով բացի այն դեպքերից, յերբ նրանց գործադրութիւնը հակասում է իրենց սոցիալ-տնտեսական նպատակին:

2. Քաղաքացիական իրավունքի վերաբերյալ վեճերը լուծվում են դատական կարգով: Դատարանի դիմելու իրավունքից հրաժարվելը անվավեր է:

Մանրութիւն.— Պետական մարմինների միջև ծագած ստացվածային վեճերը լուծվում են հատուկ վորոշմամբ սահմանված կարգով:

3. Հողային հարաբերութիւնները, ինչպես և բանվորական ույթ վարձելու վերաբերյալ և ընտանեկան հարաբերութիւնները կողմնորոշվում են մասնավոր որենքներով:

II. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՑԵՆԹԱԿԱՆԵՐԸ (ԱՆՁԵՐԸ)

4. Ցերկրի արտագրական ույթերի պարզացման նպատակով, Հ. Ս. Խ. Հանրապետութիւնը քաղաքացիական իրավունքաւթութեան (քաղաքացիական իրավունքներ և պարտականութիւններ ունենալու ունակութիւն) և տալիս բոլոր այն քաղաքացիներին, վերոնց իրավունքները սահմանափակված չեն գտտարանով:

Սեռը, ցեղը, ազգութիւնը, կրօնական չափանիւնը, ծագումը վոչ մի ազդեցութիւն չունին քաղաքացիական իրավունքաւթութեան վրա:

5. Հ. Ս. Խ. Հանրապետութեան և դաշնակից Խորհրդային Հանրապետութիւնների յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի ազատորեն յերթեկելու Հ. Ս. Խ. Հ. սահմաններում, ընտրելու որենքով չարգելված զբաղմունքներ և արհեստներ, ձեռք բերելու և ոտաւրացնելու գույքեր, որենքով մատնանշված սահմանափակումներով գործարքներ կատարելու և պարտավորութիւններ հանձն առնելու:

կազմակերպելու արդյունաբերական և առևտրական ձեռնարկություններ, համաձայն արդյունաբերական և առևտրական գործունեությունը կարգավորող և աշխատանքի կիրարկությունը պաշտպանող վորոշումներին:

6. Վոչ վոքի կարելի է գրել քաղաքացիական իրավունքներին և վոչ սահմանափակել վորևե մեկի իրավունքները այլ կերպ՝ բայց յեթե որենքով վորոշված դեպքերում և կարգով:

7. Չափահաս դառնալուց հետո միայն վորևե մեկը լիովին ձեռք է բերում իր գործողություններով քաղաքացիական իրավունքներ ձեռք բերելու և քաղաքացիական պարտավորություններ հանձն առնելու ունակություն, (գործունակություն):

Չափահաս համարվում են 18 տարին լրացրածները:

8. Զեռնհաս հիմնարկությունները կարող են անչափահաս հայաաբարել չափահաս անձանց 1), յեթե նրանք հոգեկան հիվանդության կամ տկարամտության հետևանքով անընդունակ են խելացի կերպով վարելու իրենց գործերը, 2), յեթե նրանք իրենց ծայրահեղ շռայլությամբը վատնում են իրենց տրամադրության տակ յեղած գույքը:

9. 14 տարին լրացրած անչափահասները և վորպես վատնիչներ խնամակալության տակ առնված անձինք գործարքներ կարող են կատարել իրենց որինական ներկայացուցիչների (ծնողների կամ խնամակալների) համաձայնությամբ: Նրանք իրավունք ունին ինքնազուլն տնորինելու իրենց ստացած աշխատավարձը և պատասխանատու յեն իրենց գործողություններով ուրիշներին հասցրած վնասների համար:

10. Անվավեր են այն բոլոր գործարքները, վորոնց նպատակն է սահմանափակել իրավունակությունը կամ գործունակությունը:

11. Բնակավայր է համարվում այն տեղը, ուր մեկը յուր ծառայության, մշտական զբաղմունքների կամ իր գույքի գտնվելու հանգամանքով՝ մշտապես կամ ընդհանրապես ապրում է:

Անչափահասների կամ խնամակալության տակ գտնվողների բնակավայր համարվում է նրանց որինական ներկայացուցիչների համ խնամակալների բնակավայրը:

12. Անհայտ բացակայող մեկը կարող է մեռած հայտարարվել, յեթե նրա բացակա ճանաչելու մասին արված հայտարարութիւնից անցել է ամբողջ հինգ տարի: Այսպիսի անձը, վորպես մեռած՝ քաղաքացիական ակտերի մեջ տոմարագրվում է դատական վճռի հիման վրա և մահվան թվականը համարվում է դատավճռի ույժի մեջ մտնելու որը:

Ծանոթութիւն.— Մեկին բացակա կամ մեռած ճանաչելուն վերաբերող կանոնները սահմանվում են հատուկ որոնքով:

13. Իրավական անձ համարվում են այն անձանց հավաքականութիւնները, հաստատութիւնները կամ կազմակերպութիւնները, վորոնք վորպես այդպիսին՝ կարող են ձեռք բերել գույքի վերաբերյալ իրավունք, հանձն առնել պարտավորութիւններ, կողմ լինել դատարանում:

14. Իրավական անձը պետք է ունենա իշխանության լիազորված մարմնի կողմից հաստատված, իսկ հարկ յեղած դեպքերում, տոմարագրված կանոնադրութիւն: Որեւէքով վորոշված այն ընկերութիւնների տեսակները, վոր տնտեսական նպատակներ ունին, կանոնադրության վոխարեն կարող են ունենալ սահմանված կարգով տոմարագրված ընկերական պայմանագիր:

Իրավական անձի իրավունակութիւնը ծագում է կանոնադրության հաստատման, իսկ այն դեպքերում, յերբ որեւէք պահանջում է իրավական անձի տոմարագրութիւնը, այդ տոմարագրության որից:

15. Իրավական անձի իրավունքներ ունեցող մասնավոր հիմնարկութիւնները, այն է հիմնադանոցներ, թանգարաններ, գիտական հաստատութիւններ, հանրային գրադարաններ և այլն կարող են հիմնվել իշխանության պատշաճ մարմինների թույլտվութեամբ:

16. Իրավական անձինք մասնակցում են քաղաքացիական գործառնութիւններին և գործարքներ են կատարում իրենց մարմինների կամ ներկայացուցիչների միջոցով:

17. Հ. Մ. Խ. Հանրապետության սահմաններում գտնվող անձինք, իրավական թե ֆիզիքական, արտաքին առևտրին մասնակցում են միայն պետության միջոցով, հանձին Արտաքին առևտրի Ժողովրդական Կոմիտարիատի: Արտաքին շուկայում ինքնուրույն

կերպով հանդես գալը թույլ ե տրվում միայն որենցով հատկապես մատնանշված դեպքերում և միայն Արտաքին տոկտրի ժողովրդական Կոմիսարիատի վերահսկողության տակ:

18. Պետական իշխանության ձեռնհաս մարմինը կարող ե վերջ տալ իրավական անձի գոյությանը, յեթե նա շեղվում ե կանոնադրությամբ կամ պայմանադրով նախատեսված նպատակից և կամ յեթե նրա մարմինների (ընդհանուր ժողով, վարչություն) գործունեությունը ուղղված ե ի վնաս պետության շահերի:

19. Այն պետական տնտեսական ձեռնարկությունները և նրանց միությունները, վոր իրենց սեփական տնտեսական հաշվովն են ապրում և նախահաշվի կարգով պետությունից դրամական միջոցներ չեն ստանում, քաղաքացիական գործառնությունների մեջ հանդես են գալիս վորպես ինքնուրույն և պետական գանձարանի հետ չըկապված իրավական անձինք: Նրանց պարտքերի համար պատասխանատու յե միայն նրանց ազատ տնտրինության տակ գտնվող գույքը, այսինքն այն գույքը՝ վոր համաձայն 21 և 22-րդ հոգվածների, շրջանադրությունից դուրս չե հանված:

Այս կանոնի բացառությունները հատկապես մտնանշվում են որենցով:

III ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ (ԳՈՒՑՔԵՐԸ)

20. Քաղաքացիական շրջանառությունից դուրս հանված գույքը քաղաքացիական իրավունքի առարկա կարող ե լինել այն սահմաններում միայն, վոր դրականապես մատնանշված են որենցով:

21. Հողը պետության սեփականությունն ե յեւ չի կարող մասնավոր շրջանառության առարկա լինել: Հողատիրությունը թույլ ե տրվում միայն ոգտատիրության իրավունքով:

Ծանոթություն.— Հողի մասնավոր սեփականության վերացմամբ, վերանում ե գույքը շարժականի կամ անշարժի բաժանելը:

22. Ազգայնացրած և մունիցիպալիզացիայի յենթարկված ձեռնարկությունները, նրանց սարքն ու կարգը, յերկաթուղիները և նրանց գնացքների կազմը, ազգայնացրած նավերը, այլև ազգայնացրած և մունիցիպալիզացիայի յենթարկված շենքերը դուրս են հանված մասնավոր շրջանառությունից և չեն կարող ոտաբացվել և

գրավ դրվել այն մարմիններէ կողմից, վորոնց տեսչութեանն են հանձնված գրանք, ինչպես և չեն կարող գործածվել պարտապահանջներին բավարարելու համար: Ազգայնացրած և մոնիցիպալիզացիայի յենթարկված ձեռնարկութեանները, շենքերն ու նավերը կարող են վարձու տրվել որեւորով սահմանված կարգով:

Ծանոթութիւն. — Այս հոգւածներում մատնանշված գույքի անպետք կամ հնացած մասերի ոտարացումը կարգավորվում է մասնավոր կանոններով:

23. Ձենքը, պայթուցիկ նյութերը, զինվորական սպառազինութեանը, սավառակները, հեռագրի և ռադիո-հեռագրի գույքը, վոչնչացրած արժեթղթերը, որեւորով սահմանվածից ավելի թունդ վոգելից ըմպելիքները և խիստ ազդեցիկ թույնները մասնավոր շրջանառութեանից հանված են:

Ծանոթութիւն. — Վրտորդութեան ղենք և հրանյութեր ձեռք բերելը կարգավորվում է մասնավոր կանոններով:

24. Վտակի և արծաթի դրամը և ոտարյերկըյա վալյուտան հանված են ազատ շրջանառութեանից և կարող են գործարքների առարկա լինել միայն հատուկ որեւորներով մատնանշված կարգով սահմաններում:

25. Պատկանյալ մաս համարվում է այն իրը, վորի կոչումն է ծառայել զլիսավոր առարկային և վոր կապված է վերջինիս հետ, քնդհանուր տնտեսական նպատակով:

Պատկանյալ մասն ունի զլիսավոր առարկայի վիճակը, յեթե պայմանագրի կամ որեւոր մեջ դրա հակառակ մասնավոր հիշատակութեան չկա:

26. Գործարքները, այսինքն այն գործողութեանները, վորոնց նպատակն է քաղաքացիական իրավահարաբերութեաններ սահմանելը, փոփոխելը կամ կարճելը, կարող են լինել միակողմ և փոխազարձ (պայմանագրներ):

27. Գործարքները կարող են կատարվել բերանացի կամ գրավոր: Գրավոր գործարքներ, լինում են. 1). հասարակ, 2). վավերացրած, 3). նոտարական, այսինքն նոտարիատում կատարված և նոտարական աշխերի մատյանի մեջ մուծված:

28. Գրավոր ձեռով կատարված գործարքը պիտի ստորագրված լինի գործարքը կատարածն եւսմ նրա ներկայացուցչի կողմից:

Այն անձը, վոր անդրադիտության, ֆիզիքական պակասության կամ հիվանդության պատճառով չի կարող անձամբ ստորագրել, կարող ե ուրիշին հանձնարարել յուր փոխարեն ստորագրել գործարքը: Վերջին ստորագրությունը պետք ե վավերացվի պատշաճ կարգով և ցույց տրվի այն պատճառը, վորի հետևանքով գործարք կատարողը չե կարողացել անձամբ ստորագրել:

29. Յեթե որենքով պահանջվող ձևը պահված չե, գործարքը անվավեր ե այն դեպքում միայն, յերբ որենքով ուղղակի մասնա-նշված ե ձևը չպահպանելու այդ հետևանքը:

IV Գ Ո Ր Ծ Ա Ր Ք Ն Ե Ր

30. Անվավեր ե այն գործարքը, վոր կատարված ե օրենքի հակառակ նպատակով կամ ի խույս որինաց, նաև այն գործարքը՝ վոր ակնհայտնի կերպով ուղղված ե ի վնաս պետության:

31. Անվավեր ե այնպիսի անձի ձեռքով կատարված գործարքը, վոր միանգամայն զուրկ ե գործունակությունից կամ ժամանակավորապես գտնվում ե այնպիսի վիճակի մեջ, վոր չի կարող ըմբռնել իր արարքի նշանակությունը:

32. Այն անձը, վոր գործարք կատարել ե խաբեբայության, սպառնալիքի, բռնության ազդեցության տակ կամ իբր հետևանք յուր ներկայացուցչի՝ պայմանադիր կողմի հետ չարամտությամբ կայացրած համաձայնության և կամ ետևան նշանակություն ունեցող մոլորության մեջ գտնվելով, կարող ե դատարանով պահանջել, վոր գործարքը անվավեր ճանաչվի ամբողջությամբ կամ մասնակի:

33. Յեթե մեկը, ծայրահեղ կարիքից ստիպված, իրեն համար ակնհայտնի վոչ ձեռնտու գործարք ե կատարել, դատարանը առ-ժող կողմի կամ պատշաճ պետական մարմինների և հասարակական կազմակերպությունների պահանջմամբ՝ կարող ե կամ գործարքը անվավեր ճանաչել կամ դադարեցնել նրա ուժը պաշտպան վերաբերմամբ:

34. Անվավեր ե այն գործարքը, վոր կատարված ե կողմերի համաձայնությամբ առյերևույթ և առանց նրանից իրավական հե-տևանքներ առաջացնելու դիտավորության:

35. Յեթի կեղծ գործարքը կատարված է մի այլ գործարք քողարկելու նպատակով, այդ դեպքում կիրարկվում են իսկապես նկատի ունեցված գործարքի հիմունքները:

36. Անվավեր ճանաչված գործարքը անվավեր է համարվում իր կատարման որից:

37. Գործարքի անվավեր մասերը չեն շոշափում նրա մնացյալ մասերը, վոր չափով վոր կարելի չե յենթադրել թե գործարքը կատարված կը լիներ և առանց այն անվավեր մասերի:

38. Գործունակ անձերը կարող են գործարքներ կատարել նաև իրենց ընտրած ներկայացուցիչների միջոցով, բացի այն դեպքերից՝ յերբ այդ արգելված է որենքով:

39. Փոխանորդյալի անունից ներկայացուցչի իրեն տրված լիազորության սահմաններում կատարած գործարքները պարտավորական ուժ ունին փոխանորդյալի համար և նրա համար անմիջապես առաջացնում են իրավունքներ և պարտավորություններ:

40. Ներկայացուցիչը իր փոխանորդյալի անունից չի կարող գործարքներ կատարել վոչ յուր (ներկայացուցչի) և վոչ մի յերբորդ անձի վերաբերմամբ, վորի ներկայացուցիչն է ինքը միաժամանակ:

41. Առկախ պայմանով կատարված է համարվում այն գործարքը, վորով վորոշված իրավունքներն ու պարտավորությունները պիտի իրագործվին, յեթե այն պայմանը իրականանա ա:

Յեղծիչ պայմանով կատարված է համարվում այն գործարքը՝ վորով վորոշված իրավունքներն ու պարտավորությունները պիտի դադարեն այն պայմանի իրականացման ժամանակից:

42. Պայմանաւար պարտավորվածը պետք չե իր գործողություններովը ստեղծի իրերի միայնալիսի դրություն, վոր վատթարացնե կամ վոչնչացնե պայմանից կախումն ունեցող իրավունքը: Հա կառակ պարագային պայմանը իրականանաւալուց հետո նա պարտավոր ենաուուցանել յուր պատճառած վնասները:

43. Յեթի պայմանի իրականացմանը անբարեխղճությամբ արգելք է հանդիսանում այն կողմը՝ վորի համար պայմանի չիրականանումը ձեռնառու չէ, պայմանը համարվում է իրականացած:

Յերբ պայմանի իրականացմանը անբարեխղճութամբ նպաստում եւ այն կողմը, վորի համար պայմանի իրականացումը ձեռնառու չե, պայմանը համարվում ե չիրականացած:

Դ. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

44. Քաղաքացիական դատ սկսելու իրավունքը կորչում ե յեթե տարի լրանալուց հետո (քաղաքացիական դատի վաղեմություն), յեթե որեւորով վաղեմության այլ պայմանաժամ չե սահմանված:

45. Քաղաքացիական դատի վաղեմության պայմանաժամը սկսվում ե քաղաքացիական դատ սկսելու իրավունքի ծագման օրից:

Այն պարտավորությունների նկատմամբ, վոր պիտի կատարվեն պարտատիրոջ պահանջմամբ, վաղեմության պայմանաժամը սկսվում ե պարտավորության ծագման օրից:

46. Յեթե գլխավոր պահանջի վերաբերությամբ քաղաքացիական դատը վոչնչանում ե վաղեմության հետևանքով, վոչնչանում ե նաե դատը՝ հարակից պահանջների վերաբերմամբ:

47. Յեթե պարտապանը կատարում ե իր պարտավորությունը վաղեմության պայմանաժամը լրանալուց հետո, նա իրավունք չունի յետ պահանջելու իր վճարածը, նույն իսկ յեթե վճարումի պահուն նա անգիտացել ե վաղեմության պայմանաժամի լրացած լինելը:

48. Քաղաքացիական դատի վաղեմության պայմանաժամի ընթացքը կանգ ե առնում՝

1) յեթե գանգատավորը անհաղթահարելի պատճառներով զրկված ե դատ սկսելու հնարավորությունից, յեթե միայն այդ արգելքները յառաջ են յեկած վաղեմության պայմանաժամի վերջին կիսամյակի ընթացքում:

2) պարտավորությունների վերաբերմամբ հայտարարված մորատորիումի հետևանքով:

3). Կարմիր բանակի ե նավատորմի կազմի համար, նրանց ղեկավարագլխական ղրության մեջ գտնված ժամանակաշրջանում:

Փանոբուքյուն. — Վաղեմության պայմանաժամի ընթացքը կատե-

ցնող հանգամանքներէ վերջանալով, պայմանաժամի ընթացքը շարունակվում է եւ, յեթե անցած ժամանակը վեց ամսից պակաս է, լրացվում է մինչեւ վեց ամիս:

49. Դատարանը կարող է ամեն անգամ յերկարացնել վաղեմութեան պայմանաժամը, յեթե հիմնավոր ճանաչե ասն պատճառները, վորոնց հետեանքով այդ պայմանաժամը բաց է թողնված:

50. Քաղաքացիական դատի վաղեմությունը ընդհատվում է դատի սկսվելովը, այլեւ յերբ պարտապանը կատարում է աջնալիսի գործողություններ, վոր վկայում են թե նա ճանաչում է իր պարտքը:

51. Ընդհատումից հետո քաղաքացիական դատի վաղեմությունը վերսկսվում է, բայց դրանից առաջ անցած ժամանակը հաշվի չի առնվում նոր պայմանաժամի մեջ:

ԸՆԶԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ՍԵՓԱԿԱՆ ՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

52. Սեփականությունը լինում է՝ ա) պետական (ազգայնացրած և մունիցիպալիզացիայի յենթարկված), բ) կոոպերատիվ, գ) մասնավոր:

53. Հողը, հանքերը, անտառները, ջրերը, ընդհանուրի ոգտադրածման ծառայող յերկաթուղիները, դնացքների կազմը և սավառնակները կարող են լինել բացառապես պետության սեփականություն:

54. Մասնավոր սեփականության առարկա կարող են լինել մունիցիպալիզացիայի չենթարկված շենքերը, առևտրական ձեռնարկությունները, մասնավոր որենքներով սահմանված քանակից վոչ ավելի վարձու բանվորներ ունեցող արդյունաբերական ձեռնարկությունները, արտադրության գործիքները և միջոցները, դրամն ու արժեթղթերն և այլ արժեքներ, վորոնց թվում վոսկի և արծաթի դրամ և ոտարյերկրյա վայրուտա, տնային և անձնական՝ գործածության և տնտեսության առարկաները, այն ապրանքները վորոնց վաճառումը արգելված չե որենքով և այլ գույքեր, վոր դուրս չեն հանված մասնավոր շրջանառությունից:

55. Այն ձեռնարկությունները, վորոնց վարձու բանվորների թիվը որենքով սահմանվածից ավելի յե, հեռագիր և ռադիո—հեռագիրը, նաե պետական նշանակություն ունեցող այլ կառուցվածքները կարող են մասնավոր սեփականության առարկա լինել միմիայն կառավարությունից ստացվող կոնցեսիայի հիման վրա:

56. Զենքը և զինվորական սպառազինությունը, պաթուցիկ նյութերը, վոզելից նյութերը (սահմանված առտիճանից ավելի թունդ) և խիստ ազդեցիկ թույնները կարող են լինել մասնավոր տիրապետության տակ, իշխանության պատշաճ մարմինների թույլտվությամբ միայն:

57. Ըստ որինի գոյություն ունեցող կոոպերատիվ կազմակերպությունները կարող են տիրապետել ամեն տեսակ առևտի,

մասնավոր անձանց նման: Այն արդյունաբերական ձեռնարկությունները, վոր ստեղծում և ձեռք են բերում կոտպերատիվ կազմակերպությունները կոտպերացիայի համապատասխան տեսակներին վերաբերյալ որենքներով սահմանված կարգով, կարող են հիշյալ կազմակերպությունների սեփականությունը լինել, անկախ ձեռնարկության մեջ յեղող բանվորների քանակից:

58. Սեփականատիրոջը, որենքով վորոշված սահմաններում, պատկանում և գույքի տիրապետության, ոգտագործման և տնօրինության իրավունքը:

Ծանոթություն.— Պետական գույքի տնօրինությունը, վոր իրագործվում և պետական մարմինների ձեռքով, վորոնց թվում նաև իրենց տնտեսական հաշվովը ապրողները, սահմանափակված և սույն Որենագրքի 21-րդ հոդվածի կանոններով և համապատասխան մարմինների կանոնադրությամբ:

59. Սեփականատերն իրավունք ունի իր գույքը դատարանի միջոցով յետ պահանջելու ուրիշի ապրիինի տիրապետությունից և անբարեխիղճ տիրապետողից պահանջելու՝ վերադարձնելը կամ հատուցումը այն բոլոր յեկամուտների, վոր նա ստացել և կամ ալետի ստանար նրա տիրապետության ամբողջ ժամանակամիջոցում. իսկ բարեխիղճ տիրապետողից՝ այն բոլոր յեկամուտները, վոր նա ստացել և և սկսեց և ստանար այն թվականից սկսած, յերբ նա ստացել և ծանուցագիր՝ սեփականատիրոջ դատ սկսած լինելու մասին կամ այլ ճանապարհով իմացել և վոր յուր տիրապետությունը անիրավ և: Տիրապետողը, յուր կարգին, իրավունք ունի սեփականատիրոջից պահանջելու այն անհրաժեշտ ծախսերը, վոր նա արել և գույքի վրա այն ժամանակից սկսած, յերբ սեփականատիրոջն են համուում գույքի յեկամուտները:

Սեփականատերն իրավունք ունի պահանջելու վերացումը իր իրավունքի ամեն տեսակ խախտումների, նույնիսկ յեթև այդ խախտումները միացած չլինին իր տիրապետությունից զրկվելու հետ:

Ծանոթություն.— Նախկին սեփականատերերը, վորոնց գույքը գրավված և հեղափոխական իրավունքի հիման վրա կամ առևանգարակոնցել և աշխատավորների տիրապետության տակ մինչև 22 հուլիսի 1922 թ. իրավունք չունին պահանջելու այդ գույքի վերադարձումը:

60. Սեփականատեր իրավունք ունի յետ պահանջելու իր

գույքը այն անձից, վոր բարեխղճաբար ձեռք է բերել վոչ անմիջապես սեփականատիրոջից (հոդ. 59), միայն այն դեպքում՝ յերբ ինքը (սեփականատերը) կորցրել է այդ գույքը կամ յեթե այն հափշտակված է յեղել նրանից: Պետական հիմնարկություններն ու ձեռնարկությունները ամեն մի ձեռք բերողից կարող են յետ պահանջել իրենց պատկանող գույքը, վոր վորևե յեղանակով ապուրի-նութար ոտարացրած է:

Մանրութիւն. — Ձեռք բերողը բարեխղճ է համարվում, յեթե նա չգիտեր կամ պարտավոր չէր իմանալ, վոր այն անձը, վորից ինքը վորեմէ գույք ձեռք է բերել, իրավունք չունէր այն ոտարացնելու:

61. Սեփականության իրավունքը կարող է պատկանել յերկու կամ մի քանի անձերի միասին, բաժիններով (ընդհանուր սեփականություն):

62. Ընդհանուր սեփականության տիրապետությունը, ոգտագործումն ու անորինությունը տեղի պիտի ունենա բոլոր բաժնեկիցների ընդհանուր համաձայնությամբը, իսկ տարածայնության պարագային՝ ձայների մեծամասնությամբ:

63. Ընդհանուր սեփականության յուրաքանչյուր բաժնեկիցը յուր բաժնի չափով պարտավոր է մասնակցել ընդհանուր գույքի վերաբերյալ ամեն տեսակ վճարումների և տուրքերի հատուցմանը, ինչպես նաև ընդհանուր գույքը կառավարելու և պահպանելու ծախքերին:

64. Ընդհանուր սեփականության բաժնեկիցները նախապատ-վության իրավունք ունին գնելու, յերբ բաժնեկիցներից վորևե մեկը վաճառելու լինի յուր բաժինը կողմնակի անձի, բացի այն դեպքից՝ յերբ այդ բաժինը վաճառվում է աճուրդով:

65. Յուրաքանչյուր սեփականատեր իրավունք ունի պահանջելու, վոր յուր բաժինը անշատվի ընդհանուր գույքից, վորչափ վոր այդ չի հակասում որեւքին կամ պայմանագրին: Յեթե անշատման յեղանակի մասին համաձայնություն չկայանա, գույքը նույնու-թյամբ բաժանվում է դատարանի վորոշմամբ, վորչափ վոր այդ հնարավոր է առանց անհամաչափ վնաս հասցնելու գույքի տնտե-սական նպատակին: Կախուսակ պարագային, անշատվող սեփականա-տերը ստանում է դրամական հատուցում:

66. Ինչքի սեփականութեան իրավունքը փոխանցվում է ոտաբացնողի և ձեռք բերողի միջև կնքված պայմանագրի հիման վրա: Ձեռք բերողի սեփականութեան իրավունքը, հատկապես վորոշված առարկաների վերաբերմամբ՝ սկսվում է պայմանագրեր կնքելու պահից, իսկ տեսակավոր (թիվը, կշիռը և չափը) առարկաների վերաբերութեամբ՝ նրանց հանձնումի պահից:

67. Հանձնում համարվում է առարկաները, այլև ապրանքների անորինական փաստաթղթերը (բեռնազիր, կոնոսամենս, պահեստագիր և այլն) ձեռք բերողին տալը կամ նրա պատվերով փոստին հանձնելը ուղարկելու համար, վորչափ վոր պայմանագրից մի այլ իրավունք չի բխում. կամ ձեռք բերողի կարգադրութեամբ առանց սեղը հասցնելու պարտավորութեան՝ ոտարացրած իրերը բեռնակրին հանձնելը ուղարկելու համար, կամ ձեռք բերողի պատվերով ուղարկելու համար առարկաների փոստին հանձնելը:

68. Այն դույքը, վորի սեփականատերը անհայտ է (անսեր գույք) դառնում է պետութեան սեփականութեան, հատուկ որոնքով սահմանված կարգով:

69. Սեփականատերերի գույքը բռնագրավելը թույլ է տրվում մասնավոր անձանց և ընկերութեաների գույքը բռնագրավելու և կոնֆիսկացիայի յենթարկելու վերաբերյալ դեկրետով սահմանված կարգով միայն, հատուցանելով սեփականատիրոջը բռնագրավված գույքի որոժեքը՝ գրավման ժամանակի շուկայի միջին գներով:

70. Սեփականատերերի գույքը կոնֆիսկացիայի յենթարկելը թույլ է տրվում միայն վորպես պատիժ, որենցով սահմանված գեպքերում և կարգով:

II. ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

71. Շենքեր կառուցանելու համար քաղաքային հողաբաժիններ հատկացնելու վերաբերյալ պայմանագրները կնքում են կամուռաբաժինները, կոոպերատիվ միութեանների կամ այլ իրավակառն անձերի, ինչպես նաև առանձին քաղաքացիների հետ, քարաշենների համար՝ մինչև 19 և մնացյալների համար՝ մինչև 20 տարի ժամանակով:

Ծանոթություն.— Կառուցման իրավունքի վերաբերյալ պայմանագիրը կարող է տարածվել այնպիսի հողաբաժնի վրա, վոր եթե

հատկապես շենքի կառուցման համար չե հասկացված, բայց տնտեսապես ծառայում է այդ շենքին:

72. Կառուցման իրավունքի վերաբերյալ պայմանագիրը պետք է կնքվի նոտարական կարգով, հանձնակ պարտադային անվավեր է:

73. Կառուցման իրավունքի վերաբերյալ պայմանագրի մեջ անպայման ցույց պետք է տրվի՝ ա) պայմանագիրը կողմերի անուշնը, բ) պայմանագրի ներգործության պայմանաժամը, գ) կառուցման համար տրվող հողաբաժնի ճշտությամբ վորոշումը, դ) վարձի քանակը վոսկի ուղղիններով և վճարման պայմանաժամերը, ե) ընդլթը և ծավալը այն շենքերի, վոր պարտավոր է կառուցանել պայմանագիրը կողմը, զ) կառուցման ձեռնարկելու թըվականը, է) շենքը ավարտելու պայմանաժամը, ը) շենքերի կանոնավոր պահպանման պայմանները, թ) շենքերը ապահովագրելու և ավերման դեպքում վերանորոգելու պայմանները, ժ) տուգանքը, վոր պիտի վճարե կառուցանողը, ժամանակի և պայմանագրի այլ կետերի վերաբերյալ պայմանագանցության պարտադային:

Ծանոթություն.— 1. Շենքի կառուցման ձեռնարկելու պայմանաժամը սահմանվում է պայմանագիրը կնքելու որից վոչ ավելի քան մի տարի:

Ծանոթություն.— 2. Վարձքի հավելումը կարող է սահմանվել պայմանագրով, վոչ հաճախ քան հինգ տարին միանգամ և այն՝ յուրաքանչյուր անգամ պայմանագրով նախատեսված քանակով:

74. Շենքեր կառուցանելիս, ինչպես նաև նրանց ողտաղործման ժամանակվա ընթացքում, կառուցանողը պարտավոր է պահպանել սահմանված շինարարական, այլ և սանիտարական և հրդեհի դեմ նախադուշական կանոնները:

75. Կառուցանողը պարտավոր է հրդեհից ապահովագրել տալ իրեն հանձնված հողաբաժնում գտնվող բոլոր շենքերը, ապահովագրության ամբողջ գումարի չափով:

76. Կառուցանողը պարտավոր է վճարել կառուցման իրավունքի վրա ընկնող բոլոր համապետական և տեղական հարկերն ու տուրքերը: Բնակության հատկացրած շենքերը աղտաղում են համապետական և տեղական հարկերից և տուրքերից, շենքերի կառուցման որից լերեք տարվա ընթացքում:

77. Շենքերը կառուցանելու և նրանց տնտեսական կարիքները հոգալու համար կառուցանողի հողաբաժնում յեղած շինվածանյութերից սզովելու իրավունքը պատկանում է կառուցանողին, պայմանագրով մատնանշված սահմաններում, վորի համար կառուցանողին իրավունք է վերապահվում հիշյալ նյութեղենը պատրաստելու աշխատանքները կատարել:

78. Կառուցանողն իրավունք ունի սզովելու հողաբաժնում յեղած ջրից, այլ և այդ հողաբաժնի սահմաններում ջրհորներ և աղբյուրներ շինելու:

79. Կառուցման իրավունքը կարելի չէ ոտարացնել և գրավ դնել: Կառուցման իրավունքը ոտարացնելու և գրավ դնելու վերաբերյալ պայմանագրերը պետք է կնքվեն նոտարական կարգով և ապա տոմարագրվեն պառչած կոմունալ բաժնում, հակառակ պարագային անվավեր են:

80. Յեթե կառուցանողը չհատուցանե պայմանագրով իրանից ավելի քան մի տարվա համար պահանջվող վճարումները, կամ խախտե տուգանքով պայմանավորված այլ պարտավորությունները, կոմունալ բաժինը կարող է դատական կարգով յուր պահանջը տարածել կառուցման իսկ իրավունքի վրա և այդ պահանջը գանձել կառուցման իրավունքը աճուրդով վաճառել տալով:

81. Յուր պահանջը կառուցման իրավունքի վրա դարձնելու պարագային, կոմունալ բաժինը մյուս պարտատերերի նկատմամբ՝ նախապատվության իրավունք ունի բավարարություն ստանալու:

82. Յեթե կառուցման իրավունքի աճուրդով վաճառումը տեղի չունենա, կառուցման իրավունքը անցնում է կոմունալ բաժնին:

83. Յեթե համաձայն 82-րդ հոդվածի կառուցման իրավունքը անցնում է կոմունալ բաժնին, այլ և յերբ պայմանագրի պայմանաժամը լրանալու հետևանքով դադարում է կառուցման իրավունքը, կառուցանողը պարտավոր է բոլոր շենքերը բարեկարգ վիճակի մեջ հանձնել կոմունալ բաժնին, վոր կառուցանողին վճարում է այդ շենքերը հանձնելու պահուն ունեցած արժեքը, զեղջելով կոմունալ բաժնին հասանելիք պարտքերը: Շենքերի արժեքը վորոշում է գնահատիչ հանձնաժողովը, վորը բնականում է կոմունալ

ՀԱՅԿԱՆԱԿԱՆ
ՀԱՅԿԱՆԱԿԱՆ
ՀԱՅԿԱՆԱԿԱՆ

բաժնի և բանվորա-գյուղացիական տեսչության ներկայացուցիչներէց: Կառուցանողին վերապահվում է իրավունք՝ բողոքելու ժողովրդական դատարանին, հունձնաժողովի գնահատությանը համաձայն չլինելու պարագային:

84. 71-83 հողվածներում հիշատակված հիմունքներով չվերջացրած կամ ավերված շենքերը կարող են տրվել վերջացնելու կամ վերականգնելու համար, յեթե անհրաժեշտ վերականգնման կամ ավարտման արժեքը համապատասխան կոմունալ բաժնի վորոշմամբ՝ պակաս չե ամբողջ շենքի արժեքի 30 տոկոսից:

III. Գ Ո Ւ Յ Ք Ի Գ Ր Ա Վ Ը

85. Պարտատերը (գրավառու) զրալի զուլությամբ մյուս պարտատերերի նկատմամբ նախապատվության իրավունք սնի բավարարություն ստանալու գրավ զրված գույքի արժեքից, յեթե պարտապանը չկատարե գրավականով ապահովված պահանջը:

86. Գրավատու կարող է լինել թե ինքը պարտապանը և թե մի յերբորդանձ: Գրավատուն պետք է լինի գրավ զրված գույքի սեփականատերը: Յեթե նա օւրիշի գույքն է գրավ դրել, պիտի կիրարկվին սույն Որենսդրքի 59 և 60-րդ հողվածները, ըստ պատշաճի:

87. Գրավի յենթակա կարող է լինել ամեն մի գույք, վերջնաառությունից դուքս հանված չե, վորոնց թվում նաե պարտքի պահանջներ և կառուցման իրավունք:

Մանրություն. -- Որենքով մատնանշված սեփականատէր, գրավի առարկա կարող են լինել վոսկի և ուրծաթի գրամը և ուսարցիր-կրշտ վալյուտան:

88. Գրավականով ապահովվում է միայն իրական պահանջը:

89. Գրավը հետևանքը կարող է լինել կամ պայմանագրի կամ որենքի հատուկ ցուցմունքի:

90. Գրավի պայմանագիրը պիտի կնքվի գրավոր: Ենքի և կառուցման իրավունքի գրավը պետք է տեղի ունենա նոտարական կարգով և ապա սոմարագրովի պատշաճ կոմունալ բաժնում, հակառակ պարագային անվավեր է: Տոմարագրությունից հետո գրավառուին տրվում է գրավաթուղթ:

91. Գրավի պայմանագրերի և գրավաթղթերի մեջ պիտի ցույց տրված լինին՝ պարտապանի և պարատերերոջ անունն ու բնակավայրը, գրավ դրված գույքի նկարագրությունը, գնահատությունն և տեղը, գրավականով ապահովված պահանջի ելությունն ու չափը, կատարման պայմանաժամը. բացի որանցից՝ կարող են ներմուծվել նաև որեւորով չարդելված այլ պայմաններ:

92. Գրավ դրված գույքը, բացի շենքերից և կառուցման իրավունքից, հանձնվում է գրավառուին: Կողմերի համաձայնությամբ գույքը կարելի չէ թողնել պարտապանի մոտ, պարտատիրոջ փականքի և կնիքի տակ, յեթե որեւորով կամ վարկային հիմնարկությունների կանոններով այլ կարգ չէ սահմանված: Հատկապես վերոշված առարկան կարելի չէ թողնել գրավատուի տիրապետության տակ, վրան գրավ դրված լինելը վկայող նշաններ անելով:

93. Գրավի իրավունքը, 92-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերում, տեսակավոր առարկաների վերաբերությամբ սկսվում է հանձնելու կամ կնքելու, իսկ հատկապես վերոշված առարկաների վերաբերմամբ՝ պայմանագիրը կնքելու վայրկյանից:

94. Մի գույք կարելի չէ իբրև գրավական տալ ժիլքանի պարտատիրոջ, բայց գրավատուն պարտական է ամեն մի նոր գրավառուին տեղեկացնել գրավ գրվելու նախորդ դեպքերի մասին:

Շենքերի և կառուցման իրավունքի կրկնագրավը տեղի պեռք և ունենա 90-րդ հոդվածով մատնանշված կարգով: Այլ գույքերի կրկնագրավը օտարմանվում է գրավոր պայմանագրով և նախորդ գրավառուին արված գրավոր հրամանով այն մասին՝ վոր բավարարվելուց հետո գրավ դրված գույքը հանձնե նոր գրավառուին:

95. Գրավականը ապահովում է պահանջը այն չափով, ինչ չափ վոր ունենա պահանջը փաստորեն բավարարվելու պահուն, մասնավորապես օսկոսները, բավարարումը հետաձգելու հետևանքով պատճառած վնասների հատուցումը, հարկ յեղած դեպքերում՝ օսկոսները, այլ և պահանջը գանձելու օւթիվ յեղած ծախսերի հատուցումը:

96. Գրավառուն իրավունք չունի ոգտագործելու վրավ դրված գույքը կամ նրա արդյունքները, յեթե այլ բան չէ սահմանված որեւորով կամ պայմանագրով:

97. Գրավատուն պարտավոր է գրավ դրված գույքը պահպանել ինչպես հարկն է, և ապահովագրել այն: Յեթե գույքը հանձնված է գրավառուին, վերջինս է պատասխանատու նրա պահպանության համար վերջինս պարտականությունն. ե՞նաև ապահովագրել տալ գույքը, գրավատուի հաշվին:

98. Յեթե գրավառուն կորցնե կամ հափշտակել տա գրավի առարկան, իրավունք ունի պահանջելու այն՝ ամեն մի տեղ դարձածից, վորոնց թվում նաև սեփականատիրոջից: Յեթե գրավ դրված գույքը թողնված է պարտապանի մոտ (հոդ. 92), գրավառուն իրավունք ունի պահանջելու այն՝ ամեն մի անբարեխիղճ ձեռք բերողից, իսկ պետական մարմինը՝ ամեն մի ձեռք բերողից:

Ծանոթութիւն.— Գրավի նշաններ ունեցող գույք ձեռք բերողը համարվում է անբարեխիղճ:

99. Յեթե գրավառուները մի քանի հոգի յեն (հոդ. 94), այդ պարագային յուրաքանչյուր հաշորդ գրավառուն բավարարություն է ստանում գրավ դրված գույքից, նախորդի լիովին բավարարություն ստանալուց հետո միայն (ավագություն):

100. Յեթե աճուրդով վաճառելուց պոյացած գումարը պահանջը բավարարելու հերիք չանի, այդ դեպքում գրավառուն իրավունք ունի պակասող գումարը ստանալու պարտապանի այլ գույքից, յեթե որե՛նքով կամ պայմանագրով այլ բան չէ սահմանված: Այս դեպքում, գրավի իրավունքը ինքն ըստինքյան բավարարելու նախապատվության հիմք չի ծառայում մյուս պարտատերերի նրկատմամբ:

101. Յեթե պարտապանի ֆնացյալ գույքը չբավե հատուցանելու նրա պետական տուրքերի և հարկերի և բանվորներին ու ծառայողներին վճարելիք աշխատավարձի ապառիկները, այդ պարագային հիշյալ ապառիկները պիտի դանձվեն նրան պատկանող գրավ դրված գույքից, գրավառուի պահանջի հանդեպ նախապատվության կարգով:

102. Յեթե գրավ դրված գույքը վոչնչանա աղետի հետևանքով, գրավառուն նախապատվության իրավունք ունի բավարարություն ստանալու ապահովագրության գումարից:

103. Գրավականով ապահովված պահանջը ուրիշին փոխանցելու պարագային՝ նոր պարտատիրոջն է անցնում նաև գրավի իրավունքը: Շենքերի և կառուցման իրավունքի գրավով ապահովված պահանջի փոխանցումը կատարվում է գրավականի հանձնումով, ժորի վրա պետք է արվի փոխանցման մակագրություն և մոժովի նոտարական ակտերի մատյանի և կոմունալ բաժնի տոմարի մեջ: Մնացյալ դեպքերում, պահանջը փոխանցվում է գրավի պայմանագրի վրա մակագրություն անելով, այլ և՛ գրավ դրված գույքը հանձնելով, յերբ այդ հանձնումը անհրաժեշտ է վորպեսզի գրավի իրավունքը սկսվի (92, 93 հոդ.):

Պարտավանին և գրավատուին պետք է տեղեկություն տրվի գրավի իրավունքի փոխանցման մասին:

104. Գրավը դադարում է՝ 1) յերբ դադարում է գրավով ապահովված պահանջը, 2) յերբ գրավ դրված գույքը վաճառվում է աճառողով:

105. Շենքերի և կառուցման իրավունքի գրավի դադարման մասին, շահագրգռված անձի պահանջմամբ, հիշատակություն է արվում նոտարական ակտերի մատյանում և կոմունալ բաժնի տոմարում:

Յերբ գրավը դադարում է գրավականով ապահովված պահանջի դադարման հետևանքով, գրավատուն յուր մոտ գրավ դրված գույքը պարտավոր է վերադարձնել գրավատուին կամ հանձնել հաշորդ գրավատուին՝ ըստ ովագրության (հոդ. 94):

ՊԱՐՏԱՎՈՐՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

I ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԿՋԲՈՒՆՔՆԵՐ

106. Պարտավորումները բղիժում են պայմանագրերից և որենքով մատնանշված այլ հիմունքներից, մասնավորապես սոնհիմն շահառության և ուրիշին փաստացիորեն հետևանքով:

107. Պարտավորման գործությամբ մեկը (պարտատերը) իրավունք ունի պահանջելու մի ուրիշից (պարտապանից) կատարել վորոշ գործողություն, մասնավորապես առարկաներ փոխանցել կամ դրամ վճարել և կամ ձեռնպահ մնալ վորեն գործողությունից:

108. Յեթե պարտավորման առարկան վորոշված է միայն սեռականությունից հատկանիշներով, և որենքով կամ պայմանագրով ընտրության իրավունքը չէ վերապահված կողմերից մեկին կամ մի յերբորդ անձի, պարտապանը պարտավոր է հայթայթել միջինից վոր պակաս հատկություն ունեցող առարկա:

Յեթե պարտավորման առարկան վորոշված է վորպես յերկընտրելի, ընտրության իրավունքը պատկանում է պարտապանին, որենքի կամ պայմանագրի մեջ այլ ցուցմունքներ չլինելու պարագային:

109. Պարտատերն իրավունք ունի մասնակի կատարումն չբողանելու, յեթե որենքով կամ պայմանագրով այլ բան չէ նախատեսված:

110. Յեթե որենքի կամ պայմանագրի համաձայն պարտքի վրա պիտի բարդվեն տոկոսներ, վորոնց չափը ցույց տրված չէ, տոկոսները (որինական տոկոսները) բարդվում են վոսիի ռուբլիներով արտահայտված պարտքի գումարի տարեկան 6 % չափով, պաշտոնական կուրսով:

111. Կատարումը տեղի պեսք և ունենա որենքով կամ պայմանագրով վորոշված ժամանակամիջոցում: Յեթե կատարման պայմանաժամը նշանակված չէ, կամ կախված է պարտատիրոջ պահանջից, այդ դեպքում պարտատերն իրավունք ունի կատարումը

պահանջելու, իսկ պարտապանն իրավունք ունի այն կատարելու անհապաղ: Այս պարագային, պարտատիրոջ կողմից պահանջը ներկայացվելուց հետո, պարտապանին 7 սր պայմանաժամ է շնորհվում, յեթե որենքով այլ բան չէ սահմանված:

112. Պարտապանն իրավունք ունի իր պարտավորությունը կատարելու նաև պայմանաժամից առաջ, յեթե այդ չի հակասում պայմանագրի իմաստին: Սակայն մինչև պայմանաժամի լրանալը, մնացած ժամանակի համար տոկոսներ դուրս գալու (զեղջ) իրավունքը պարտապանին պատկանում է միմիայն որենքով կամ պայմանագրով նախատեսված դեպքերում:

113. Յեթե կատարման վայրը վորոշված չէ որենքով կամ պայմանագրով և հայտնի չի լինում պարտավորման ելույթունից, այդ դեպքում կատարումը տեղի պիտի ունենա.

ա) այն պարտավորումների վերաբերմամբ, վորոնց առարկան է շենքերի կամ հողաբաժինների իրավունքի փոխանցումը՝ այդ շենքերի կամ հողաբաժինների գտնված տեղում:

բ) այն գործարքների նկատմամբ վոր պարտապանի ձեռնարկության գործունեությանն է վերաբերում, ձեռնարկության գրանված տեղում:

գ) դրամական պարտավորումների նկատմամբ, այնտեղ՝ ուր պարտատերը բնակելիս է յեղել պարտավորման ծագման պահուն. բայց յեթե պարտատերը պարտավորման կատարման պահուն փոխած լինի յուր բնակավայրը և ժամանակին այդ մասին տեղեկություն տված լինի պարտապանին, վերջինս պարտավոր է կատարել պարտատիրոջ նոր բնակավայրում, իսկ կատարման տեղի փոփոխության հետ կապված բոլոր ծախքերը պարտավոր է հոգալ պարտատերը:

դ) մնացյալ պարտավորումների նկատմամբ՝ պարտավորման ծագման պահուն պարտապանի բնակած տեղում:

114. Յեթե պարտատերը բացակա լինի, խուսափի կատարումը ընդունելուց կամ այլ կերպ բաց թողնե պայմանաժամը, այլ և յեթե նա գործունակ չլինի կամ բացակա լինի նրաներկայացուցիչը, վոր լիազորված է համաձայն է ընդունելու կատարումը, այդ դեպքում պարտապանը կարող է իր վճարելիքը իբր ավանդ հանձնել կատարողին, վոր այդ մասին պարտատիրոջը տեղեկացնում է ծանուցադրով կամ հրապարակային հայտարարությամբ:

Ծանոթութիւն.— Դատարանին ամանդ հանձնելու կարգը վորոշ-
վում է առանձին կանոնադրությամբ:

115. Համապարտ պատասխանատվություն տեղի յե ունենում,
յեթե այդ նախատեսված է պայմանագրով կամ սահմանված է
որենքով:

Համապարտության դեպքում, պարտատերը իրավունք ունի
թե բոլոր պարտապաններից միասին և թե յուրաքանչյուրիցն ա-
ռանձին պահանջելու թե ամբողջ պարտքի և թե նրա մի մասի կա-
տարումը: Յեթե պարտատերը չհաշտդի ստանալ մի պարտապանից,
նա կարող է չստացածը ամբողջապես պահանջել մնացյալ պար-
տապաններից:

Համապարտ պարտավորությունը կատարող պարտապանը իրա-
վունք ունի հետագարձ պահանջ ներկայացնելու մնացյալ պարտապան-
ներին, պարտքի հավասար բաժիններով, յեթե այլ բան չե սահման-
ված որենքով կամ պայմանագրով: Համապարտներից մեկի չվճարածը
հավասար բաժիններով ընկնում է բոլոր մնացյալների վրա:

116. Յեթե միեկնույն պարտավորման մասնակից էն մի քանի
պարտատեր կամ մի քանի պարտապան, այդ դեպքում, յեթե պար-
տավորման առարկան անբաժանելի յե, պարտապանները համարվում
են համապարտներ, իսկ պարտատերերը՝ համապահանջ պարտատեր,
վորոնցից յուրաքանչյուրն իրավունք ունի պահանջը ներկայացնե-
լու ամբողջովին: Յեթե պարտավորման առարկան բաժանելի յե,
յուրաքանչյուր պարտապան պարտավոր է կատարել, իսկ յուրա-
քանչյուր պարտատեր իրավունք ունի պահանջելու կատարումը
հավասար բաժիններով, յեթե այլ բան չե սահմանված որենքով
կամ պայմանագրով:

117. Յեթե պարտապանը չկատարե յուր պարտավորությունը,
պարտական է պարտաաիրոջը հատուցանելու դրանով պատճառած
վնասները: Վնաս տեսլով հասկացվում է թե գործին իրապես հա-
ջրած վնասը և թե կորուստը այն ոգտի, վոր հնարավոր եր ստա-
նալ շրջանառության սովորական պայմաններում:

118. Պարտապանը ազատվում է իր պարտավորությունը չկա-
տարելու պատասխանատվությունից— յեթե այլ բան չե սահմանված
որենքով կամ պայմանագրով— յեթե ապացուցանե վոր, կատարելու

անկարելիութիւնը հետեանք ե յեղել մի հանգամանքի, վորի առաջը ինքը առնել չեր կարող, կամ արդշունք ե յեղել պարտատիրոջ չար դիտավորութեան կամ անզգուշութեան:

119. Համենայն դեպս, կատարման անկարելիութիւնը պարտապանին չի աղատում պատասխանատուութիւնից.

1) յեթե պարտավորման առարկան վորոշված ե տեսակավորութեան հատկանիշներով ե նույն կարգի գույքի հայթայթումը բարձակապես անհնարին չի դարձել.

2). յեթե այն անձինք, վորոնց որոնքի գորութեամբ կամ պարտապանի հանձնարարութեամբ հանձնվել ե պարտավորման կատարումը, դիտավորյալ կերպով կամ անզգուշութեամբ առաջ են բերել կամ չեն կանխել կատարումը անհնարին դարձնող հանգամանքը:

120. Յեթե պարտապանը չկատարե այն պարտավորութիւնը, վորի առարկան ե հանդիսանում ոգտադործման համար հատկապես վորոշված մի իր տալը, այդ դեպքում՝ պարտատերը իրավունք ունի դատարանով պահանջելու վոր այդ իրը առնվի պարտապանից ե հանձնվի իրեն: Այս իրավունքը չքանում ե, յեթե իրը հանձնված ե նրա վրա նույնպիսի իրավունք ունեցող մի յերրորդ անձի: Յեթե իրը դեռ չե հանձնված, յերկու պարտատերերից նախապատուութեան իրավունք ունի նա, հոգուտ վորի ավելի վաղ ե առաջ յեկել պարտավորութիւնը:

121. Յեթե պարտապանը բաց թողնե կատարման պայմանաժամը, պարտավոր ե պարտատիրոջը հատուցանել պայմանաժամը բաց թողնելու հետեանքով նրան պատճառած վնասները ե պատասխանատու յի պայմանաժամը բաց թողնելուց հետո պատահաբար առաջ յեկած կատարման անկարելիութեան համար:

Յեթե ժամանակը բաց թողնելու հետեանքով կատարումը պարտատիրոջ համար կորցրել ե իր շահավետութիւնը, պարտատերը կարող ե հրաժարվել կատարումն ընդունելուց ե պահանջել իր վնասները, այնպես ինչպես վոր իրավունք պիտի ունենար պահանջելու պարտավորման չկատարվելու դեպքում: Դրամական գումարի հատուցման պայմանաժամը բաց թողնող պարտապանը համենայն դեպս պարտավոր ե վճարել բաց թողած ժամանակի համար որինական տոկոս, յեթե պայմանագրով տոկոսի ավելի բարձր չափ չե սահմանված:

Մանքութիւն. — Պարտապանը համարվում է պայմանաժամը բաց թողած, յեթե չի կատարել իր պարտավորութիւնը սահմանված պայմանաժամին (հոդ. 111): Պայմանաժամը բաց թողած չի համարվում, յեթե կատարումը չի կարող տեղի ունենալ այնպիսի հանգամանքի պատճառով, վորի համար պարտապանը պատահականաւոր չէ, մասնավորապէս յերբ պարտատերն է պայմանաժամը բաց թողել (հոդ. 122):

122. Յեթե պարտատերը՝ բաց թողնել ըստ պայմանի իրեն հասնելիքը ընդունելու պայմանաժամը, պարտապանը իրավունք ունի պահանջելու պայմանաժամը բաց թողնելու հետևանքով իրեն պատճառած վնասները և ազատվում է կտտարման հետագա անկարելիութեան պատասխանատվութիւնից, բացի այն դեպքերից՝ յերբ պարտապանն ունեցել է չար գիտավորութիւն կամ կոպիտ անզգուշութիւն: Պարտապանը պարտավոր չէ վճարելու գրամական տոկոսավոր պարտքի տոկոսները, պարտատիրոջ բաց թողած ժամանակի համար:

Մանքութիւն. — Պարտատերը համարվում է պայմանաժամը բաց թողած, յեթե առանց որևէպիսի հիմքի՝ հրաժարվում է կատարումը ընդունելուց կամ յեթե չի կատարում այն գործողութիւնները, վոր պարտավոր էր կատարել և վորոնցից առաջ պարտապանը չի կարող կատարել յուր պարտավորութիւնը:

123. Դատարանը կարող է վորոշել պարտապանի իր պարտավորութիւնը չկատարելու կամ պայմանաժամը բաց թողնելու հետևանքով պարտատիրոջը հասանելի հատուցման կարգը, նկատի առնենալով պարտապանի սնտեսակիան վիճակը (հետաձգել և մաս առ մաս վճարել):

124. Պարտատերը կարող է յուր պահանջը զիջել ուրիշ անձի, յեթե այդ չի հակասում որեւիքին կամ պայմանագրին, կամ յեթե պահանջը կապված չէ պարտատիրոջ անձնավորութեան հետ: Պարտապանին պետք է տեղեկութիւն տրվի պահանջի փոխանցման մասին և մինչև այդ տեղեկութիւն ստանալը՝ պարտապանը իրավունք ունի վճարելու նախորդ պարտատիրոջը:

125. Կատարումը ապահովող իրավունքները փոխանցվում են պահանջը ձեռք բերողին:

126. Պարտապանը կարող է իր պարտքը փոխանցել այլ անձի, պարտատիրոջ համաձայնութեամբ միայն:

127. Պարտավորումն ապահովելու համար յերբորդանձի ստանձնած յերաշխապորությունն ու գրավականը վերջանում են պարտքի փոխանցմամբ, յեթե միայն գրավատուն կամ յերաշխապորը համաձայնած չեն պատասխանատու լինել նաև նոր պարտապանի հանդեպ:

128. Պահանջի զիջումը և պարտքի փոխանցումը պետք է կատարվին առհասարակ պայմանագրերի համար սահմանված ձևով, յեթե որենքում չկան հատուկ ցուցմունքներ: Գրավոր կնքված պայմանագրից բղխող պահանջի զիջումը կամ պարտքի փոխանցումը նույնպես պետք է գրավոր կատարվի:

129. Պարտավորումը դադարում է ամբողջովին կամ մասնակի. ա). յերբ կատարված է, բ). պայմանաժամը լրացած համանման փոխադարձ պահանջի հաշվակցությամբը, գ). յերբ միևնույն անձի մեջ միանում են պարտապանը և պարտատերը, միայն թե պարտավորումը նորից առաջ է գալիս այդ միացման դադարելու պարագային, դ). յերբ կողմերը համաձայնության են գալիս և մասնավորապես յերբ կնքվում է նոր պայմանագիր, վոր պիտի փոխարինի նախորդը, ե). յեթե անհնաբին է կատարումը, վորի համար պարտապանը պատասխանատու չէ (հոդ. 118):

II. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՆԵՐԻՑ ԲՂԽՈՂ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

130. Պայմանագիրը կնքված է համարվում, յերբ կողմերը համաձայնության են յեկել—հարկ յեղած դեպքերում որենքով պահանջված ձևով—պայմանագրի բոլոր եյական կետերի նկատմամբ: Եյական են համարվում, ամեն պարագայում, պայմանագրի առարկան, զինը, պայմանաժամը, այլ և այն բոլոր կետերը, վորոնց նկատմամբ կողմերից մեկի նախապես արած հայտարարության հիման վրա՝ համաձայնություն պետք է դոյանա:

Ծանոթություն.— 1. Յորբ որենքով սահմանված լինի վոր պայմանագիրը անպատճառ կնքվի կամ վավերացվի նոտարական մարմնի միջոցով, պայմանագիրը, յեթե որենքով այլ բան չէ սահմանված, համարվում է կնքված, նոտարական կարգով կնքվելու կամ վավերացվելու ժամանակից:

Ծանոթություն.— 2. Յերբ կողմերը նախապես համաձայնության են գալիս, վոր պայմանագիրը վորոշ ձև ունենա, նույն իսկ յեթե

այդ ձևը որենքով չե պահանջվում, պայմանագիրը կնքված է համարվում հիշյալ ձևը ընդունելուց հետո միայն:

131. Պայմանագիր կնքելու առաջարկությունը, վոր արվում է ներկա յեղողին՝ առանց պատասխանի համար պայմանաժամ վորոշելու, առաջարկություն անողին կապում է միայն այն դեպքում, յերբ մյուս կողմը անհապաղ հայտնում է թե առաջարկությունն ընդունում ե:

Ծանոթություն.— Հետախոսով յեղած առաջարկությունը համարվում է ներկա յեղողին արված առաջարկություն:

132. Յեթե պայմանագիր կնքելու առաջարկությունը արված է բացակա անձի՝ առանց պատասխանի համար ժամանակ վորոշելու, այդ առաջարկությունը կապում է առաջարկողին այնքան ժամանակ, վորքան հարկավոր է պատասխան ստանալու համար, նորմալ պայմաններում:

133. Յեթե առաջարկության պատասխանելու համար վորոշ ժամանակ է տրված, առաջարկություն անող անձը կապված է միայն մինչև այդ պայմանաժամի լրանալը: Յեթե առաջարկությունը ընդունելու մասին յեղած հայտարարությունը ուշատացվի, բայց նրանից յերևի վոր ժամանակին է ուղարկված յեղել, ոյդ պարագային՝ հայտարարությունը ուշացած է համարվում միայն յեթե պատասխան չստացողը այդ մասին անհապաղ տեղեկություն տա մյուս կողմին:

134. Բացակա անձի հետ պայմանագիրը կնքված է համարվում այն պահից, յերբ առաջարկություն անող անձը պատասխան է ստանում, յեթե այլ բան չի բղիթում առաջարկության իմաստից:

235. Յեթե հայտարարվում է, վոր առաջարկությունը ընդունվում է առաջարկության պայմաններից տարբեր պայմաններով, այդ համարվում է առաջարկությունից հրաժարվել և միևնույն ժամանակ նոր առաջարկություն:

136. 500 վոսկու ռուբլուց ավելի գումարի պայմանագիրը պիտի կնքվի գրավոր ձևով, ի բաց առյալ որենքով հատկապես նախատեսված դեպքերը:

Ծանոթություն.— Սույն հոդվածով սահմանված կանոնի խախտումը կողմերին զրկում է իրավունքից, վեճ ծաղելու պարագային

ի հաստատութիւն պայմանադրի՝ հիմնվելու վկաների ցուցմունքների վրա, բայց չի զրկում նրանց դրավոր ապացույցներ առաջ բերելու իրավունքից:

137. Պետական հիմնարկութիւնների և ձեռնարկութիւնների թե՛ միմյանց և թե՛ մասնավոր անձանց հետ կնքած պայմանադրները անպատճառ պետք ե վավերացվին նոտարական կարգով, ի բաց առյալ՝ 1. մասնավոր անձանց հետ կնքված 1000 վոսկի ռուբլուց վոչ ավելի պայմանադրները, 2. պետական հիմնարկութիւնների և ձեռնարկութիւնների միմյանց հետ կնքած 3,000 վոսկի ռուբլուց վոչ ավելի դոմարի պայմանադրները, 3. վարկային հաստատութիւնների գործարքները, վոր վերաբերում են ավանդի, փոխառութիւն և հանձնակատարութիւն գործառնութիւնների, 4. կանխիկ կատարվող տուր և առի գործարքները, և 5. ապահովագրութիւն պայմանադրները:

Ծանոթարկում.—Տուր և առի գործարքների տամարագրումը բոլորներում համադոր ե նոտարական վավերացման:

138. Տասը հազար վոսկի ռուբլուց ավելի արժեք ունեցող գույքի ուրիշին փոխանցելու (նվիրելու) պայմանագիրը անվավեր ե: Հազար վոսկի ռուբլուց ավելի արժեք ունեցող նվիրատվութիւնը պետք ե կատարվի նոտարական կարգով, հակառակ պարագային անվավեր ե:

139. Յերկկողմանի պայմանագրի մեջ, յուրաքանչյուր կողմն իրավունք ունի մերժելու հակառակ կողմի բավարարումը մինչև փոխադարձաբար բավարարվելը, յեթե որենքից, պայմանադրից կամ իրավահարաբերութիւն եութիւնից չի հետևում վոր մի կողմը պարտական ե յուր պարտավորութիւնը մյուս կողմից առաջ կատարել:

Ծանոթարկում.—Յերկկողմանի յե համարվում այն պայմանագիրը, վորով յերկու կողմն ել փոխադարձաբար պարտավորութիւնների յեն հանձն առնում:

140. Հոգուտ յերրորդ անձնավորութիւն կնքված պայմանագրի պարտավորութիւն կատարումը կարող են պահանջել—յեթե այլ բանչե սահմանված պայմանագրով—թե պարտապանի վրա պարտավորութիւն դնող կողմը և թե այն երրորդ անձը, վորի ոգտին կրնքված ե պայմանագիրը: Յեթե այն անձը, վորի ոգտին պայմանագիրը կնքված ե, հայտնել ե պարտապանին ցանկութիւն՝ պայմա-

նազրի մեջ հոգուտ իրեն մտցրած իրավունքը վայելելու, պայմանադիր կողմերը զրկվում յեն առանց նրա համաձայնության պայմանագիրը փոփոխելու կամ ջնջելու իրավունքից: Յեթե այն անձը, վորի ոգտին կնքված է պայմանագիրը, հրաժարվի պայմանագրով իրեն վերապահված իրավունքից, այդ իրավունքը պայմանադրի մեջ մտցնող կողմը կարող է ինքը ոգտվել այդ իրավունքից, յեթե այդ չի հակասում պայմանագրի իմաստին:

141. Տուգանք համարվում է այն դրամական գումարը կամ ստացվածային արժեքը, վոր պայմանադիրներից մեկը պարտավորվում է հատուցանել, պայմանագիրը չկատարելու կամ վոչ պատշաճավոր կերպով կատարելու պարագային:

Յեթե կողմերը պայմանագրի մեջ կամ լրացուցիչ կերպով տուգանքի մասին պայման են կնքել, պարտատերը ըստ յուր հայեցողության՝ իրավունք ունի պահանջելու կամ պայմանը չկատարելուց առաջացած վնասների կամ տուգանքի հատուցումը: Յեթե տուգանքը սահմանված է կատարումը ուշացնելու կամ պատշաճավոր կերպով չկատարելու համար, պարտատերն իրավունք ունի միաժամանակ պահանջելու թե պայմանագրի կատարումը և թե տուգանքի կամ հետաձգումից և կամ վոչ պատշաճավոր կերպով կատարելուց առաջացած վնասների հատուցումը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—1. Վնասների և տուգանքի միաժամանակ պահանջելը թույլ է տրվում որենքով կամ պայմանագրով հտուկապես վորոշված դեպքերում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—2. Տուգանքի վերաբերյալ համաձայնությունը պիտի կատարված լինի զրավոր ձևով, անկախ տուգանքի գումարից և այն ձևից, վոր ունի հիմնական պայմանագիրը:

142. Յեթե վճարելիք տուգանքը չափազանց մեծ է համեմատած պարտատիրոջ իրական վնասների հետ, դատարանն իրավունք ունի պարտապանի խնդիրքի հիման վրա՝ պակասեցնելու տուգանքը:

Այս պարագային դատարանը պետք է նկատի առնե.

1. թե պարտապանը ի՞նչ չափով կտատարել յե յուր պարտականությունը,

2. կողմերի տնտեսական վիճակը,

3. պարտատիրոջ վոչ միայն տնտեսական, այլ և ամեն մի հարգելի այլ շահը:

143. Կանխավճար համարվում է այն դրամական գումարը կամ այլ ստացվածային արժեքը, վոր պարտադիր կողմերից մեկը տալիս է մյուսին, ի հաշիվ պայմանագրով վճարելիքների, պայմանագիրը հաստատելու և դրա կատարումը ապահովելու համար:

Յեթե պայմանագիրը չկատարելու համար պատասխանատու չի կանխավճար տվող անձը, նա կսրցնում է այդ կանխավճարը: Յեթե չկատարելու համար պատասխանատու չե կանխավճար ստացող անձը, նա պարտավոր է վերադարձնել կանխավճարի կրկնապատիկը: Բացի սրանից, պայմանագիրը չկատարելու համար պատասխանատու չեող կողմը պարտական է հատուցանել հակառակ կողմի վնասները, հաշվակցելով կանխավճարը, յեթե դրա հակառակը չե սահմանված պայմանագրով:

Կանխավճարը համարվում է պայմանից հրաժարվելու հատուցումն, միայն յերբ այդ մասին կողմերը պայմանավորվել են:

144. Յեթե յերկկողմանի պայմանագրի կատարումը անկարելի չե դառնում կողմերից մեկի համար, մի այնպիսի հանգամանքի պատճառով, վորի համար վոչ նա և վոչ մյուս կողմը պատասխանատու չեն, վերջինս իրավունք չունի պահանջելու մյուսից պայմանագրի համաձայն բավարարություն, յեթե որենքի կամ պայմանագրի մեջ այլ վորոշումներ չկան: Կողմերից յուրաքանչյուրը իրավունք ունի պայմանագիր կողմից պահանջելու վերադարձնել այն բալորը, ինչ վոր ինքը տվել է, յեթե նրանից չստանա համապատասխան փոխադարձ բավարարություն:

145. Յեթե յերկկողմանի պայմանագրի կատարումը անկարելի չե դարձել մեկ կողմի համար այնպիսի հանգամանքի պատճառով, վորի համար ինքն և պատասխանատու, մյուս կողմն իրավունք ունի հրաժարվելու պայմանագրից և պահանջելու չկատարելուց առաջացած վնասները (հոդ. 117), յեթե որենքի կամ պայմանագրի մեջ այլ վորոշումներ չկան:

146. Յեթե յերկկողմանի պայմանագրի կատարումը անկարելի չե դառնում մեկ կողմի համար այնպիսի հանգամանքի պատճառով, վորի համար պատասխանատու չե մյուս կողմը, առաջինն իրավունք ունի ստանալու փոխադարձ բավարարություն, հաշվակցելով այն շահերը, վոր նա ձեռք է բերում կամ տնտեսում է պարտավորությունից ազատվելու հետևանքով:

127. Յեթե պայմանագիրը անվավեր լինի, որենքի հակառակ կամ պետութեան շահերի համար ակներև ֆասսակար լինելու պատճառով (հոդ. 30), կողմերից վոչ մեկը իրավունք չունի մյուսից պահանջելու վոր վերադարձնէ պայմանագրի համաձայն իր կատարածը:

Անհիմն շահառութեան արդյունքը գանձվում է հոգուտ պետութեան (հոդ. 402):

128. Յեթե պայմանագիրը անվավեր լինի, անգործունակ անձի կողմից կնքված լինելու պատճառով (հոդ. 31), կողմերից յուրաքանչյուրը պարտական է վերադարձնել այն ամենը, ինչ վոր ստացել է պայմանագրի հիման վրա: Գործունակ պայմանագիր կողմը պարտական է հատուցանել անգործունակին, վերջինի՝ պայմանագրի հետևանքով կրած ստացվածային իրական ֆասսը:

129. Յեթե պայմանագիրը անվավեր ճանաչվի այն պատճառով վոր կնքված է խաբեբայութեան, բռնութեան, սպառնալիքի ազդեցութեան տակ, կամ կողմերից մեկի ներկայացուցչի հակառակ կողմի հետ չարամտութեամբ համաձայնութեան գալու (հոդ. 32), այլ է ծայրահեղ կարիքը շահագործելու դիտավորութեամբ պայմանագիր կնքելու հետևանքով (հոդ. 33), տուժող կողմը իրավունք ունի պայմանագիր կողմից պահանջելու վերադարձնել այն ամենը՝ ինչ վոր ինքը սովել է պայմանագրի հիման վրա. մյուս կողմը այս իրավունքը չունի: Տուժած կողմի անհիմն շահառութեան արդյունքը գանձվում է հոգուտ պետութեան (հոդ. 402):

130. Յեթե ծայրահեղ կարիքը շահագործելու դիտավորութեամբ կնքված պայմանագիրը (հոդ. 33) անվավեր չի ճանաչվել, այլ միայն լուծվել է ապագայի համար, տուժած կողմն իրավունք ունի պայմանագիր կողմից պահանջելու վերադարձնել իր սովածներից միայն այն, վորի համար ինքը, պայմանագիրը լուծելու պահուն փոխադարձ բավարարութուն չէ ստացել:

Տուժած կողմի անհիմն շահառութեան արդյունքը գանձվում է հոգուտ պետութեան (հոդ. 402):...

131. Յեթե պայմանագիրը անվավեր ճանաչվի, որենքով պահանջված ձեք խախտված (հոդ. 29) կամ մի կողմի մոլորութեան մեջ յեղած լինելու (հոդ. 32) պատճառով, կողմերից յուրաքան-

չյուրը պարտավոր ե վերադարձնել միայն այն ամենը՝ ինչ վոր ինքը օտացել ե պայմանագրի հիման վրա:

Մուրրություն հառաջ բերող հանգամանքի համար պատասխանատու յեղող կողմը պարտավոր ե հատուցանել պայմանագիրը կողմին, պայմանագրի հետևանքով նրա կրած ստացվածային իրական վնասները:

Այն կողմը, վորի կողմի անհոգության հետևանքն ե յեղել մուրրությունը, պարտավոր ե, վորպես պայմանադրուժ, հատուցանել մյուս կողմի կրած վնասները:

Ծանոթութիւն.—Մուրրության պատասխանատվութիւնը ընկած ե համարվում մուրրվողի վրա: Մի կողմի կողմի անհոգութիւնը պիտի ապացուցանե հակառակ կողմը:

III. ԳՈՒՅՔԻ ՎԱՐՁԱՎԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

152. Գույքի վարձակալության պայմանագրով, մի կողմը (վարձատու) պարտավորվում ե մյուս կողմին (վարձակալին) տրամադրել վորեւ գույք ժամանակավոր ոգտագործման համար, վորոշ վարձատրությամբ:

153. Պետական ե կոմունալ ձեռնարկութիւնների վարձակալության պայմանագրերը պիտի կնքվին նոտարական կարգով, հակառակ պարագային անվավեր են:

Մի տարուց ավելի ժամանակով ամեն մի գույքի վարձակալության մասին կնքված պայմանագրերը պիտի լինին գրավոր, հակառակ պարագային տեղի կունենան 136-րդ հոդվածի մեջ աստիճանով հետևանքները:

Պետական ե կոմունալ ձեռնարկության վարձակալության պայմանագրին պետք ե կցվի վարձու տրվող գույքի մանրամասն նկարագիրը, հակառակ պարագային պայմանագիրն անվավեր ե:

154. Վարձակալության պայմանագրով 12 տարուց ավելի չը պիտի լինի: Պայմանագրով լրանալուց հետո, վարձակալութիւնը կարելի յե յերկարաձգել նոր պայմանագիր կնքելով: Յեթե վարձված գույքի ոգտագործումը փաստորեն շարունակվում ե վարձատուի լուրջայն համաձայնությամբ, պայմանագիրը համարվում ե նորոգված անորոշ ժամանակով (հոդ. 155):

155. Յեթե վարձակալության պայմանագիրը կնքված ե ասանց

պայմանաժամ վերոշելու, պայմանագիրը համարվում է կնքված անորոշ ժամանակով և կողմերից յուրաքանչյուրը իրավունք ունի դադարեցնելու պայմանագրի գորությունը ամեն ժամանակ, պայմանով վոր մյուս կողմին անդեկություն տրվի, ձեռնարկությունների և առևտրա-արդյունաբերական ձեռնարկությունների ու բնակության շենքերի վարձակալության դեպքում՝ 3 ամիս, իսկ այլ գույքի վարձակալության դեպքում՝ 1 ամիս առաջ:

156. Այն պեպքերում, յերբ վարձակալ են հանդիսանում պետական հիմնարկություններն ու ձեռնարկությունները, վարձու բանվորներն ու ծառայողները, պետական դպրոցների ուսանողները, կարմիր զինվորների հաշվին ապրող իրենց ընտանյաց անդամները, աշխատանքի և պատերազմի ինվալիդները, բնակարանների վարձակալության պայմանագրերը ինքնաբերաբար նորոգվում են միևնույն պայմաններով անորոշ ժամանակով, անկախ վարձատուի համաձայնությունից: Այս դեպքերում, պայմանագրի գորությունը դադարեցնելու իրավունքը կարող է պատկանել միայն վարձակալին, բացի 191 և 172-րդ հոդվածներում մասնանշված դեպքերից:

Ծանոթություն.— Այս հոդվածում մասնանշված իրավունքը պատկանում է մասնավոր ձեռնարկությունների տյն ծառայողներին միայն, վերոնք իրավունք ունին Արհեստակցական միությունների տնօրենի կողմից:

157. Վարձատուն պարտավոր է ժամանակին վարձակալին տրամադրել գույքը պայմանագրին և վարձու տրվող գույքի նպատակին համապատասխանող վիճակի մեջ: Նա պատասխանատու է նաև պակասների համար, վորոնք պայմանագիրը կնքելիս հայտնի էին վարձակալին կամ հայտնի պիտի լինեին:

158. Յեթե վարձատուն վարձակալին չի տրամադրում վարձված գույքը՝ ոգտագործման համար, վարձակալն իրավունք ունի նրանից պահանջելու կամ գույքը, համաձայն 120-րդ հոդվածի, կամ հրաժարվելու պայմանագրից (հոդ. 171, կետ ա), և պահանջելու պայմանադանցությունից յուր կրած ֆուսները:

159. Հիմնական վերանորոգություն անելը վարձատուի պարտականությունն է, յեթե այլ բան չէ նախատեսված որևէքով կամ

պայմանագրով: Յեթե վարձատու՛ն չկատարե ասյ՛ւ պարտականու-
թյունը, վարձակալն իրավունք ունի պայմանագրով նախատեսված
կամ անհետաձգելի անհրաժեշտություն ներկայացնող հիմնական վե-
րանորոգությունը անելու և նրա արժեքը զեղջելու վարձադրամից
կամ հրաժարվելու պայմանագրից (հոդ. 171, կետ բ) և պահանջե-
լու պայմանագանցությունից իր կրած վնասները:

Փաճորութիւն.—Ազգայնացրած կամ մուշիցիպալիզացիայի յեն-
թարկված ձեռնարկությունների և շինքերի վարձակալության դեպ-
քում, հիմնական վերանորոգությունը վարձակալի պարտականությունն
է, յեթե այլ բան չէ նախատեսված պայմանագրով:

160. Վարձակալը պարտավոր է ոգտվել վարձած գույքից
պայմանագրի համաձայն, իսկ յեթե պայմանագրի մեջ ցուցմունք-
ներ չկան, համաձայն դուքի նպատակի:

161. Վարձակալը պարտավոր է գույքի ընթացիկ վերանորո-
գությունը կատարել իր հաշվով, յեթե այլ բան չէ սահմանված
որենքով կամ պայմանագրով:

162. Ազգայնացրած կամ մուշիցիպալիզացիայի յենթարկված
արդյունաբերական ձեռնարկության վարձակալը պարտավոր է ար-
դյունաբերությունը հառաջ տանել պայմանագրով սահմանված
նվազագույն չափից վոչ պակաս չափով: Արտադրության նվազա-
գույն չափը և ժամանակը՝ վորի ընթացքում այդ պիտի ստացվի,
պետք է ցույց տրվին պայմանագրի մեջ, հակառակ պարագային
պայմանագիրն անվավեր է:

163. Վարձված գույքի հետ կապված սուրքերն ու բեկար-
ները ընկնում են վարձակալի վրա, յեթե այլ բան չէ սահմանված
որենքով կամ պայմանագրով:

164. Ազգայնացրած կամ մուշիցիպալիզացիայի յենթարկված
ձեռնարկության կամ շինքի վարձակալը պարտավոր է ասպահովա-
պել այն՝ ամբողջական արժեքով, յուր հաշվով, հոգուտ պետու-
թյան կամ տեղական խորհրդի, ըստ պատշաճի:

165. Վարձը կարող է լինել՝ ա) վորոշ պայմանաժամերում
դրամական կամ միջերային վճարումներ, բ) արտադրության ա-
ռարկաների, շինքերի պիտանի տարածության կամ գրամական յե-
կամտի պայմանավորյալ մասը, գ) վորոշ ծառայություններ,
դ) հիշյալ ձևերի վարձերը միասին:

166. Այն դեպքերում, յերբ վարձակալները 156-րդ հոդվածում թված կատեգորիաների անձինքն են, պայմանագրայալ բնակարանային վարձը չի կարող ավելի լինել քան այն՝ վոր նշանակում են տեղական գործադիր կոմիտեները՝ ժողովրդական կոմիտեներին խորհրդի վորոշած սահմաններում, և սլիտի վճարվի յուրաքանչյուր ամսվա համար, վոր ուշ քան հաշորդ ամսվա 15-ը:

167. Վարձակալն իրավունք ունի պահանջելու վարձի համապատասխան չափով նվազեցումը, յեթե վորևե հանգամանքով, վորի համար ինքը պատասխանատու չէ, զգալապես նվազել և վարձված գույքի պայմանագրով նախատեսված ոգտագործման հնարավորությունը:

168. Յեթե այլ բան չէ նախատեսված պայմանագրով, վարձակալն իրավունք ունի վարձված գույքը ամբողջովին կամ մասնակի վարձու տալու ուրիշի, ըստ պայմանագրի պատասխանատու մնալով վարձատուի առաջ:

Ծանոթություն.—Ազգայնացման կամ մուսլիմալիզացիայի յենթարկված գույքը վարձակալը կարող է ուրիշի վարձու տալ, միմիայն վարձատուի գրավոր թույլտվությամբ:

169. Յեթե գույքի սեփականության իրավունքը վարձատուի անցնում է մի ուրիշ անձի, վարձակալության պայմանագիրը յուր ույժը պահում է նոր սեփականատիրոջ համար:

170. Վարձակալը դատական պաշտպանության իրավունք ունի յուր տիրապետությունն ամեն մի խախտողի, ի թիվս վորոնց՝ նաև տեփականատիրոջ դեմ:

171. Դատարանը կարող է վաղաժամ ջնջել վարձակալության պայմանագիրը, շահագրգռված անձերի և հիմնարկությունների պահանջմամբ. ա) յեթե վարձատուն պայմանավորյալ գույքը չի տրամադրում վարձակալին ոգտագործման համար, բ) յեթե վարձատուն սահմանված ժամանակին չի արել այն վերանորոգությունը վոր յուր պարտքն է, կամ յեթե գույքը վորևե հանգամանքով—վորի համար վարձակալը պատասխանատու չէ—սլիտանի չլինի պայմանագրով նախատեսված ոգտագործման համար, գ) յեթե վարձակալը դիտավորյալ կերպով կամ անհոգությամբ վատթարացնում է գույքի վիճակը, դ) յեթե վարձակալը գույքն ոգտագործում է որոնքի, պայմանագրի կամ գույքի նպատակին անհամապատ-

տատխան յեղանակով, ե) յեթե բնակարանի վարձակալը յուր վար-
քով ուրիշ բնակողների համար անհնարին ե դարձնում համակե-
ցությունը նրա հետ, սենյակի կամ բնակարանի մեջ, զ) յեթե պե-
տական ձեռնարկության վարձակալը սահմանված ժամանակին ար-
տադրությունը չի հասցրել պայմանագրով վորոշված չափին,
է) յեթե վարձակալը սահմանված ժամանակին չի արել այն վերա-
նորոգությունը՝ վոր իր պարտքն է, ը) յեթե վարձակալը չի վճա-
րել վարձը, պայմանաժամը լրանալուց հետո յերկու ամսվա ըն-
թացքում, իսկ յեթե վարձատուն պայմանաժամը լրանալուց հետո
օրի մասին հիշեցրել է, այդ հիշեցնելու օրից մի ամսվա ընթաց-
քում:

172. Վարչական կարգով բնակարանից վտարելը թույլ ե տրը-
վում օրենքով հատկապես մատնանշված դեպքերում միայն:

Այս դեպքերում, նախադպուշացնելու պայմանաժամը կարող ե
ավելի կարճ լինել քան 155-րդ հոդվածում մատնանշվածը:

173. Սահմանված չափից ավելի բնակելի տարածություն գրա-
վող բնակարանային վարձակալների խտացման և ինքնախտացման
ախարհը վորոշվում ե մասնավոր կանոններով:

174. Պայմանադրի պայմանաժամը լրանալուց հետո, վարձա-
կալը պարտավոր ե գույքը իր բոլոր պարագաներով հանձնել վար-
ձատուն, բարեկարգ վիճակի մեջ:

175. Յեթե վարձակալը գույքը ստացել ե ոգտագործելու հա-
մար, նրան պատկանող ինվենտարի հետ միատեղ, նա պարտական
ե վարձակալության պայմանաժամը լրանալուց հետո, վերադարձ-
նել ինվենտարը ցուցակով, յեթե ցուցակ կա, միանգամայն բարե-
կարգ վիճակի մեջ, լրացնելով պակասը և փոխարինելով անպետ-
քացածը:

176. Յեթե վարձակալը վատթարացրել ե կամ անարժեք ե
դարձրել վարձած գույքը կամ թույլ ե տվել վոր գույքն այդպի-
սի վիճակի հասնի, նա պարտական ե վարձատուին հատուցանել
գրանից առաջացած վնասները:

177. Վարձակալը պատասխանատու յե գույքին՝ յուր տան
տնդամենների, ծառայողների կամ բանվորների հասցրած վնասի
համար:

178. Յեթե վարձակալը վարձատուի թույլատվությամբ բարեկարգել է գույքը, նա իրավունք ունի համապատասխան հատուցումն ստանալու վարձատուից:

179. Առանց վարձատուի համաձայնության կատարված բարեկարգությունը, յեթե կարելի չէ զատել առանց վնասելու գույքին, և յեթե վարձատուն չկամենա դրա արժեքը հատուցանել, վարձակալը կարող է վերցնել:

Ծանոթություն.— Ազգայնացրած կամ մունիցիպալիզացիայի չենթարկված ձեռնարկության կամ շենքի վարձակալի կատարած բարեկարգությունը, վարձակալության պայմանաժամը լրանալուց հետո առանց հատուցման անցնում է պետության՝ կամ տեղական խորհրդին, ըստ պատշաճի:

IV. ԱՌ ՈՒ ԾԱԽՍ

180. Առ ու ծախսի պայմանագրով մի կողմը (ծախողը) պարտավորվում է վորեւ գույք հանձնել մյուս կողմին (գնորդին) և սեփականություն, իսկ գնորդը պարտավորվում է ընդունել այն գույքը և վճարել պայմանավորյալ գինը:

181. Առ ու ծախսի առարկա կարող է լինել ամեն մի գույք, Վոր գուրս չէ հանված քաղաքացիական շրջանառությունից:

Ծանոթություն.— Վստի և արծաթի դրամ և ոտար յերկրյա վալյուտա դնելու իրավունքը կարգավորվում է մասնավոր կանոններով:

182. Մունիցիպալիզացիայի չենթարկված ընտելության շենքերը կարող են առ ու ծախսի առարկա լինել այն պայմանով վոր 1) դրա հետեանքով գնորդի, նրա ամուսնու և անչափահաս զավակների ձեռքը յերկու և ավելի կալվածք չընկնի, 2) ծախողի, նրա ամուսնու և նրա անչափահաս զավակների անունից մեկից ավելի կալվածի ոտարացում տեղի չունենա յերեք տարվա ընթացքում:

Ծանոթություն.— Կալված համարվում է տունը և յուր բակի ընտելի և հարակից շինությունները:

183. Գույք ծախելու իրավունքը, բացի աճուրդով վաճառելու դեպքերից՝ պատկանում է սեփականատիրոջ: Յեթե գույքը ծախել է վոչ սեփականատերը, գնողը սեփականության իրավունք ձեռք է բերում այն դեպքերում միայն, յերբ 59 և 60-րդ հոդ-

վածները համաձայն, սեփականատերն իրավունք չունի նրանից գույքը յետ պահանջելու:

184. Կանխիկ դրամով առ ու ծախս կարող եւ տեղի ունենալ բերանացի, առանց գումարի սահմանափակման:

185. Շենքերի և շենք կառուցանելու իրավունքի առուծախսը տեղի պետք եւ ունենա նոտարական կարգով և ապա տոմարագրվի համապատասխան կոմունալ բաժնուժ հակառակ պարագային անվավեր եւ:

186. Այլ համաձայնություն չեղած դեպքում, ծախված գույքի պատահական կորուստի վտանգը փոխանցվում եւ գնորդին, սեփականության իրավունքի հետ միատեղ (հոդ. 66). բայց յեթե ծախողը ուշացրել եւ ծախված իրերի հանձնումը գնորդին կամ գնորդը ուշացրել եւ ընդունելը, այդ դեպքում պատահական կորուստի վտանգը ընկնում եւ ուշացնող կողմի վրա:

187. Յերբ սեփականության իրավունքը փոխանցվում եւ գնորդին, գույքը նրան հանձնելուց առաջ, ծախողը պարտավոր եւ մինչև հանձնելու վայրկյանը պահպանել գույքը, թույլ չտալով նրա վատթարացումը:

Գնորդը պարտավոր եւ հատուցանել այս բանի համար անհրաժեշտ յեղած այն ծախսերը, վոր առած կը լինի ծախողը, սեփականության իրավունքը գնորդին փոխանցելուց հետո:

188. Ծախողը պարտական եւ վաճառված գույքը հանձնել գնորդին, պայմանագրի համաձայն, իսկ գնորդը պարտական եւ ընդունել և վճարել պայմանավորյալ գինը: Յերկու կողմի այս գործողությունները պետք եւ տեղի ունենան միաժամանակ, յեթե պայմանագրից այլ բան չի բղխում:

189. Յեթե ծախողը, պայմանագիրը խախտելով գնորդին չբանձնե վաճառված գույքը, կամ առաջարկե այնպիսի գույք՝ վոր չի համապատասխանում պայմանագրի պայմաններին, գնորդը կարող եւ կամ պահանջել վոր կատարվի պայմանագիրը և ծախված գույքը իրեն հանձնվի, հատուցանելով ծախողի անճշտապահությունից առաջացած վնասները, կամ ինքն ևս հրաժարվելով պայմանագրից՝ կատարելուց, պահանջել հատուցումը այն բոլոր վնասների, վոր

ծախողը հասցրել է իրեն, պայմանագիրը խախտելով (հոգ. 117.):

190. Յեթե գնորդը պայմանագիրը խախտելով հրաժարվի գնված գույքը ընդունելուց կամ չվճարե նրա պայմանավորյալ գինը, ծախողը կարող է կամ պահանջել վոր կատարվի պայմանագիրը, վճարելով իրեն պայմանավորյալ գինը և հատուցանելով զընորդի անճշտապահությունից առաջացած ֆեանները կամ ինքն ևս հրաժարելով պայմանագիրը կատարելուց՝ պահանջել հատուցումը այն ֆեանների, վոր գնորդը հասցրել է նրան պայմանագիրը խախտելով (հոգ. 117):

191. Յեթե հատկապես վորոշված մի առարկա ծախվել է մի քանի անձի, սեփականության իրավունքը (հոգ. 66) առաջ է դառնում հանձնին այն գնորդի՝ վորի հետ ավելի վաղ է կնքված պայմանագիրը (ավագություն):

Յեթե անհնարին է վորոշել ավագությունը, սեփականատեր դառնում է այն գնորդը՝ վորին առարկան հանձնված է, իսկ յեթե առարկան իրեն հանձնելու համար դատ է սկսել գնորդներից մեկն ու մեկը, նախ քան այն առարկայի նրանցից մեկն ու մեկին հանձնվելը՝ սեփականատեր ճանաչվում է մյուսներից վաղ դատ սկսող գնորդը:

192. Յեթե մի յերրորդ անձ, նախ քան վաճառումը դոյություն ունեցող հիման վրա դատ սկսի գնորդի դեմ, այդ գույքը նրանից վերցնելու համար, այդ դեպքում ծախողը գնորդի պահանջմամբ պարտական է միջամուխ լինել դատական գործին և վիճելի գույքը դատարանի միջոցով գնորդից յետ առնելու առաջն առնել:

193. Ծախված գույքը դատարանի միջոցով գնորդից յետ առնվելու դեպքում, ծախողը պարտավոր է գնորդին հատուցանելու բոլոր ֆեանները (հոգ. 117.):

194. Յեթե ծախողը չկանչվի միջամուխ լինելու գործին, այդ դեպքում նա ազատվում է պատասխանատվությունից և գնորդի առաջ, յեթե ծախողն ապացուցանե վոր ինքը մասնակցելով դատավարությանը՝ առաջը կ'առնե ծախված գույքը դատարանի միջոցով գնորդից յետ առնվելուն: Յեթե գնորդը ծախողին հրավիրե միջամուխ լինել դատավարության, բայց վերջինս հրաժարվի, այդ

դեպքում նա զրկվում է իրավունքից ապացուցանելու վոր գնորդը անկանոն է վարել գործը:

195. Ծախողը պատասխանատու չէ դնորդի առաջ ծախված գույքի պայմանագրով վորոշված հատկությունների բացակայութեան, այլև այն պակասությունների համար՝ վոր զգալապես նվազեցնում են նրա գինը կամ պիտանությունը, սովորական կամ պայմանագրով նախատեսված գործածութեան համար:

Ծախողը պատասխանատու չէ ծախված գույքի պակասությունների համար, յեթե այդ պակասությունները հայտնի յեն եղել գրնորդին պայմանագրից կնքելիս, կամ գնորդը կարող եր նկատել, յեթե անհրաժեշտ ուշադրութեամբ դարձրած լիներ: Վերջին դեպքում, ծախողը պատասխանատու չէ, յեթե միայն նա փնտել ե տվյալ պակասությունների գոյութեանը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Զողադործութեան ե Արդարադատութեան փողովդական Կոմիտեի ատենների մասնավոր հրահանգի մեջ թված վորոշցելի անասունների առ ու ծախսի ժամանակ, ծախողը պատասխանատու չէ միայն հիշյալ հրահանգում մատնանշված հիմնական պակասությունների համար:

196. Գնորդը պարտական ե անհապաղ գնել ստացած գույքը ե յերեսն հանած պակասությունների մասին հայտնել ծախողին:

Եթե գնորդը ծախված գույքը ընդունի առանց առարկութեան, նա զրկվում ե պակասություններ մատնացուց անելու իրավունքից, ի բաց առյալ այնպիսի պակասությունները, վոր չեն կարող նկատվել սովորական ձևով առարկաները ընդունելիս, կամ վոր դիտավորյալ կերպով թաքցրած ե յեղել ծախողը: Այդ պակասությունները գնորդը կարող ե մատնացուց անել այն դեպքում, յերբ այդ պակասությունները յերևան հանելուց հետո նրանց մասին անհապաղ հայտնել ե ծախողին:

197. Գնորդը պակասությունների առթիվ պահանջ կարող ե ներկայացնել (հոդ. 198) մի տարվա ընթացքում՝ շենքերի, ե վեց ամսվա ընթացքում՝ ֆաբրիկայ գույքերի վերաբերմամբ, հաշված գույքը հանձնելու որից, եթե պայմանագրով ավելի յերկար ժամանակամիջոց չի սահմանված: Ծախողի կողմից խաբեբայութեան յեղած դեպքում, գնորդը յերևան հանած պակասությունների առթիվ յուր պահանջները կարող ե ներկայացնել յերեք տարվա

ընթացքում, իսկ եթե պահանջ ներկայացնելու համար պայմանագրով ավելի յերկար ժամանակամիջոց ե սահմանված, այդ ժամանակի ընթացքում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՈՒՆ.—Անասունների առ ու ծախսի ժամանակ, բարեխիղճ ծախողը պատասխանատու չե միայն այն դեպքում, յերբ գնորդը տեղեկացրել ե նրան պակասությունների մասին և կամ քաղաքացիական դատ կամ խնդիր ե ներկայացրել դատարանին զննել ապու մասին, նախ քան Հողագործության կամ Արդարադատության Ժողովրդական հոմիսարիատների հրահանգով մատնանշված պայմանագրամերի լրանալը (Ժանոթ. 195-րդ. հոդվածի):

1-8. Յեթե գնորդը յերևան և հանել ծախված գույքի սլակա-սությունները և ժամանակին հայտնել ե նրանց մասին, իրավունք ունի պահանջելու կամ 1) վոր իրեն հանձնվին համապատասխան հատկություն քանեցող առարկաներ, յեթե ծախված առարկաները տեսակավոր են, կամ 2) վոր համապատասխան չափով նվազեցվի նրանց գինը, կամ 3) վոր լուծվի պայմանագիրը և հատուցվին իր բոլոր փաստները (հոդ. 117):

199. Ծախված գույքի պակասությունների պատճառով պայմանագիրը լուծվելու դեպքում, գնորդը պարտական ե ծախողին վերադարձնել գույքը, իր ստացված բոլոր յեկամուտներով հանդերձ, այլև հատուցում տալ ծախողին գույքի վատթարացման համար, բացի այսպիսի վատթարացումից, վորի առաջին ինքը (գնորդը) չեը կարող առնել: Ծախողը իր կարգին, պարտական ե հատուցանել գնորդին՝ գույքի վրա նրա արած անհրաժեշտ և ոգտակար ծախսերը, և բացի դրանից՝ հատուցանել նրա կրած փաստները (հոդ. 117):

200. Յեթե ոտարացվող գույքը գրավ ե դրված, կամ յեթե կան վարձակալության պայմանագրներ, վորոնց առարկան ե ամյալ գույքը, ծախողը պարտական ե այդ մասին տեղեկություն տալ գնորդին:

Այս պարտականության զանցառությունն իրավունք ե տալիս գնորդին՝ պահանջելու վոր կամ պայմանագիրը լուծվի և ծախողից զանձվին յուր կրած փաստները, և կամ համապատասխան չափով նվազեցվի գույքի գինը:

201. Նմուշներով առ ու ծախս կատարելու դեպքում, ծախողը պատասխանատու չե, յեթե հանձնված ապրանքը չունի նմուշի համակությունները:

202. Պարտքի վերաբերյալ պահանջ կամ այլ իրավունք ծախսողը պատասխանատու չէ միայն պահանջի իրական լինելուն և իրավունքի իրապես գոյություն ունենալուն համար, յեթե պայմանագրով այլ բան չէ սահմանված:

203. Գույքը դատարանի միջոցով գնորդից հոգուտ յերրորդ անձի վերցվելու կամ գույքի պակասությունների համար ծախսողի պատասխանատվությունը վերացնելու կամ սահմանափակելու մասին առաջուց յեղած համաձայնությունը անվավեր է, յեթե ծախսողը, գիտենալով հանդերձ յերրորդ անձի իրավունքի գոյությունը կամ գույքի պակասությունները, գիտավորյալ կերպով գնորդից թաքցրել է այդ հանգամանքները:

204. Դատարանի միջոցով ծախված գույքը յետ վերցնելուն կամ նրա պակասությունների համար ծախսողի պատասխանատվությունը վերաբերող կանոնները չեն տարածվում այն դեպքերի վրա, յերբ գույքը պարտադիր կերպով ծախված է աճուրդով, որենքով սահմանված կարգով:

205. Յեթե պայմանագրով վորոշված է, վոր ծախված ապրանքը հետգնեստե և մաս առ մաս հանձնվի գնորդին և նրանից գինը ստացվի նույն ձևով, այդ դեպքում ծախողի կամ գնորդի կողմից մի մասի վերաբերմամբ պայմանաժամի բաց թողնելը կամ պակասություններ յերևան հանելը կարող է հիմք ծառայել ամբողջ պայմանագիրը լուծելու, յեթե այդ մասնակի խախտումը հակասում է ամբողջ գործարքի եյությունը ու նպատակին: Հակառակ պարագային, ժամանակը բաց թողնելու կամ պակասությունների համար պատասխանատու կողմը պետք է մյուս կողմին հատուցանե պայմանագրի մասնակի խախտումից առաջացած վնասները, իսկ պայմանագիրը յուր ուժը պահում է ապրանքի հետագա մասերի վերաբերությամբ:

Վ. ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

206. Փոխանակության պայմանագրով կողմերը մի գույք փոխում են մի այլ գույքի հետ:

Փոխանակության մասնակցողներից յուրաքանչյուրը համարվում է ծախողը այն բանի, վոր փոխում է, և գնորդը՝ այն բանի, վորի հետ փոխում է:

207. Փոխանակության պայմանագրի վերաբերմամբ կիրարկվում են առ ու ծախսի համապատասխան կանոնները:

VI. Փ Ո Ւ Ա Ռ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

208. Փոխառության պայմանագրով մի կողմը (փոխատուն) հանձնում է մյուսին (փոխառուին) ի սեփականություն՝ դրամ կամ տեսակավոր առարկաներ. իսկ փոխատուն պարտավորվում է վերադարձնել փոխատուին յուր ստացած գումարը կամ փոխ առած առարկաների քանակությամբ հավասար նույն տեսակի և վերակի առարկաներ, տոկոսով կամ առանց տոկոսի:

209. Կողմերը ամեն մի պարտքի, վոր առաջ է գալիս առ ու ծախսից, գույքի վարձակալությունից կամ այլ հիման վրա, կարող են տալ փոխառության պարտավորման ձև. Այսպիսի դեպքում կիրարկվում են փոխառության կանոնները:

210. Փոխառության գումարը կարող է վորոշված լինել թվոսկի ուղբլիններով և թե խորհրդային դրամանիշներով: Այն դեպքում, յերբ փոխառության գումարը նշանակված է թոսկի ուղբլիններով, վճարվելիք գումարը պետք է հաշվել թոսկի ուղբլու վճարման որվա պաշտոնական կուրսով:

Մանրութլաւ. — Պետական Բանկին իրավունք է վերապահվում ընդունել ավանդ և ընթացիկ հաշվով թոսկի և արծաթ դրամ և ձույլ թոսկի ու արծաթ և ոտարիերկրյա վալյուտա, նույն մետաղը կամ վալյուտան վերադարձնելու պայմանով, բայց տոկոսներ վճարելով խորհրդային դրամանիշներով:

211. 50 թոսկի ուղբլուց ավելի գումարի փոխառության պայմանագիրը պիտի կնքվի գրավոր ձևով, հսկառակ պարագային տալիքդան 136-րդ. հոդ.-ի ծանոթության մեջ նախատեսված հետևանքները:

212. Փոխատուն կարող է փոխառության համար տոկոս պահանջել միայն այն դեպքում, յեթե տոկոս նշանակված է պայմանագրի մեջ:

213. Տոկոս կարելի յե առնել միմիայն պարտքի մայր գումարից, Տոկոսի տոկոս (բարդ տոկոս) առնելը արգելվում է: Այս սահմանափակումը չի տարածվում այն գործարքների վրա, վոր

կատարում են որինապես գոյութիւն ունեցող վարկային հաստատութիւնները:

214. Տոկոսը վճարվում է ամսե ամիս, յեթե այլ համաձայնութիւն գոյութիւն չունի:

215. Յեթե փոխառութիւնը առանց տոկոսի յե, փոխառուն իրավունք ունի վճարելու իր պարտքը, իսկ փոխատուն պարտավոր է ընդունել այն նաև պայմանաժամից առաջ:

216. Յեթե փոխառութիւնը տոկոսով է, փոխառուն իրավունք ունի յերեք ամիս առաջ տեղեկացնելով փոխատունին կամ մի ամիս առաջ տոկոսները վճարելով, պայմանաժամից առաջ ազատվելու յուր պարտավորումից, վերադարձնելով ստացած գումարը:

1. յեթե տարեկան 6-ից ավելի տոկոս է սահմանված այն փոխառութեան համար, վորի գումարը վորոշված է վոսկի ուղղւլններով:

2. յեթե այն փոխառութեան տոկոսը, վորի գումարը վորոշված է խորհրդային դրամանիշներով, ավելի յե քան այն ղեղշի տոկոսը, վոր պետական բանկը սահմանել է ախտիվ դործառնութիւնների վերաբերմամբ, հաժապատախան ժամանակի համար:

Փոխառուի հրաժարվելը սույն հոդվածով իրեն վերապահված իրավունքից՝ անվավեր է:

217. Փոխառուն իրավունք ունի առարկելու փոխառութեան պայմանագրի ամբողջութեան կամ նրա մի մասի վալերականութեան գեմ, ապացուցանելով վոր պայմանագիրը անարժեք է, այսինքն վոր ինքն իսկապես կամ չի ստացել դրամը, առարկաները կամ նրանց ստացվածային համարժեքը (հոդ. 209), կամ ստացել է պայմանագրի մեջ ցույց տվածից պակաս քանակութեամբ:

Այն ղեպքերում, յերբ փոխառութեան պայմանագիրը կնքված պիտի լինի գրավոր ձևով, թույլ չի տրվում նրա գեմ առարկութիւն անել վկաների ցուցմունքների հիման վրա, բացի այն ղեպքերից, յերբ քրեական պատժելի առարքներ կան:

218. Ապարդյում փոխառութեան պայմանագիր կնքելու վերաբերյալ նախնական պայմանագիրը, անկախ փոխառութեան գումարից՝ պետք է կնքվի գրավոր ձևով:

219. Նախնական պայմանագրով ուրիշին փոխառություն տալու պարտավորություն հանձն առնողը կարող է պահանջել, վոր ջնջվի նախնական պայմանագիրը, յեթե հետագայում պայմանագիր հողմի տնտեսական վիճակը մեծապես վատթարանա, մասնավորապես յեթե նա սնանկ ճանաչվի կամ դադարեցնե յուր վճարումները:

VII. Կ Ա Պ Ա Լ

220. Կապալի պայմանագրով մի կողմը (կապալառուն) պարտավորվում է իր ռիսկով վորոշ աշխատանք կատարել մյուս կողմի (կապալատուի) պատվերով, վոր պարտավոր է վարձատրել նրան, յուր պատվերը կատարելու համար:

221. Կապալառուն պարտավոր է աշխատանքը կատարել իր ծախսով, յեթե այլ համաձայնություն չկա:

222. Կապալառուն պարտավոր է ձեռք առնել ամեն միջոց իրեն հանձնված գույքի անվթար պահպանության համար, և նյութապես պատասխանատու յե ամեն մի զանցառության համար, վորի հետևանքով գույքը կարող է վոչնչանալ, կորչել կամ փասվել:

223. Յեթե կապալատուի հայթայթած նյութեղենը վատ հատկություն ունի կամ յեթե կան կապալառուից անկախ այլ հանգամանքներ, վոր սպառնում են շինվածքի ամրությանը կամ պիտանությանը, կապալառուն պարտավոր է ժամանակին տեղեկացնել այդ մասին կապալատուին, հակառակ պարագային պատասխանատու յե այն ֆիսաների համար, վոր կապալատուն կարող է զրել հիշյալ հանգամանքների շնորհիվ:

224. Իր նյութեղենովը գործ անող կապալառուն պատասխանատու յե այդ նյութեղենի լավ հատկության համար:

225. Յեթե կապալառուն ժամանակին չի ձեռնարկում պայմանագիրը կատարելու կամ այնքան դանդաղ է կատարում գործը, վոր ակնհայտնի յե դառնում, վոր չպիտի կարողանա վերջացնել ժամանակին, կապալատուն իրավունք ունի, առանց սպասելու պայմանագրով վորոշված պայմանաժամի լրանալուն՝ պահանջելու պայմանագրի ջնջումը և ֆիսաների հատուցումը (հոդ. 117):

226. Յեթե գործի կատարման ընթացքում ակնհայտնի դառնա, վոր այդ գործը չպիտի կատարվի ինչպես հարկն է, կապալառուին փրավունք ունի բավականաչափ ժամանակ տալու կապալառուին թերությունները վերացնելու համար, և յեթե այդ պահանջը չկատարվի նշանակված ժամանակին, կամ ջնջելու պայմանագիրը կամ գործի շարունակությունն և ուղղումը հանձնել մի յերրորդ անձի, կապալառուի հաշվով:

227. Կապալառուն պարտավոր է շինված գործը հանձնել պայմանագրի համեմատ և առանց այնպիսի թերությունների, վոր անպետք են դարձնում շինվածքը, պայմանագրով նախատեսված կամ պարտական նպատակի համար: Յեթե կան հիշյալ թերությունները կամ բացակայում են պայմանավորյալ հատկությունները, այդ փրավունք է տալիս կապալառուին՝ պահանջելու. 1) վոր կամ առանց վարձի ուղղվին թերությունները համապատասխան ժամանակի ընթացքում, յեթե այդ ուղղումը հնարավոր է առանց անհամաչափ ծախսերի, 2) կամ վոր համապատասխան չափով նվազեցվի կապալի գինը, 3) կամ վոր ջնջվի պայմանագիրը և հատուցվին իր կրած վնասները (հոդ. 117):

Յեթե թերությունները պակաս եյական են, դատարանը կարող է կապալառուի պահանջմամբ մերժել պայմանագրի ջնջումը, պարտավորեցնելով կապալառուին թերությունները ուղղել, կամ նվազեցնելով կապալի գինը:

Ծանոթություն.— Կապալառուին չի կարող ոգտվել սույն հոդվածում մատնանշված իրավունքից, յեթե թերությունները պայմանավորված են 223-րդ հոդվածով նախատեսված հանգամանքներով, և յեթե կապալառուն կատարել է հիշյալ հոդվածով յուր վրա դրված պարտականությունները:

228. Կապալառուն պարտավոր է շինված գործը ընդունել պայմանագրի համեմատ և անհապաղ հայտնել կապալառուին իր նկատած թերությունների մասին. հակառակ պարագային զրկվում է թերությունները մատնանշելու իրավունքից: Յեթե կապալառուն գերեան հանի այնպիսի թերություններ, վոր չեն կարող նկատվել գործը սովորական ձևով ընդունելիս, կամ վոր դիտավորյալ կերպով թաքցրած լինի կապալառուին, պարտավոր է անհապաղ հայտնել այդ մասին կապալառուին:

229. Կապալառուին, թերությունների առթիվ պահանջ կարող է

ներկայացնել վեց ամսվա ընթացքում, իսկ շենքերի և կառուցվածքների վերաբերությամբ՝ շինված գործը հանձնվելուց հետո, յերեք տարվա ընթացքում, յեթե պայմանագրով ավելի յերկարատև պայմանաժամ չի վորոշված: Յեթե կապալառուի կողմից խաբեբայություն տեղի ունեցած լինի, թերությունների առթիվ պահանջ կարելի չեն ներկայացնել յերեք տարվա ընթացքում, իսկ յեթե պահանջ ներկայացնելու պայմանագրով համար ավելի յերկարատև պայմանաժամ ե սահմանված, այդ ժամանակի ընթացքում:

230. Կապալատուն պարտավոր ե պայմանավորյալ վարձը վճարել կապալառուին, ամբողջ գործը հանձնելուց հետո, յեթե պայմանագրով չի վորոշված, վոր վարձը վճարվի մաս առ մաս, շինված գործը մաս առ մաս հանձնելիս:

231. Յեթե առարկայական պայմանների փոփոխության շնորհիվ անհրաժեշտ լինի չափազանց ավելացնելու այն մոտավոր նախահաշիվը, վոր կազմել ե կապալառուն, վորին հավանություն ե տվել կառալատուն և վոր հիմք ե ծառայել պայմանագրին՝ կապալատուն իրավունք ունի պահանջելու պայմանագրի չնշումը թե գործը շինելու ընթացքում և թե ավարտելուց հետո, հատուցանելով կապալառուին նրա կրած իրական նյութական վնասը:

Յեթե կապալառուն ժամանակին չի նախազգուշացրել կապալատունին նախահաշվից ավելի ծախսեր անելու անհրաժեշտության մասին, նա պարտական ե գործը կատարել առանց կապալատուից նախահաշվից դուրս ծախսեր պահանջելու:

232. Յեթե կապալի առարկան նախ քան հանձնումը պատահաբար վոչնչանա, կամ գործի ավարտումը անհնարին դառնա, կապալառուն իրավունք չունի վարձ պահանջելու յուր աշխատանքի համար (հոդ. 144): Բայց յեթե հիշյալ հանձնամանքները առաջացել են կապալատուի հայթայթած նյութեղենի պակասությունների շնորհիվ կամ կապալը կատարելու յեղանակի մասին նրա արած կարգադրությունների հետևանքով, և կամ յեթե այդ հանգամանքները առաջ են յեկել կապալը ընդունելու պայմանաժամը նրա կողմից բաց թողնելուց հետո (հոդ. 122), նա պարտական ե վարձարել կապալառուին, 146-րդ հոդվածի համաձայն:

233. Նախ քան շինված գործի հանձնումը, նյութեղենի պահպանարար վոչնչանալու ոխկը պատկանում է նյութեղենը հայ-Պայթող կողմին: Յեթե նյութեղենը վոչնչանա մյուս կողմի չար գիտավորության կամ զանցառության հետևանքով, այդ կողմն է պատասխանատու: Ֆինանսերի համար:

234. Յեթե կան հարգելի պատճառներ, կապալատուն գործը ավարտելուց առաջ իրավունք ունի ամեն ժամանակ հրաժարվելու պայմանագրից, վարձատրելով կապալառուին գործի շինված մասի համար և հատուցանելով նրան՝ պայմանագրի շնջումից առաջացած ֆինանսերը, գեղջելով այն շահը, վոր կապալառուն տնտեսում է կամ ձեռք է բերում պայմանագիրը շնջելու շնորհիվ:

235. Այն կապալի վերաբերմամբ, վորի կապալատուն պետական վորևե մարմին է, կիրարկվում են պետական կապալների և մտտակարարումների մասին յեղած որենքները:

VIII. ՅԵՐԱՇԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

236. Յերաշխավորության պայմանագրով յերաշխավորը մի յերրորդ անձի պարտաիրոջ հանդեպ պատասխանատվություն է հանձն առնում, այդ պարտաիրոջ պարտավորման աժբողջական կամ մասնակի կատարման համար:

Ծանոթություն.— Յերաշխավորություն չի համարվում, յեթե մեկը հանձնարարական կամ տեղեկություն է տալիս պարտապանի վճարունակության նկատմամբ, առանց վորոշապես մտադրություն հայտնելու: Նրա հետ միատեղ պարտավորում հանձն առնելու մասին:

237. Միայն իրական պահանջն է վոր կարելի յե ապահովել յերաշխավորությամբ:

238. Յերաշխավորություն կարելի յե հանձն առնել միմիայն գրավոր ձևով: Կակառակ պարագային առաջ կը գան 136-րդ հոդվածի ծանոթություն մեջ մատնանշված հետևանքները:

239. Յեթե յերաշխավորության պայմանագրով այլ բան չի սահմանված, յերաշխավորը պատասխանատու յե նույն չափով, ինչ չափով վոր պատասխանատու յե գլխավոր պարտապանը, մասնավորապես նա պատասխանատու յե տոկոսները վճարելու, պայմանաժամը բաց թողնելուց առաջացած ֆինանսերը հաժուցանելու,

հարկ յեղած դեպքերում՝ տուգանք այլ և զանձման ծախսերը վճարելու համար:

240. Միաժամանակ և միասին յերաշխավորություն հանձն առած անձերը պատասխանատու յեն վորպես համապարտներ:

241. Յեթե պարտապանը չկատարե յուր պարտավորումը պարտատերն իրավունք ունի պահանջ ներկայացնելու գլխավոր պարտապանին և յերաշխավորին, վորպես համապարտներ՝ յեթե պա հակառակը չե սահմանված յերաշխավորության պայմանագրով:

242. Յեթե քաղաքացիական դատ ե սկսված յերաշխավորե դեմ, վերջինս պարտավոր ե պարտապանին գործին մասնակցելու կանչել: Յեթե յերաշխավորը այս պարտականությունը չկատարե, պարտապանն իրավունք ունի յերաշխավորի իրեն ներկայացրած պահանջին հակադրել (հոդ. 246) այն բոլոր առարկությունները, վոր նա կարող եր անել պարտատիրոջ հանդեպ:

243. Յերաշխավորը պարտական ե տեղեկացնել գլխավոր պարտապանին թե ինքը մտադիր ե նրա փոխարին վճարել պարտքը: Այս պարտականությունը չկատարող յերաշխավորը իրավունք չունի հակադարձ պահանջ ներկայացնելու պարտապանին, յեթե վերջինս իր կարգին կատարելու լինի յուր պարտավորումը:

244. Գլխավոր պարտավորումը կատարող պարտապանը պարտավոր ե անհապաղ այդ մասին տեղեկացնել յերաշխավորին, հակառակ պարագային յերաշխավորը չի զրկվում գլխավոր պարտապանից կրկին անգամ պարտքը պահանջելու իրավունքից (հոդ. 246), յեթե իր կարգին վճարած լինի պահանջատիրոջը: պարտապանը կարող ե միմիայն պահանջել պարտատիրոջից, նրա անհիմն կերպով ստացածը:

245. Յերաշխավորն իրավունք ունի պաշտպանվելու պարտատիրոջ պահանջի դեմ այն բոլոր առարկություններով, վոր կարող եր անել ինքը՝ պարտապանը: Յերաշխավորը այս առարկություններն անելու իրավունքից չի զրկվում, նույնիսկ յեթե ինքը՝ պարտապանը հրաժարվի նրանցից կամ ճանաչե իր պարտավորումը:

246. Պարտապանի փոխարեն պարտավորումը կատարող յե-

բաշխավորը գլխավոր պարտավորման վերաբերմամբ՝ պահանջատիրոջ տեղն է բռնում։

247. Յերաշխավորից բավարարութիւն ստանալուց հետո, պարտատէրը պարտավոր է յերաշխավորին փոխանցել այն բոլոր իրավունքները, վոր ապահովում են պահանջը պարտապանից և այն փաստաթղթերը, վոր ապացուցանում են այդ պահանջը։

248. Յեթե պարտատէրը հրաժարվի բավարարութիւն ստանալու իրեն պատկանող նախապատվութեան իրավունքից կամ իբրեւորին սահմանված պարտքի ապահովութիւնից, յերաշխավորն ազատվում է յուր պարտավորումից այն չափով, վոր չափով վերապարտատէրը կարող եր յուր պահանջը գանձել, որտապարժելով հեղշալ իրավունքները։

249. Յերաշխավորութիւնը վերջանում է գլխավոր պարտավորման վերջանալովը։

250. Յերաշխավորութիւնը վերջանում է, յեթե պահանջատէրը գլխավոր պարտավորման պայմանաժամը լրանալու որից յերեք ամսիս ընթացքում քաղաքացիական դատ չակսի յերաշխավորի դեմ։ Իսկ յեթե գլխավոր պարտավորման կատարման համար պայմանաժամ չէ վորոշված, և յեթե այլ համաձայնութիւն չկա, յերաշխավորի պատասխանատվութիւնը վերջանում է յերաշխավորութեան պայմանագիրը կնքելու որից մի ամբի անցնելուց հետո։

IX.

Ա. Հ Ա Ն Ձ Ն Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

251. Հանձարարութեան պայմանագրով մի կողմը (փոխանորդը) պարտավորվում է մյուս կողմի (փոխանորդյալի) հաշվով և նրա անունից կատարել փոխանորդյալի իրեն հանձնարարած գործողութիւնները։

Փոխանորդյալը պարտավոր է վարձատրել փոխանորդին միայն այն դեպքում, յեթե այդ վորոշված է պայմանագրով կամ որինեղան կարգով հաստատված սահմաններով։

252. Փոխանորդը պարտավոր է իրեն հանձնարարված գործողութիւնները կատարել փոխանորդյալի ցուցմունքների համաձայն։ Նա իրավունք ունի շեղվելու այդ ցուցմունքներից միայն այն դեպք-

բում, յեթե գործի հանգամանքները այդ անհրաժեշտ են դարձնում փոխանորդյալի շահերի համար և յեթե նա չի կարող նախապես հաղորդակցություն ունենալ փոխանորդյալի հետ:

253. Փոխանորդը պարտավոր է՝ 1) հաղորդել փոխանորդյալին, նրա պահանջմամբ, հանձնարարությունը կատարելու ընթացքի վերաբերյալ բոլոր տեղեկությունները, 2) հանձնարարությունը կատարելուց հետո ներկայացնել տեղեկագիր, արդարացուցիչ փաստաթղթերի հետ միասին, 3) ժամանակին վերադարձնել փոխանորդյալին այն ամենը՝ ինչ վոր ինքն ստացել է իրեն արված հանձնարարության հետևանքով և 4) հատուցանել փոխանորդյալին այն վնասները, վոր նա կարող է կրած լինել, փոխանորդի չար դիտավորության կամ անզգուշության հետևանքով:

254. Փոխանորդը պարտավոր է իրեն հանձնարարված գործողությունները կատարել անձամբ: Նա իրավունք ունի փոխանցելու այդ գործողությունների կատարումը այլ անձի (անձնափոխանորդի), յեթե այդ մասին լիազորված է պայմանագրով կամ ստիպված է հանգամանքների շնորհիվ, յուր փոխանորդյալի շահերը պաշտպանելու համար: Այս դեպքում, փոխանորդը պատասխանատու չէ միայն անձնափոխանորդի ընտրության համար, փոխանորդյալը իրավունք ունի մերժելու իր փոխանորդի ընտրած անձնափոխանորդին:

255. Եթե փոխանորդը հանձնարարության կատարումը փոխանցում է այլ անձի (հոդ. 254), նա պարտավոր է անհաղաղ այդ մասին տեղեկացնել փոխանորդյալին, անհրաժեշտ տեղեկություններ հաղորդելով անձնափոխանորդի անձնավորության և բնակավայրի մասին:

Եթե փոխանորդն այս պարտականությունը չկատարե, նա պատասխանատու չէ յուր անձնափոխանորդի բոլոր գործողությունների համար, ինչպես յուր սեփական գործողություններին:

256. Փոխանորդյալը պարտավոր է՝ ա) ընդունել այն բոլորը, ինչ վոր փոխանորդը ըստ որինի արել է հանձնարարությունը կատարելու համար, բ) հատուցանել փոխանորդին հանձնարարությունը կատարելու համար յեղած անհրաժեշտ ծախսերը, գ) հանձնարարությունը կատարելուց հետո վարձատրել փոխանորդին, յեթե վարձատրություն հասնելու չէ նրան (հոդ. 251):

Հանձնարարությունը կատարելու անհրաժեշտ ծախքերը հոգալու համար փոխանորդյալը պարտավոր է համապատասխան կանխավճար տալ փոխանորդին:

257. Փոխանորդյալը կարող է ամեն ժամանակ յետ առնել իր արած հանձնարարությունը, իսկ փոխանորդը կարող է ամեն ժամանակ հրաժարվել նրանից: Այս իրավունքից հրաժարվելու մասին յեղած համաձայնություններն անվավեր են:

258. Յեթե փոխանորդը պայմանագիրը լուծե է այնպիսի պայմաններում, յերբ փոխանորդյալը հնարավորություն չունի նրան փոխարինելու կամ այլ կերպ ապահովելու գործի վարումը, փոխանորդը պատասխանատու յե յուր պատճառած վնասների համար:

259. Յեթե փոխանորդյալը լուծե է պայմանագիրը նախ քան հանձնարարության կատարումը, նա պարտական է վարձատրել փոխանորդին, նրա կատարած աշխատանքի չափով և հատուցանել նրան հասցրած վնասները:

260. Հանձնարարությունը վերջանում է՝ ա) յերբ փոխանորդյալը յետ է առնում այն, բ) յերբ փոխանորդյալը մեռնում է, հայտաբարվում է անգործունակ, անհայտ բացակա կամ սնանկ, այլ և յերբ գոյություն ունենալուց դադարում է այն իրավական անձը, վորի անունից տված է փոխանորդագիրը, գ) յերբ հրաժարվում է փոխանորդը, դ) յերբ փոխանորդը մեռնում է կամ կորցնում է յուր գործունակությունը:

261. Առևտրական և արդյունաբերական ձեռնարկությունը վաճելու հանձնարարությունը իր ույժը պահում է նաև փոխանորդյալի մահից հետո, մինչև նրա իրավաժառանգի կողմից յետ առնելը:

262. Յեթե հանձնարարությունը վերջանում է 260-րդ հոդվածի ա. և բ. կետերում մատնանշված պատճառներով, հանձնարարությունը իր ուժը պահած է համարվում, վորչափ վոր տյոք անհրաժեշտ է փոխանորդի շահերի պաշտպանության համար, մինչև վոր փոխանորդը իմանա կամ նրան տեղեկացվի թե հանձնարարությունը վերջացել է:

263. Փոխանորդի մահվան դեպքում նրա ժառանգները պարտավոր են այդ մասին տեղեկություն տալ փոխանորդյալին և առհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել նրա շահերի պաշտպանության համար:

Բ. ՓՈՒՍԱՆՈՐԴԱԳԻՐ

264. Փոխանորդը պետք է ունենա փոխանորդագիր կամ լիազորագիր, վորպեսզի կարող լինի փոխանորդյալի անունից կատարել աշխարհի գործողություններ, վորոնցով անմիջապես պիտի ուսմանվին փոխանորդյալի իրավունքներն ու պարտականությունները:

265. Այն դեպքերում, յերբ գործողությունը պիտի կատարվի կառավարական մարմնի կամ պաշտոնների վերաբերմամբ, փոխանորդագիրը պետք է վավերացվի նոտարական կարգով, հակառակ պարտքային անվավեր է. բացառություն են կազմում աշխարհից, յերբ մասնավոր կանոններով թույլ է տրվում փոխանորդագրի ալլ ձև:

266. Գույք կառավարելու համար տրվող փոխանորդագիրը պետք է վավերացվի նոտարական կարգով, հակառակ պարագային անվավեր է:

267. Պետական հիմնարկության կամ ձեռնարկության անունից փոխանորդագիրը պետք է տրվի պատասխանատու ղեկավարի ստորագրությամբ և հիմնարկության կամ ձեռնարկության կնիքով կրնքված:

268. Փոխանորդագիրը կարող է տրվել միշտ ավելի, քան յերեք տարի ժամանակով: Յեթե փոխանորդագրի մեջ պայմանագամ չեն նշանակված, փոխանորդագիրը իր ուժը պահում է տրվելու օրից մեկ տարվա ընթացքում:

269. Փոխանորդի գործողությունները փոխանորդյալի համար առեղծում են անմիջական իրավունքներ ու պարտականություններ, յեթե հիշյալ գործողությունները կատարված են փոխանորդագրի համաձայն կամ յեթե հետագայում փոխանորդյալը նրանց իր հավանությունն է ավել:

270. Փոխանորդյալը ումեն ժամանակի կարող է ջնջել փոխա-

նորգազիրը, իսկ փոխանորդը՝ հրաժարվել նրանից: Այս իրավունքը ժողովուրդ համաձայնությունն անվավեր է:

271. Փոխանորդազիրը վոչնչացնելու մասին փոխանորդայլը կամ նրա ժառանգները պարտավոր են տեղեկացնել թե փոխանորդին և թե այն անձանց ու հիմնարկություններին, վորոնց հետ փոխանորդը պետք է հարաբերություններ ունենար, յեթե այդպիսիները հայտնի են փոխանորդայլին (ժառանգներին):

272. Փոխանորդայլի պահանջմամբ, փոխանորդը պարտավոր է անհապաղ վերադարձնել նրան փոխանորդազիրը և հանձնարարության հարակից բոլոր այլ փաստաթղթերը:

273. Փոխանորդը փոխանորդազրով իր ունեցած լիազորությունները կարող է փոխանցել 254-րդ հոդվածում մատնանշված դեպքերում, մակազրելով խկական փոխանորդազրի վրա:

274. Թե փոխանորդայլը և թե փոխանցումը կատարող փոխանորդը ամեն ժամանակ կարող են վոչնչացնել լիազորությունների փոխանցումը:

275. Յերբ 260-րդ հոդվածի բ. կետում մատնանշված պատճառներով փոխանորդազիրը վոչնչանում է, վոչնչանում է նաև փոխանցումը:

X. ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. ՊԱՐՁ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

276. Ընկերության պայմանագրով յերկու կամ մի քանի անձեր փոխադարձաբար պայմանավորվում են միացնել իրենց դրամադուխները և միասին գործ անել մի ընդհանուր տնտեսական նպատակով:

277. Դրամադուխ համարվում է ամեն ինչ, վոր յուրաքանչյուր ընկերակից մտցնում է ընդհանուր գործի մեջ, լինի այդ վոզ թե այլ դույք կամ ծառայություն:

278. Ընկերակիցների դրամադուխները կարող են տարբեր լինել ըստ տեսակի և արժեքի: Յեթե պայմանագրով հակառակը չե սահմանված, համարվում է թե բոլոր ընկերակիցների դրամադուխները համարժեք են:

279. Դրամագլուխը կազմող փողը, սպառելի և փոխարինելի առարկաները համարվում են ընկերակիցների ընդհանուր սեփականութիւն, իսկ ամեն մի այլ գույք համարվում է ընդհանուր ոգտագործութիւնն առարկա, յետե պայմանագրով հակառակը չէ սահմանված:

Ծանոթութիւն.—Յետե գործի մեջ վորպես դրամագլուխ մուծվում է մուկիցիպալիդացիայի շնթարկված մի շնք, այդ դեպքում այդպիսի շնքի վրա իրավունք կարող է սահմանվել շնքերի ոտարացման համար սահմանված կարգով և պայմաններով:

280. Ընկերակիցների դրամագլուխները և այն ամենը, ինչ վոր ընկերութիւնը ձեռք է բերում յուր հաշիվով, կազմում են ընկերութիւնն ընկերովի գույքը: Ընկերովի գույքի կազմի մեջ մտնում է ամեն ինչ, վոր ձեռք է բերված նրա մեջ մտնող առանձին իրավունքների հիման վրա:

281. Ընկերութիւնն գործերի վարումը տեղի յե ունենում բոլոր ընկերակիցների ընդհանուր համաձայնութիւնով: Յետե ընկերութիւնն պայմանագրով սահմանված է, վոր ընկերութիւնն գործերի վերաբերյալ վորոշումները ընդունվում են ձայների մեծամասնութիւնով, այդ դեպքում այդ մեծամասնութիւնը վորոշվում է վոչ թե դրամագլուխների չափերի, այլ ընկերակիցների թվի համեմատ, յետե պայմանագրով հակառակը չէ սահմանված: Ընկերութիւնն գործերը վարելու լիազօրութիւնը կարող է տրվել ընկերակիցներից մեկին կամ մեկ քանիսին, վորոնց իրավունքներն ու պարտականութիւնները այս պարագային վորոշվում են կամ նույն ինքն ընկերութիւնն պայմանագրով կամ բոլոր ընկերակիցների ստորագրած մասնավոր փոխանորդագրով: Այսպիսի լիազօրներ նշանակելուց հետո, մնացյալ ընկերակիցները ընկերութիւնն գործերը վարելուց հեռանում են:

282. Յետե ընկերութիւնն գործերը վարելու լիազօրութիւնը տրված է ընկերութիւնն պայմանագրով, այդ լիազօրութիւնը իր ույթը պահում է ամբողջովին մինչև ընկերութիւնն լուծումը և կարող է վոչնչացվել միայն յետե կան հարգելի պատճառներ: Այդպիսի լիազօրը իր կարգին կարող է ընկերութիւնն գործերը վարելուց հրաժարվել, յետե հարգելի պատճառ կա:

283. Այն ընկերակիցը, վոր ընդհանուր շահերի համար վորևէ գործողությունն ե կատարել առանց հարկ յեղած լիազորությունը ոտաքցած լինելու, իրավունք ունի յետ ստանալու յուր միջոցներէց գործի համար արած ծախսերը, յեթե նա հիմք ե ունեցել այդ գործողությունները անհրաժեշտ համարելու ընկերության շահերի համար:

Յուր աշխատանքի համար ընկերակիցը վարձատրություն ստանալու իրավունք ունի միայն այն դեպքում, յերբ այդպիսի պայման կա պայմանագրի մեջ:

284. Ընկերակիցը պատասխանատու յե ընկերության առաջ ընկերական պայմանագիրը և իր լիազորության վերաբերյալ պարտականությունները չկատարելու համար, պայմանագրերէց բղխող պարտավորումների խախտման համար յեղած պատասխանատվության ընդհանուր կանոնների համեմատ:

285. Յուրաքանչյուր ընկերակից իրավունք ունի անձամբ ծանոթանալու ընկերության գործերի վիճակին, գններով մատչաններն ու թղթերը: Այս իրավունքը վոչնչացնող կամ սահմանափակող համաձայնությունն անվավեր ե:

286. Ընկերության մասնակցության իրավունքը չի կարող փոխանցվել առանց մնացյալ ընկերակիցների համաձայնության: Քանի վոր ընկերությունը գոյություն ունի, ընկերակիցն իրավունք չունի անորինելու ընկերովի գույքի մեջ յուր ունեցած բաժինը:

287. Յուրաքանչյուր ընկերակից պատասխանատու յե ընդհանուր պարտքերի համար, ընկերության մեջ իր ունեցած բաժնի համեմատական չափով, յեթե այլ բան չե նախատեսված ընկերության պայմանագրով: Համարվում ե թե ընկերակիցները համապարտ պատասխանատվություն չունին ընդհանուր պարտքերի համար:

288. Յեթե շահ ու զեներ բաշխման մեջ ընկերակիցների մասնակցությունը չե վորոշված պայմանագրով, այդ դեպքում յուրաքանչյուրի դրամագլխի համար տոկոս ե տրվում այն չափով, վորչափ վոր պետական բանկը առնում ե մուրհակները գեղջելիս, իսկ տոկոսները վճարելուց հետո մնացած շահ ու զեներն ընկերակիցները մասնակցում են հավասար չափով: Յեթե մասնավոր համաձայնություն գոյություն չունի, ընկերակիցների հաշվետվությունը շահ ու

դենի վերաբերմամբ՝ անդի յե ունենում յուրաքանչյուր գործառնության տարվա վերջում, իսկ մի տարուց պակաս ժամանակով կազմված ընկերությունների մեջ՝ ընկերության լուծումից հետո:

289. Ընկերությունը վերջանում է, ի բաց առյալ 290 և 292 հոդվածներում մասնանշված պարագաները, ա) ընկերակիցներից մեկի մահվան, բ) ընկերակիցներից մեկի անգործունակ կամ անանկ հայտարարվելու պատճառով, գ) յեթե ընկերակիցներից մեկը պահանջ դնե, վոր լուծվի անորոշ ժամանակով կազմված ընկերությունը, դ) յեթե ընկերակիցներից մեկը ժամանակից առաջ հրաժարվի վորոշ ժամանակով կազմված ընկերության մասնակցությունից, ե) յերբ լրանա վորոշ ժամանակով կազմված ընկերության պայմանաժամը, զ) յերբ իրագործված է ընկերության նպատակը կամ պարզվել է, թե անիրագործելի է այդ նպատակը, է) յեթե վորեւե պարտաիրոշ ներկայացրած պահանջը պիտի գանձվի ընկերովի գույքի մեջ ընկերակիցներից մեկի ունեցած բաժնից, ը) յերբ ընկերակիցները համաձայնություն են կայացնում լուծելու ընկերությունը:

290. Ընկերակիցներից մեկի մահվան դեպքում, ընկերությունը շարունակվում է, յեթե ընկերական պայմանագրի մեջ պայման կա, վոր մեռածի բաժինը դուրս հանվի, կամ վոր նրան փոխարինեն որեւէ ով կամ կտակով նրան ժառանգ հանդիսացողները կամ այն հիմնարկությունը, վորին փոխանցվում է մեռնողի գույքը որեւէ համաձայն:

291. Միայն հարգելի պատճառով թույլ է տրվում հայտարարություն տալ վորոշ ժամանակով հիմնված ընկերության մասնակցությունից պայմանաժամից առաջ հրաժարվելու մասին: Անորոշ ժամանակով հիմնված ընկերության մասնակցությունից հրաժարվելու մասին հայտարարություն պիտի տրվի ժամանակին:

Անվավեր է այն համաձայնությունը, վորով ջնջվում կամ սահմանափակվում է ընկերության մասնակցությունից հրաժարվելու մասին հայտարարելու իրավունքը:

292. 289-րդ հոդվածի բ. գ. դ. և է. կետերով նախատեսված դեպքերում, այլ և ընկերակիցներից մեկի մահվան դեպքում, յեթե մեռնողին փոխարինողը հրաժարվի ընկերության մեջ մտնելուց (հոդ. 290), ընկերությունը շարունակվում է յեթե նրա շարունա-

կուլթյունը այս գեղքերում նախաստեմած և պայմանադրով, կամ
յեթե այդ մասին մնացյալ ընկերակիցները համաձայնության են
գտնու: Այս պարագային, դուրս յեկող ընկերակցի բաժինը հանվում
է կանխիկ գումարով, դուրս գալու որվա հաշվեկշռի համաձայն:

293. Յեթե ընկերակիցներից մեկի պարտաւորը իր պահանջի
գանձման առարկա յն դարձրել ընկերովի գույքի մեջ նրա ունե-
ցած բաժինը և սակայն չէ պահանջել, վոր լիկվիդացիայի յենթար-
վին ընկերության գործերը (հոդ. 289 կետ Է.), այդ պարագային
նա իրավունք ունի մասնակից լինելու ընկերության ոգտին, բայց
վոչ յուրացնելու ընկերակցի վորեն իրավունք կամ պարտականու-
թյան:

294. Ընկերության լուծումից հետո ընկերակիցները գործերի
լիկվիդացիան կատարում են հետեյալ պայմաններով՝ ա) միայն
ընդհանուր ոգտագործման համար ընկերության մեջ մտնող Թ-
առարկաները վերադարձվում են այդ առարկաները մտցնող ընկերա-
կիցներին, առանց նրանց ոգտագործման համար վարձ վճարելու,
յեթե այլ պայման չկա, բ) ընդհանուր գույքի բաժանումը տեղի
յն ունենում ընկերակիցների ընդհանուր գործի վերաբերյալ Թ-
վիճելի պարտքերը վճարելուց կամ վիճելի պարտքերը ապահովե-
լուց հետո միայն: Նյութեղեն դրամագլուխները վերադարձվում են
դրամով, ընկերական պայմանադրով սահմանված գնահատությամբ.
Իսկ յեթե այդպիսի գնահատություն չկա, համաձայն այն արժեքի,
վոր նրանք ունեցել են ընկերության մեջ մտցնելիս, վերածելով
այդ արժեքը վոսկե վալյուտայի, պաշտոնական կուրսով: Յեթե ըն-
կերակիցների ընդհանուր գույքը բավական չլինի պարտքերը հա-
տուցանելու կամ ապահովելու համար, պակասորդ գումարը ընկե-
րակիցները պետք է լրացնեն նրանցից յուրաքանչյուրին բաժին
ընկնող վնասի չափով: Ընկերակիցներից մեկի սնանկության դեպ-
քում նրան բաժին ընկնող վնասի մասը բաժանվում է մնացած
ընկերակիցների միջև միևնույն հիմունքով:

Ծանոթութուն.— Ընկերության լիկվիդացիայի ժամանակ ընկե-
րակիցների փոխադարձ հաշվետեսության կարգը կարող է սահմանվել
նաև ընկերակիցների համաձայնությամբ:

2. ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

295. Լիակատար համարվում է այն ընկերությունը, վորի բոլոր մասնակիցները (ընկերակիցները) զբաղվում են առևտրով կամ արհեստով, ընդհանուր ֆիրմայի տակ և ընկերության պարտավորումները համար պատասխանատու յեն իրենց ամբողջ ստացվածքով, վորպես համապարտներ: Ընկերության ֆիրման պետք է պարունակե ցուցմունք մասնակիցների ազգանունների մասին և ստեմանված լինի ընկերության պայմանագրի մեջ:

Փաճորություն.— Ֆիրմաներ ձևք բերելու և ոգտագործելու կարգը սահմանվում է մասնավոր վորոշումներով:

296. Լիակատար ընկերություն հիմնելու մասին ընկերակիցները իրենց բոլորի ստորագրությամբ հայտարարություն պետք է տան ընկերության գտնված տեղի այն հիմնարկությանը, վոր առևտրական տոմարներ է պահում, տոմարագրելու և հրապարակելու համար: Ստորագրությունները պետք է վավերացված լինին պատշաճ կարգով:

Փաճորություն.— 1. Հայտարարությունը պիտի պարունակե՝ ա) յուրաքանչյուր ընկերակցի ազգանունը, անունը, հայրանունը և բնակության տեղը, բ) ընկերության ֆիրման և նրա գտնված տեղը, գ) ընկերության պայմանագրի պայմանաժամը, դ) ցուցմունք այն մասին թե ընկերակիցներից ի՞նչ և ընկերության ներկայացուցիչը, իսկ յեթե մի քանի ներկայացուցիչներ կան, ցուցմունք այն մասին թե ընկերության անունից իրավունք է տրված յուրաքանչյուրին առաձին գործելու թե միասին, ե) ընկերովի դրամագլխի քանակությունը:

Փաճորություն.— 2. Մույն հոդվածում մասնանշված կարգով հայտարարվում և հրապարակվում է սկզբնական հայտարարության մեջ յեղած տվյալների ամեն մի փոփոխություն, ընկերության լուծումը, ընկերության գործերի համար հաշվեհարդարների ընտրությունը կամ նշանակումը և այդ հաշվեհարդարների կազմի մեջ տեղի ունեցող ամեն մի փոփոխություն, այլ և մասնավոր վորոշումներով նախատեսված այլ տվյալներ:

Փաճորություն.— 3. Յեթե մի ընկերակից դուրս է գալիս ընկերությունից, այդ մասին կարող է հայտարարություն տալ և՛ ինքը, կցելով իր հայտարարությանը պատշաճ փաստաթղթեր: Դատարանով անանկ ճանաչված ընկերության լուծման մասին արձանագրություն է մուծվում առևտրական տոմարի մեջ, ընկերության անանկությունը յիբևան հանող դատարանի կարգադրությամբ:

297. Լիակատար ընկերության պայմանագիրը պետք է կնքվի գրավոր ձևով և վավերացվի նոտարական կարգով. հակառակ պարագային անվավեր է:

298. Լիակատար ընկերությունը առևտրական տոմարի մեջ մուծվելու որից համարվում է իրավական անձ և յուր ֆիրմայի տակ կարող է ձեռք բերել որեւնքի սահմաններում, գույքի վերաբերյալ ունի իրավունք, հանձն առնել պարտավորումներ, դատարանում քաղաքացիական դատ վարել և պատասխանատու լինել յուր ներկայացուցիչների միջոցով:

299. Լիակատար ընկերության նկատմամբ կիրարկվում են սույն Որենագրքի 277, 278, 283, 284, 285, 289, 290, 292 և 294 հոդվածների կանոնները:

300. Յեթն ընկերակիցների գործի մեջ մուծած բաժինները նվազել են ընկերության կրած մեասների հետևանքով, ընկերակիցներն իրավունքը չունին ընկերության շահից իրենց բաժին ընկնող մասը պահանջելու, մինչև Վոր ընկերովի գրամագլուխը լրացվի այդ շահից, առևտրական տոմարում արձանագրված չափով:

301. Վորեւ ընկերակից իրավունք չունի առանց մեացյալ ընկերակիցների համաձայնության՝ վոչ իր կամ յերրորդ անձի հաշվին կատարելու այնպիսի գործարքներ, վոր համանման են ընկերության առևտրական կամ արդյունաբերական գործունեության առարկան կազմող գործարքներին, և վոչ մասնակցելու համանման այլ ընկերության, վորպես անսահմանափակ պատասխանատվություն ունեցող ընկերակից:

Այս կանոնը խախտող ընկերակիցը պարտավոր է իր ընկերակիցների ընտրությամբ կամ հատուցանել ընկերության պատճառած մեասները կամ ընկերությանը հանձնել հիշյալ գործողություններով ձեռք բերած ամբողջ շահը:

302. Յուրաքանչյուր ընկերակից իրավունք ունի ընկերության անունից միանձնաբար գործելու, յեթե պայմանագրով այլ բան չե սահմանված: Ընկերակիցներից մեկի առարկությունը մյուս ընկերակցի միանձնական կարգադրության կամ գործողության դեմ բավական է նրա գործողությունը կասեցնելու համար:

303. Ընկերության գործերը վարելու համար տված փոխանորդագիրը կարող է ջնջել ամեն մի ընկերակից, վոր մասնակցել է կամ իրավունք ունի մասնակցելու այդ փոխանորդագիրը տալուն: Ընկերության գործերը վարելու պայմանագրով լիազորություն ունեցող ընկերակցին իրեն հանձնված ընկերության գործերը վարելուց հրաժարեցնելը վավերական է համարվում միայն այն դեպքում, յերբ այդ՝ վճռել է դատարանը, մնացյալ ընկերակիցների կամ նրանց մեծամասնության հարգելի պատճառների վրա հիմնված պահանջմամբ (նայելով թե այս մասին ինչ վորոշումներ կան ընկերության պայմանագրի մեջ):

304. Ընկերակիցները համապարտությամբ պատասխանատու յեն իրենց բոլոր գույքովը ընկերության բոլոր պարտավորումների կամ այն գործարքների համար, վոր, ինչպես այդ պարզվում է կողմերի մտադրությունից, կնքված են ընկերության համար: Ընկերության մեջ վորպես նոր անդամ մտնող անձը մնացյալ ընկերակիցների հավասար չափով պատասխանատու յե և այն պարտավորումների համար, վոր առաջ են յեկել նախ քան նրա ընկերության մեջ մտնելը: Ընկերության պարտքը վճարող ընկերակիցը իրավունք ունի հետադարձ պահանջ ներկայացնելու մնացյալ ընկերակիցներին, ընկերության ֆուսսներից նրանցից յուրաքանչյուրին բաժին ընկնող մասի չափով:

305. Ընկերության պարտատերերը կարող են իրենց պահանջը գանձել առանձին ընկերակիցների պատկանող գույքից միայն այն դեպքում, յերբ փաստորեն կամ դատարանով հաստատված լինի ընկերության սնանկությունը կամ ընկերության գործերի լիկվիդացիայից հետո: Յեթե պարտատերը կամենա իր պահանջը գանձել իր պարտապանի ընկերության գույքի մեջ ունեցած բաժնից, նա լիակատար ընկերության լուծումը և լիկվիդացիան պահանջելու մասին պարտավոր է հայտնել ընկերության, գործառնության տարվա վախճանից վեց ամիս առաջ, անկախ այն հանգամանքից թե ընկերությունը հիմնված է վորոշ թե անորոշ ժամանակով:

306. Ընկերության պայմանագրի մեջ արված փոփոխությունները ույժ են ստանում յերբորդ անձերի համար, վորոնց տեղեկություն տրված չէ այդ փոփոխությունների մասին, առևտրական

տումարի մեջ մուծելու և հրապարակելու պայմանով միայն: Յերբորդ անձերի նկատմամբ անվավեր և ընկերակիցների այն համաձայնութիւնը, վոր հակառակ և սույն Որենսդրքի 304-րդ հոդվածի նրանց պատասխանատուութեան վերաբերյալ կանոններին: Յեթե յերբորդ անձերը հենվում են ընկերութեան պայմանագրի մեջ տեղի ունեցած փոփոխութեան վրա, ընկերակիցները չեն կարող նրանց դեմ առարկութիւն անելիս առաջ բերել այդ փոփոխութեան անստորագրան տումարի մեջ մուծված և հրապարակված չլինելը:

307. Լիակատար ընկերութիւնը դադարում և գոյութիւնն սահմանաւրջ, բացի 289-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերից, նաև այն դեպքում, յերբ ընկերութիւնը սնանկ և հայտարարվում դատարանի վճռով:

Փաստութիւն. — Անորոշ ժամանակով հիմնված ընկերութեան մասնակցելուց հրաժարվելու մասին ընկերակիցը պարտավոր և հայտնել ընկերութիւնից փաստորեն դուրս գալուց վստուշ քան վեց ամիս առաջ: Վորոշ ժամանակով կազմված ընկերութեանց պայմանաժամից առաջ հրաժարվելը թույլ և տրվում հարգելի պատճառով միայն:

308. Դատարանի վճռով սնանկ չճանաչված ընկերութեան գործերի լիկվիդացիայի համար, ընկերակիցները կարող են ընտրել հատուկ հաշվեհարդարներ թե իրենց միջից և թե կողմնակի անձերից: Յեթե հաշվեհարդարների ընտրութեան մասին ընկերակիցները համաձայնութեան չգան, հաշվեհարդարներ նշանակվում են դատարանի կողմից, ընկերակիցներից մեկի խնդրքի հիման վրա: Դատարանի վճռով սնանկ ճանաչված ընկերութեան գործերի լիկվիդացիայի համար հաշվեհարդարներ նշանակում և դատարանը, անպայման ընկերութեան համար կողմնակի անձերից և այն՝ անկախ ընկերակիցներից մեկի խնդրքից:

309. Հաշվեհարդարներն ավարտում են ընթացիկ գործերը և իրավունք ունին նոր գործառքներ կատարելու: Վերջան այդ անհրաժեշտ և ընթացիկ գործերը վերջացնելու համար, Հաշվեհարդարները դատարանի վճռով սնանկ ճանաչված ընկերութեան պատկանող շենքերն ու կառուցման իրավունքները կարող են ոտարացնել միմիայն ածուրդով: Նույն ալս կարող կիրարկվում և վորևե այլ պատճառով դադարող ընկերութեան շենքի և կառուցման իրավունքների նկատ-

մամբ, յեթե ոտարացումը տեղի յե ունենում առանց ընկերակիցնե-
րի համաձայնության: Լիկվիդացիան ավարտելուց հետո հաշվեհար-
դարները տեղեկագիր են ներկայացնում ընկերակիցներին, իսկ
գատարանի վճռով սնանկ ճանաչված ընկերության լիկվիդացիայի
առթիվ՝ այն գատարանին, վոր նայում ե սնանկության գործին:
Յեթե լիկվիդացիան յերկարի մի տարուց ավելի, տեղեկագիր ներ-
կայացվում ե յուրաքանչյուր տասնյերկու ամիս լրանալուց հետո:
Ծանոթութիւն.—Միասին գործելու համար ընտրված կամ նշանակ-
ված հաշվեհարդարները իրենց պարտականութիւնները խախտելու
պարագային համապարտ պատասխանատւութիւն ունին թե՛ ընկերու-
թյան մասնակիցների և թե՛ նրա պարտատերերի առաջ:

310. Յեթե հաշվեհարդարները միաժամանակ և ընկերակիցներ
չեն, իրավունք ունին վարձատրութիւն պահանջելու լիկվիդացիայի
աշխատանքների համար. վարձատրութիւն չափը վորոշվում ե ըն-
կերակիցների հետ համաձայնության դալով, իսկ անհամաձայնու-
թյան դեպքում՝ գատարանի հայեցողութեամբ: Դատարանի վճռով
սնանկ հւյտարարված ընկերության լիկվիդացիայի համար հաշվե-
հարդարների համար վարձատրութիւն նշանակում ե այն գատարա-
նը, վոր նայում ե ընկերության սնանկութեան գործին:

311. Ընկերութիւնից դուրս յեկած ընկերակիցը ընկերութեան
պարտքերի համար պատասխանատու չէ: Նրա ընկերութիւնից դուրս
գալու տարվա տեղեկագրի հաստատութեան որից հետո յերկու տար-
վա ընթացքում:

III. ԿՈՄԱՆԴԻՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

312. Կոմանդիտ ընկերութիւն համարվում ե այն ընկերու-
թիւնը, վոր հիմնված ե ընդհանուր ֆիրմայի տակ առևտուր անե-
լու կամ վորևե արհեստով զբաղվելու համար, և բաղկացած ե մեկ
կամ մի քանի մասնակիցներից, վորոնք ընկերութեան պարտատե-
րերի առաջ պատասխանատու չեն իրենց ամբողջ գույքովը (անսահ-
մանափակ պատասխանատւութիւն ունեցող ընկերներ) և մեկ կամ
մեկ քանի մասնակիցներից, վորոնց պատասխանատւութիւնը սահ-
մանափակվում ե ընկերութեան մեջ իրենց դրած դրամագլխով
(գլխագիրներ):

313. Կոմանդիտ ընկերութեան նկատմամբ կիրարկվում են լի-
ափառար ընկերութեան վերաբերյալ բոլոր վորդուհները, ի բաց
տույալ հետագա հոգվածներում մատնանշվածները:

314. Գլխադիրների ազգանունները չեն մուծվում կոմանդիտ
ընկերութեան ֆիրմայի մեջ, ի բաց առյալայն դեպքերը, յերբ այդ
ազգանունները յեղել են կոմանդիտ ընկերութեան ձեռք բերած
ֆիրմայի մեջ: Կոմանդիտ ընկերութեան ֆիրմայի վրա պետք է ավե-
լացվին «Կոմանդիտ ընկ» կամ կրճատ «Կ.Ը.Ե.Ն»: Կոմանդիտ ընկերու-
թյունը ստմարագրելու մասին տրված հայտագիրը պիտի պարունա-
կե բացի 296 հոդ. — ի 1 ծանոթութեամբ պահանջվող տեղեկություն-
ներին» գլխադիրների ցանկը և նրանցից յուրաքանչյուրի դրամագրի-
սի չափը:

315. Կոմանդիտ ընկերութեան մեջ յեղած ընկերակիցների փոխ-
հարաբերությունները կարգավորվում են հետևյալ պարտադիր կա-
նոններով՝ ա) ստացվածային դրամագրուին է միայն, վոր գլխադրի
համար ստեղծում է իրավունքներ և պարտավորություններ. բ) գլ-
խադիրը կոմանդիտ ընկերութեան գործերը կարող է կառավարել մի-
այն վորպես նրա լիազորը և յեթե այդպիսի լիազորություն
չունի, իրավունք չունի առարկելու անսահմանական պատասխա-
նատվություն ունեցող ընկերակիցների գործողությունների դեմ.
գ) ընկերութեան սնանկանալու դեպքում՝ գլխադիրները սահմանա-
փակ պատասխանատվություն ունեցող ընկերակիցների հանդեպ
նախապատվութեան իրավունք ունին տաանալու իրենց դրամագրուի-
ները, ընկերութեան պարտատեղերին բավարարելուց հետո մնացած
գույքից:

Յեթե պայմանագրով այլ բան սահմանված չե, գործադրվում
են նաև հետևյալ կանոնները. ա) գլխադիրը կաշկանդված չե
ռույն Որենագրքի 301-րդ հոգվածի սահմանափակումներով. բ) գլ-
խադիրն իրավունք ունի պահանջելու, վոր իրեն հաղորդվի տարե-
կան հաշվեկշիռը և ստուգելու նրա ճշտությունը ընկերութեան մատ-
յաններով և թղթերով:

Դատարանը հարգելի պատճառներով ամեն ժամանակ կարող է
գլխադրին իրավունք տալ ընկերութեան մատյաններն ու թղթերը
նայելու:

316. Գլխադիրը յերրորդ անձերի առաջ պատասխանատու չէ.
ա) յուր դրամագլխովը կամ գույքովը, պայմանավորյալ դրամագլխի չափով, յեթե այդ դրամագլուխը մուծված չէ ընկերության մեջ կամ մուծված է մոչ տմբողջովին, բ) հաներազի ստացած շահովը:

Մանրություն. — Դրամագլուխը նվազեցնելու մասին յեղած համաձայնությունը ուժ չունի ընկերության պարտատերերի համար, քանի դեռ մուծված չէ առևտրական տոմարի մեջ և հրապարակված չէ պատշաճ կարգով. նախ քան այդ հրապարակումը առաջ չեկած պարտավորությունների համար գլխադիրը պատասխանատու չէ իր սեղանական դրամագլխի գումարովը:

317. Գլխադիրը անսահմանափակ պատասխանատվություն ունեցող ընկերակիցներին հավասար չափով պատասխանատու չէ. ա) յեթե նրա ռազմանունը իր համաձայնությունամբ մուծված է ընկերության ֆիրմայի մեջ. բ) այն գործարքների համար, վոր նա կնքել է ընկերության անունից առանց հատուկ լիազորություն ունենալու:

4. ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ-ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՑՎՈՒԹՅԱՄԲ

318. Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն համարվում է այն ընկերությունը, վորի բոլոր մասնակիցները (ընկերակիցները) զբաղվում են առևտրով կամ վորեւեւ արհեստով ընդհանուր ֆիրմայի տակ և պատասխանատու չեն ընկերության պարտավորումների համար մոչ միայն ընկերության մեջ իրենց ունեցած դրամագլուխներով, այլ և իրենց անձնական գույքովը, յուրաքանչյուր ընկերակցի դրամագլխի բազմապատիկ չափովը (որ. յեռու պատիկ, հնգաթափիկ, տասնապատիկ), վոր հովասար պիտի լինի բոլոր ընկերակիցներին համար:

319. Ընկերակիցներից մեկի անանկության դեպքում, նրա պատասխանատվությունը ընկերության պարտքերի համար բաշխվում է ընկերության մնացյալ մասնակիցների միջև. նրանց դրամագլուխների համամատական չափովը: Սակայն ընկերակիցներից վոչ վոր յերրորդ անձերի և ընկերության մյուս մասնակիցների առաջ վորեւեւ ստացվածային պատասխանատվություն չունի, բացի յուր դրամագլխից և դրամագլխի սահմանված բազմապատիկ չափից:

320. Սահմանափակ պատասխանատվություն ունեցող ընկերություններ հիմնելը թույլ է տրվում ժողովրդական տնտեսության այն ճյուղերում միայն, ուր որենքը ուղղակի այդ թույլ է տալիս (որին. ելեկտրոֆիկացիայի ընկերություններ, պատասխանատու աշխատանքի ընկերություններ և այլն), կամ բանվորա-գյուղացիական կառավարության իրավազոր մարմինների հասուկ արտոնությունները, յուրաքանչյուր առանձին դեպքի համար:

321. Միացյալի նկատմամբ սահմանափակ պատասխանատվություն ունեցող ընկերության գործունեության կարգը վորոշվում է սահմանված կարգով հաստատված իր կանոնադրությունները:

5. ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

322. Բաժնետիրական է համարվում այն ընկերությունը, վոր հիմնվում է մասնավոր անվան կամ ֆիրմայի անվան է ունի վորոշ թվով հավասար մասերի (բաժին) բաժանված հիմնական դրամադրուկ և վորի պարտավորումների համար պատասխանատու չէ միայն ընկերության գույքը:

323. Բաժնետիրական ընկերությունը հիմնվում է կանոնադրության հիման վրա, վոր հիմնադիրները Տնտեսական Խորհրդակցության միջոցով ներկայացնում են Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդին ի հաստատություն:

324. Բաժնետիրական ընկերության կանոնադրությանը, վոր ներկայացվում է կառավարությանն ի հաստատություն, ստորագրված պետք է լինի անվազն հինգ հիմնադիրների կողմից, և նրանից անպայման ցույց պետք է տրվին.

ա) Ընկերության նպատակն ու գործունեությունները.

բ) Ընկերության անունը կամ ֆիրման, վոր համապատասխան պետք է լինի ձեռնարկության նպատակներին և պիտի պարունակե «Բաժնետիրական ընկերություն» բառերը.

գ) Ընկերության վարչության գանձված տեղը.

դ) Ժամանակը, վորով հիմնվում է ընկերությունը, յեթե ընկերությունը հիմնվում է վորոշ ժամանակով.

ե) Հիմնական դրամադրուկի չափը և դրամայան կարգը, բաժնետոմսերի անվանական արժեքը և վճարման կարգը.

զ) Ընկերության վարչական մարմինները (ընդհանուր ժողովներ, վարչութիւն, վերստուգիչ հանձնաժողով, այլ և խորհուրդ, յեթե այդ նախատեսված ե կանոնադրութեամբ) և նրանց իրավասութիւնը.

ը) Ընդհանուր ժողովի գումարման, նրա իրավունքների և բաժնետերերի ձայնի իրավունքի վերաբերյալ վորոշումները.

թ) Գործառնութեան տարվա սկիզբն ու վերջը, տեղեկագիր և հաշվեկշիռ կազմելու, քննելու և հաստատելու կարգը.

ժ) Շահի բաշխման և պահեստի դրամագլուխ ստեղծելու կարգը.

ի) Հաշվետվութեան կարգը.

լ) Ընկերութեան գործունեութեանը վերջ տալու կարգը.

Հիմնադիրները ընկերութեան կանոնադրութեան մեջ կարող են մտցնել և այլ վորոշումներ, վոր չեն հակասում որենցին.

Ծանոթութիւն. -- Հիմնական դրամագլուխը 100,000 վոսկի ուսուրաց պակաս չի կարող լինել: Բաժնետոմսի արժեքը 100 վոսկի ուսուրաց պակաս չի կարող լինել:

325. Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումը՝ բաժնետիրական ընկերութեան կանոնադրութեան հաստատման մասին Պրապարակվում ե կառավարութեան պաշտոնական թերթի միջոցով:

326. Բաժնետիրական ընկերութեան կանոնադրութիւնը սահմանված կարգով հրապարակվելուց հետո, բաժնետոմսերի ամբողջ քանակութիւնը պիտի բաշխվի հիմնադիրների և նրանց կողմից բաժնետիրական ընկերութեան մասնակցելու հրավիրված անձանց միջև: Այդ հրավերը կարելի յե անել նաեւ հայտարարութեան միջոցով:

Հիմնադիրները պարտավոր են ընդհանուր առմամբ իրենց վրա առնել բաց թողնվող բաժնետոմսերի մի տասներորդից ($\frac{1}{10}$) վոչ ապակասը և իրավունք չունին ոտարացնելու այն՝ նախ քան գործառնութեան յերկրորդ տարվա տեղեկագրի հաստատութիւնը: Նրանք իրավունք չունին նմանապէս ոտարացնելու նախ քան գործառնութեան յերկրորդ տարվա տեղեկագրի հաստատութիւնը իրենց պատկանող հիմնադրական բաժնետոմսերը, վորոնց արժեքը վճարված ե գույքով:

327. Յեթե կանոնադրութեան հաստատութեան մասին արված հրապարակումից հետո յերեք ամսվա ընթացքում չգտնարվի հիմ-

նական դրամագլխի $\frac{1}{4}$ -ը, ընկերությունը համարվում է գլուխ չեկած: Յեթե հաջորդ յեռամսյակի ընթացքում չգումարվի հիմնական դրամագլխի յերկուորդ քառորդը, իսկ կանոնադրության մեջ մատնանշված ժամանակամիջոցում—վոր սակայն ընկերության գործողությունները սկսելու որից մի տարուց ավելի չափտի տեւե—չգումարվի ընկերության հիմնական դրամագլխի բացի յերկու քառորդից մնացյալ մասը, ընկերությունը լիկվիդացիայի յե յենթարկվում յեբեք ամսվա ընթացքում: Լիկվիդացիան տեղի չի ունենում միայն այն դեպքում, յերբ կառավարության թույլտվությամբ հետաճովում է բաժնետոմսերի արժեքի վճարման պայմանաժամը, կամ համապատասխան չափով նվազեցվում է ընկերության հիմնական դրամագլուխը: Ընկերությունը գլուխ չեկած համարելու և նրա լիկվիդացիայի մասին հրապարակվում է կառավարության պաշտոնական թերթի միջոցով:

328. Ամբողջ հիմնական դրամագլխի ժամանակին վճարելն ապահովելու համար բաժնետերերի ընդհանուր ժողովը իրավունք ունի վոչնչացնելու այն բաժնետոմսերը, վորոնց համար բաժնետերը ժամանակին սահմանված վճարը չի արել, և փոխարինել այդ բաժնետոմսերը նորերով, ի վաճառ հանելով նորերը, այն պայմանով սակայն, վոր նոր բաժնետոմսերը փոխարինվեն և արժեքը լրիվ վճարվի նախ քան ընկերության ամբողջ դրամագլխի վճարման համար սույն հոդվածում մատնանշված պայմանաժամի լրանալը:

Բաժնետոմսերի վաճառումից գոյացած գումարից վոչնչացրած բաժնետոմսի տիրոջը հատուցվում են նրա արած վճարումները, զեղչելով բաժնետոմսի փոխանակության և նոր բաժնետոմսի վաճառման հետ կապված ծախքերը:

329. Բաժնետոմսերը վճարելու համար դրամական վճարները հանձնվում են կանոնադրության մեջ մատնանշված վարկային հիմնարկություններին, հիմնադիրների անուանով և վճարվում են միայն ընկերությունը բացվելուց կամ ընկերությունը գլուխ չեկած համարվելուց հետո: Բաժնետոմսերի համար գույքով արված վճարները հանձնվում են հիմնադիրներին: Հիմնադիրները պարտավոր են բաժնետոմսերի վճարման համար ստացված դրամը և գույքը պահել մինչև վարչության հանձնելը և համապարտությամբ պատասխատնաաալ յեն նրանց անկախաաա պահպանության համար:

330. Բաժնետոմսերի համար հանձնված գույքի սկզբնական գնահատությունը արվում է հիմնադիրների և գույքը հանձնող բաժնետիրոջ համաձայնությունով: Ինչպա գույքի վերջնական գնահատությունը կատարվում է բաժնետերերի հիմնադիր ընդհանուր ժողովի և տվյալ գույքը հանձնող բաժնետիրոջ համաձայնությամբ, բայց այն պայմանով, որ այդ գնահատությունը բարձր չլինի գույքը հանձնելու տեղի և որվա շուկայի միջին գնից: Շուկայի միջին գները սահմանելու անկարելիության դեպքում՝ գնահատությունը կատարվում է գլխավոր անձանց մասնակցությամբ: Հիմնադիրների կամ բաժնետերերի կողմից բաժնետիրական ընկերության հանձնվող գույքը պիտի լինի այնպիսի ապրանք, առարկա կամ նյութեր, որոնք, վորոնց վերաբերյալ գործառնությունները մտնում են ընկերության գործունեության շրջանակի մեջ, կամ վոր ընկերությունը կարող է ոգտագործել իր կազմակերպության համար և յուր հետագա գործունեության ընթացքում:

331. Բաժնետոմսերի ստորագրության թերթերում և հրապարակական ստորագրության (պրոսպեկտի) մասին յեղած հայաարարություններում ի թիվս այլ տեղեկությանց անպայման պիտի ցույց տրվին.

ա) հանդիսագրության հրապարակման ժամանակը.

բ) Հիմնադիրների՝ իրենց վրա առած բաժնետոմսերի քանակությունը.

գ) Բաժնետոմսերի արժեքը, նրանց վճարման յեղանակն ու պայմանաժամերը.

դ) Հիմնադիրների ընկերության հանձնած գույքի գնահատությունը:

Մանրաբայութեան 3.— Բաժնետոմսերի հրապարակ հանելու արժեքը չի կրող տնտեսականից առկա լինել:

Մանրաբայութեան 2.— Սեթի այս կամ այն հիմնադրությաններին կամ անձերին մասնավոր առավելություններ տրվեն բաժնետիրական ընկերության հիմնելու համար, այլ և մասնավոր առանձնաշնորհումներ՝ բաժնետոմսերին ստորագրելու եղբաժողովուրդը հանձնելու պայմանաժամերի վերաբերմամբ, այդ ցույց իրավունքներն ու առավելությունները մասնավորապես պետք է հիշատակվեն ընկերության կանոնադրության մեջ և բաժնետոմսերի ստորագրության թերթերում:

332. Բաժնետիրական ընկերութեան տոմարագրութեանից առաջ պետք է գումարով բաժնետերերի յերկու ընդհանուր ժողով— նախնական և հիմնադիր: Նախնական ժողովը գումարվում է հիմնական դրամագլխի վոչ պակաս քան մի քառորդի ստացվելուց հետո: Այս ժողովը լսում է հիմնադիրների զեկուցումը հիմնարկութեան մասին և ընտրում է հանձնաժողով՝ ստուգելու համար հիմնադիրների տեղեկագիրը և այն տվյալները, վոր վերաբերում են ընկերութեանն հանձնված գույքի վնահատութեանը:

333. Վոչ ուշ քան մեկ ամիս հետո բաժնետերերի նախնական ժողովից և վոչ վաղ քան 7 որ նրանից հետո գումարվում է բաժնետերերի հիմնադիր ժողովը: Այդ ժողովը լսում է հիմնադիրների տեղեկագիրը ստուգելու համար ընտրված հանձնաժողովի զեկուցումը, կատարում է բաժնետոմսերի արժեքը վճարելու համար մուծված գույքի վնահատութեանը, վորոշումն է անում ընկերութեան գլուխ յեկած լինելու կամ չլինելու մասին, ընտրում է վարչութեան, վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամներ և վարչական այլ մարմիններ և վճռում է մնացյալ գործերը: Բաժնետիրական ընկերութեանների հիմնադիրները պարտավոր են Տնտեսական Խորհրդակցութեանը տեղեկութեան տալ նախնական և հիմնադիր ժողովների գումարման մասին 7 որ առաջ:

334. Ընկերութեան գլուխ յեկած լինելը ճանաչելու մասին վորոշում արվում է ներկա յեղող բաժնետերերի ձայների յերեք քառորդի մեծամասնութեամբ, այն պայմանով՝ վոր ժողովում ներկայացրած լինի հիմնական դրամագլխի զեթ կեսը, վոր մուծված պիտի լինի հիմնադիր ժողովի գումարման պահուն:

335. Յեթե բաժնետերերի հիմնադիր ընդհանուր ժողովը ընկերութեանը գլուխ յեկած համարե, վարչութեանը պարտավոր է անհապաղ զիմել Տնտեսական Խորհրդակցութեանը՝ ընկերութեան տոմարագրութեան մասին: Ընկերութեան տոմարագրված լինելու մասին հրապարակվում է կառավարութեան պաշտոնական թերթի միջոցով:

336. Տոմարագրութեան մասին յեղած դիմումի հետ պետք է ներկայացվին.

ա) Ընկերութեան կառավարութեան կողմից հաստատված կանոնադրութեանը.

բ) Վարչության կողմից ստորագրված բաժնետերերի ընդհանուր ցանկը, վորի մեջ ցույց տրված պիտի լինի թե նրանցից յուրաքանչյուրը քանի՞ բաժնետոմս ունի և վճրքան ե նրանց արած վճարումների ընդհանուր գումարը.

գ) Բաժնետերերի նախնական և հիմնադիր ժողովների որոշմանագրության պատճենները.

դ) Հիմնադիրների տեղեկագրի պատճենը.

ե) Հիմնադիրների տեղեկագրի ստուգման համար ընտրված հանձնաժողովի գեկուցման պատճենը.

զ) Ընկերության ամբողջ գույքի ցուցակը և ընկերության հաշվեկշիռը՝ վարչության և հաշվապահի ստորագրությամբ:

Մասնորոշում. — Տնտեսական խորհրդակցությունը իրավունք ունի, յեթե այդ անհրաժեշտ համարե, ստուգելու առանձին դեպքերում տվյալ ընկերության հիմնարկության ընթացքի որինականությունը, իսկ մասնավորապես՝ գույքի ցուցակում մատնանշված գույքի իրապես գոյություն ունենալը և նրա գնահատության կանոնավորությունը:

337. Ընկերության տոմարագրված լինելու մասին յեղած հրապարակման մեջ հիշատակվում են. ա) ընկերության անունը և վարչության գտնված տեղը, բ) ձեռնարկության կանոնադրության մեջ մատնանշված նպատակն ու եռությունը, և գ) ընկերության հիմնական դրամագլխի և նրա հավաքված մասի քանակը:

338. Բաժնետիրական ընկերությունը իր տոմարագրության որից համարվում ե իրավական անձ և ունի իրավունք, կանոնադրության մեջ մատնանշված նպատակի սահմաններում, ձեռք բերելու և ոտարացնելու բոլոր որինական յեղանակներով ամեն տեսակ գույք, վոր շրջնաառությունից դուրս չե հանված, կատարելու գործարքներ և ակտեր, կնքելու պայմանագրներ, քաղաքացիական դատեր սկսելու և պատասխանատու լինելու դատարանում յուր անունից:

339. Նախ քան ընկերության տոմարագրված լինելու մասին հրապարակելը, ընկերության հիմնադիրներն իրավունք ունին բաժնետիրական ընկերության անունից կատարելու բոլոր անհրաժեշտ գործարքները և կնքելու անհրաժեշտ պայմանագրները. Այդ գործարքների համար հիմնադիրները անձնապես համապարտ պատասխանատվություն ունին պայմանադիրների առաջ, յեթե այդ գոր-

ծարքները ընկերության հիմնադրության համար հավաքված ընդհանուր ժողովի կամ հաջորդ ժողովներից մեկի կողմից չք հաստատվեն, կամ նրանց հավանության չարժանանան ընկերության տոմարագրումից հետո վեց ամսվա ընթացքում:

340. Բաժնետիրական ընկերության հիմնադիրները ընկերության տոմարագրումից հետո մեկ տարվա ընթացքում համապարաս պատասխանատվություն ունին թե՛ ընկերության և թե՛ առանձին բաժնետերերի առաջ՝ իրենց պատճառած վնասների համար: Մասնավորաբար այդ տեսակ պատասխանատվություն տեղի ունի, յեթե այդ վնասները առաջ են յեկել այն սխալ տեղեկություններից, վերջերանք տվել են ստորագրության թերթերի, հայտարարությունների ու ստորագրության կամ ընդհանուր ժողովին ներկայացրած հաշիվների մեջ, վոր վերաբերում են նրանց աշխատանքի համար տրված վարձատրության չափին և ընկերության հիմնարկության վերաբերյալ ծախսերին կամ հիմնադիրների՝ ընկերության հանձնած գույքի գնահատությանը:

Հիմնադիրների գործողությունները ստուգելու միջոցին անփութություն թույլ տվող վարչության և վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամները համապարաս պատասխանատվություն ունին ընկերության, առանձին հիմնադիրների և ընկերության պարտատերերի առաջ՝ նրանց հասցրած վնասների համար, յեթե այդ վնասները կարելի չե գանձել հիմնադիրներից:

341. Բաժնետերական ընկերության կանոնադրության փոփոխությունը կամ լրացումը, յայլ և հիմնական դրամագլուխն ավելացնելը կամ նվազեցնելը կարող են տեղի ունենալ միմիայն ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ, վոր հաստատվում և ստմարագրվում ե նույն կարգով, ինչ կարգով վոր ընկերության կանոնադրությունը:

342. Բաժնետոմսերը լինում են անվանական: Բաժնետոմսերը կարող են լինել վոչ անվանական, յեթե այդ նախատեսված ե կանոնադրությամբ:

343. Բաժնետոմսերը կարելի չե մասերի բաժանել: Եթե բաժնետոմսերը պատկանում են մի քանի անձանց, նրանց իրավունքները ընկերության նկատմամբ կարող ե իրականացնել միայն մեկը, բաժնետոմսերի տիրակիցների լրագրության հիման վրա:

Յ44. Բաժնետոմսերի համար յեղած վճարումներն ստանալու մասին նախնական անվանական ստացականները կարող են փոխանցվել ուրիշների վարչության համաձայնությամբ միայն: Անվանական բաժնետոմսերը և նրանց փոխարինող ժամանակավոր վրկայականները կարող են փոխանցվել փոխանցման մակագրություններով, յեթե այլ բան չե վորոշված ընկերության կանոնադրության մեջ: Ընկերության նկատմամբ իր իրավունքներն իրականացնելու համար փոխանցման մակագրությամբ կամ վորեւե այլ հիման վրա բաժնետոմսի սեփականության իրավունք ձեռք բերողը պարտավոր ե վարչությանը հայտնել բաժնետոմսի կամ վկայականի իր սեփականության իրավունքի մասին, վորպես զի ձեռք բերողի անունը մոտժի բաժնետիրական մատյանի մեջ, և ներկայացնել նրան՝ նույն ինքըն բաժնետոմսը կամ վկայականը՝ փոխանցման անվանական մակագրությամբ կամ սեփականության իրավունքի փոխանցման այլ գրավոր ապացույցներով: Եթե բաժնետոմսի կամ վկայականի սեփականության իրավունքը փոխանցվում ե վոչ փոխանցման մակագրությամբ, այլ ուրիշ հիման վրա, այդ դեպքում ընկերության վարչությունն ե վոր մակագրություն ե անում բաժնետոմսի կամ վկայականի ձեռք բերողի անվան փոխանցվելու մասին: Վոչ անվանական բաժնետոմսերի փոխանցումը նոր տերոջ՝ տեղի յե ունենում հանձնումով:

Յ45. Ընկերությունը իրավունք չունի իր հաշվին գնելու յուր բաժնետոմսերը կամ ժամանակավոր վկայականները, բացի այն դեպքերից՝ յերբ նա ձեռք ե բերում այդ բաժնետոմսերն ու վկայականները առաջն առնելու համար այն կորուստների, վոր կարող ե ունենալ ընկերությունը իր պահանջները պարտապաններից գանձելիս, կամ պատշաճ դեպքերում բաժնետոմսերը շիջուցանելու համար: Այս կանոնը ըստ պատշաճի կիրարկվում ե նաև, յերբ ընկերությունը իր բաժնետոմսերը գրավ ե ընդունում:

Յ46. Բաժնետերն իրավունք ունի շահաբաժին ստանալու գումար ուղևորի մնացորդից, վոր մնում ե որենքով կամ կանոնադրությամբ և կամ ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ կատարված մասնատրություններից հետո, կանոնադրությամբ կամ բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի կողմից վորոշված չափով:

347. Յուրաքանչյուր բաժնետոմս սեփականատիրոջ ընդհանուր ժողովին մասնակցելու և ձայնի իրավունքն ստալիս: Բաժնետերերը ձայնի իրավունքն վայելում իրենց պատկանող բաժնետոմսերի համեմատ: Կանոնադրության մեջ կարող և վորոշվել բաժնետոմսերի նվազագույն թիվը, վոր ձայնի իրավունքն ստալիս, կամ սահմանափակումը մի բաժնետիրոջ վերապահվող ձայների թվի:

Ձայնի իրավունքը կարող և փոխանցվել մի այլ բաժնետիրոջ, վարչության կամ ընդհանուր ժողովի նախագահին տված գրավոր հայտարարությամբ:

348. Բաժնետիրական ընկերության մարմիններն են. ա) բաժնետերերի ընդհանուր ժողովները, բ) վարչությունը, գ) վերստուգիչ հանձնաժողովը, դ) խորհուրդը, յեթե այդ նախատեսված և ընկերության կանոնադրությամբ:

349. Ընդհանուր ժողովները լինում են սովորական և արտակարգ: Սովորական ընդհանուր ժողովը գումարում և վարչությունը, առնվազն տարին մի անգամ, քննելու և հաստատելու համար նախորդ տարվա տեղեկագիրը, ընտրելու տնօրեններ, փոխ-տնօրեններ, վերստուգիչ հանձնաժողովի և խորհրդի անդամները, վորոշելու բաժնետոմսերին ընկնող շահաբաժինը, այլ և որենքով կամ կանոնադրությամբ ընդհանուր ժողովին վերապահված օւմեն տեսակ խնդիրների լուծման համար:

Արտակարգ ընդհանուր ժողովները գումարում և վարչությունը, իր սեփական հայեցողությամբ կամ պահանջմամբ խորհրդի, վերստուգիչ հանձնաժողովի և կամ բաժնետերերի, վորոնք ի միասին ներկայացնում են հիմնական դրամագլխի վոչ նվազ քան մի քսան-յերբորդը:

Ծանոթություն.— Յեթե վարչությունը յերկու շաբաթվա ընթացքում չկատարե հիշյալ թվով բաժնետերերի պահանջը ընդհանուր ժողով գումարելու մասին, այդ դեպքում այդ բաժնետերերից յուրաքանչյուրն իրավունք ունի հիշյալ պայմանաժամը լրանալուց հետո մի ամսվա ընթացքում դիմելու ընկերության վարչության գտնված վայրի ժողովրդական դատարանին, խնդրելով վոր արտոնե բաժնետերերի ընդհանուր ժողով գումարելը:

350. Ընդհանուր ժողովում չեն կարող վորոշումներ արվել այն խնդիրների մասին, վոր նշանակված չեն յեղել ժողովի գումարման մասին արված հայտարարության կամ բաժնետերերին ուղարկված

ծանուցադրերի մեջ, բացի ընթացիկ գործերից: Ընդհանուր ժողովն է վոր վորոշում է, թե ինչ խնդիրներ համարվում են ընթացիկ գործ:

351. Յեթե ընդհանուր ժողովն արել է այնպիսի մի վորոշում, վոր խախտել է որենցը կամ կանոնադրությունը, այդ վորոշման թվականից մի ամսվա ընթացքում կարելի յե առարկություն անել դրա դեմ, դատ սկսելով ընկերության դեմ այդպիսի վորոշումը ջնջելու մասին: Այդպիսի դատ սկսելու իրավունք ունի ընկերության յուրաքանչյուր բաժնետեր:

352. Ընդհանուր ժողովը կայացած է համարվում, յեթե ներկա լինին հիմնական դրամադպիսի վոչ պակաս քան մի յերրորդ մասը ներկայացնող բաժնետերեր: Ընդհանուր ժողովում վճիռները կայացվում են բաժնետերերի ձայների պարզ մեծամասնությամբ:

353. Կանոնադրության փոփոխության, բաժնետիրական դրամադրութիւնը ավելացնելուն կամ նվազեցնելուն, ընկերության գործերը վերջացնելուն և լիկվիդացիայի յենթարկելուն, պարտատոմսերով փոխառություն կնքելուն և այլ բաժնետիրական ընկերությունների հետ ձուլվելուն վերաբերյալ խնդիրները կարող են լուծվել միմիայն ձայների յերկու յերրորդի մեծամասնությամբ, այն ել յեթե ընդհանուր ժողովին ներկա յեն հիմնական դրամադպիսի վոչ պակաս քան կեսը ներկայացնող բաժնետերեր: Յեթե կանոնադրության փոփոխության վերաբերյալ վորոշումներով ընկերության նույն ինքն նպատակն է փոխվում, այդ դեպքում այդ վորոշումները պիտի արվեն ձայների չորս հինգերորդի մեծամասնությամբ, այն ել յեթե ժողովում ներկայացված է հիմնական դրամադպիսի առնվազն յեռեք քառորդը:

Մանրագրութեամբ.— Յեթե ժողովի յեկած բաժնետերերը չեն ներկայացնում հիմնական դրամադպիսի որենքով կամ կանոնադրությամբ պահանջված մասը, կարող է գումարվել յերկրորդ ժողով, վոր կայացած է համարվում ներկայացրած դրամադպիսի չափիցն անկախ: 353-րդ. հոդվածում հիշատակված խնդիրների վերաբերմամբ, մինչև անգամ յերկրորդ ժողովներում վճիռներ կարող են կայացվել, յեթե միայն ներկայացված է հիմնական դրամադպիսի առնվազն մի յերրորդը:

354. Ընկերության վարչութիւնը բաղկացած պիտի լինի առնվազն յերեք անդամից (անորեններ) և 1—3 փոխ անդամներից:

վորոնց ընտրում է ընդհանուր ժողովը յերեք տարուց վոչ ավելի ժամանակով, բաժնետերերից կամ կողմնակի անձերից: Այն անձինք, վոր դատական վճռով զրկված են պետական ծառայության մտնելու իրավունքից, չեն կարող լինել տնօրեն կամ փոխ-տնօրեն, հիշյալ դատավճռի ներգործության ամբողջ ժամանակամիջոցում: Բաժնետերերի ընդհանուր ժողովը կարող է պաշտոնանկ անել տնօրեններին և փոխ-տնօրեններին նրանց ծառայության պայմանա-ժամը լրանալուց առաջ: Այսպիսի պաշտոնանկության հետևանքով առաջացած վնասները պիտի հատուցվին, յեթե պաշտոնանկությունը տեղի չէ ունեցել առանց հիմնական պատճառների:

355. Ընկերության վարչության անդամներն իրենց աշխատանքների համար ստանում են վարձատրություն, վոր վորոշվում է կանոնադրությամբ կամ ընդհանուր ժողովի կողմից:

356. Վարչության անդամներն իրենց պարտականությունները կատարելիս անհրաժեշտ հոգատարություն պետք է ցույց տան: Իրենց պարտազանցության հետևանքով առաջացած վնասների համար նրանք համապարտ պատասխանատվություն ունին ընկերության առաջ, իսկ վերջնի սնանկության դեպքում՝ ընկերության պարտատերերի և առանձին բաժնետերերի առաջ:

357. Վարչությունը վարում է ընկերության գործերը և նրա ներկայացուցիչն է հանդիսանում թե դատարանում և թե կառավարության մարմինների և բոլոր այլ անձանց հետ ունեցած հարաբերությանց մեջ, ընկերության բոլոր գործերում: Վարչությունը իրավունք ունի ընկերության գործառնությանց շրջանակի մեջ մտնող ամեն գործարք կնքելու: Նա պարտական է ընկերության հաշվապահությունը վարել և հաշիվ տալ ընդհանուր ժողովին՝ կանոնադրությամբ մատնանշված ժամանակին, իսկ յեթե այդ չկա՝ գործառնության տարին լրանալուց հետո յերեք ամսվա ընթացքում ներկայացնել տարեկան տեղեկագիրը ընկերության գործունեության մասին, կցելով ընկերության հաշվեկշիռը և շահ ու զեների հաշիվը:

358. Բաժնետիրական ընկերությունը պարտավոր է ամեն տարի հրատարակել իր տեղեկագիրն ու հաշվեկշիռը, սահմանված ձևով:

359. Ծածկելու համար այն փաստները, վոր կարող են յերևան գալ ըստ տարեկան տեղեկագրի՝ պիտի կազմվի պահեստի դրամագլուխ, այդ նպատակի համար մասնատրելով զուտ ոգուտի արժեքն մի քսանյերրորդ մասը, մինչև վոր դրամագլուխը հասնի կանոնադրութեամբ վորոշված չափին: Պահեստի դրամագլխի մեջ մտնում է նաև՝ բաժնետոմսերի անվանական արժեքի ավելին, լրացուցիչ բաժնետոմսեր բաց թողնելու դեպքում:

360. Վերստուգիչ հանձնաժողովն ընտրվում է մի տարով և բաղկացած է լինում յերեք կամ ավելի բաժնետերերից: Բաժնետերերի փոքրամասնութիւնը, վոր ներկայացնում է առնվազն հիմնական դրամագլխի մի տասներորդը, կարող է պահանջել, վոր վերստուգիչ հանձնաժողովի մեկ անդամը ընտրվի իրենցից: Այս դեպքում, փոքրամասնութիւն կազմող բաժնետերերը չեն մասնակցում վերստուգիչ հանձնաժողովի մյուս անդամների ընտրութեան: Վերստուգիչ հանձնաժողովի սլարտականութիւնն է քննել վարչութեան տարեկան տեղեկագիրը, ստուգել ընկերութեան դրամարկը և գույքը, իր ցանկացած յեղանակներով ու միջոցներով, անել նախաքննութիւնը ընկերութեան ամեն տեսակի նախահաշիվների և ծրագրերի՝ առաջիկա տարվա համար և առհասարակ ստուգել ընկերութեան ամբողջ գործավարութիւնը, հաշվապահութիւնը և հաշվետվութիւնը:

Մանրաւքում. — Վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամներն իրենց պարտազանցութեան հետեանքով առաջացած փաստերի համար համապարտ պատասխանատվութիւն ունին ընկերութեան, իսկ ընկերութեան սնանկութեան դեպքում՝ նրա պարտատերերի առաջ:

361. Ընկերութեան գործերի ընդհանուր ղեկավարութեան համար նրա կանոնադրութեամբ կարող է նախատեսվել խորհրդի ընտրութիւն: Խորհրդի անդամների թիւը, նրանց ընտրութեան կարգը, խորհրդի պարտականութիւնները և նրա գործունեութեան կարգը նախատեսվում են կանոնադրութեամբ: Խորհրդի անդամներն իրենց պարտազանցութեան հետեանքով առաջացած փաստերի համար պատասխանատու յեն ընկերութեան, իսկ ընկերութեան սնանկութեան դեպքում՝ նրա պարտատերերի առաջ:

362. Բաժնետիրական ընկերութիւնները, բացի ապահովագրական և կարճժամանակյա վարկի վարկային հաստատութիւններից, կարող են փոխառութիւններ կնքել, պարտատոմսեր բաց

թողնելով, յեթե այդ իրավունքը նախատեսված է նրանց կանոնա-
գրութեամբը, բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ ուսման-
ված պայմաններով: Այս վորոշումը պիտի մուծվի Տնտեսական
խորհրդակցութեան տոմարի մեջ և քաղվածորեն հրապարակվի:
Պարտատոմսերի տերերը ընկերութեան գույքից բաժարարութեան
ստանալու նախապատվութեան ունին՝ հանդես ընկերութեան այն
պարտատերերի, վորոնց պահանջները առաջ են յեկել փոխառու-
թեան մասին ընդհանուր ժողովի արած վորոշման հրապարակու-
մից հետո:

Ծանոթութեան. — Պարտատոմսերով փոխառութեան կնքելը
թույլ չի տրվում, քանի զեռ ամբողջութեամբ չի վճարված ընկերու-
թեան հիմնական գրամագրութիւնը:

363. Ընկերութեան կանոնադրութեան կամ պարտատոմսերով
փոխառութեան ստորագրվելու պայմանների մեջ կարող է նախա-
տեսված լինել ընկերութեան պարտատոմսերի տերերի ընդհանուր
ժողովներ գումարելը և նրանց միջից մի կամ մի քանի ներկայա-
ցուցիչ ընտրելը, վորոնց հանձնվում է պարտատոմսերի տերերի
շահերի պաշտպանութեանը թե ընկերութեան և թե յերրորդ ան-
ձանց հանդես: Պարտատոմսերի տերերի ընդհանուր ժողովի գու-
մարման և գործունեութեան կարգի վերաբերմամբ, ըստ պատշաճի,
կիրարկվում են բաժնետերերի ընդհանուր ժողովների մասին յեղած
վորոշումները: Պարտատոմսերի տերերի ներկայացուցիչներն իրա-
վունք ունին մասնակցելու բաժնետերերի ընդհանուր ժողովին
խորհրդակցական ձայնի իրավունքով և ծանոթանալու ընկերու-
թեան գործերին, առանձին բաժնետերերին հավասար:

364. Բաժնետիրական ընկերութեանը լուծվում է. ա) յերբ
լրանում է այն ժամանակը, վորով նա հիմնված է, բ) յերբ բաժնե-
տերերի ընդհանուր ժողովը վորոշում է անում նրա գործունեու-
թեանը վերջացնելու կամ այլ բաժնետիրական ընկերութեան հետ
ձուլվելու մասին, գ) յերբ ընկերութեանը դատարանի վճռով օը-
նախ է հայտարարվում, դ) կառավարութեան վորոշմամբ, յերբ
ընկերութեանը շեղվում է կանոնադրութեան մեջ մատնանշված
նպատակից, այլ և յերբ նրա մարմինները ընթանում են պետութեան
շահերի հակառակ ուղղութեամբ (հոգ. 18):

ՄԱՅՈՑՈՒՆՔՅԱՆՈՒՄ.— 1. Ընկերութեան լուծումը տոմարագրվում է և հրապարակվում նույն կարգով, ինչպես վոր նրա հիմնարկութեանը:

ՄԱՅՈՑՈՒՆՔՅԱՆՈՒՄ.— 2. Ընկերութեան մի այլ ընկերութեան հետ ձուլվելու մասին պայմանագիր կնքում են վարչութեաննները, բաժնետերերի ընդհանուր ժողովների սահմանած հիմունքներով, հետևելով բաժնետիրական ընկերութեան կանոնադրութեան փոփոխման կամ լրացման վերաբերյալ կանոններին:

365. Լիկվիդացիան այն ընկերութեան, վոր սնանկ չե հայտարարված դատարանի կողմից, կատարվում է ընդհանուր ժողովից հատկապես ընտրված հաշվեհարդար հանձնաժողովի ձեռքով, յերբ այլ բան չի վորոշված կանոնադրութեամբ: Սեփե հաշվեհարդարները ընտրութեանը ձգձգվում է, հաշվեհարդարներ կարող են նշանակել վարչութեան գտնված վայրի ժողովրդական դատավորը, հիմնական գրամագլխի վոչ պակաս քան մեկ քսան յերրորդը ներկայացնող բաժնետերերի խնդիրքի հիման վրա: Դատարանի վճռով սնանկ հայտարարված բաժնետիրական ընկերութեան հաշվեհարդարներին նշանակում է այն դատարանը, վոր յերևան է հանել ընկերութեան սնանկութեանը: Հաշվեհարդարներն իրենց նշանակվելու որից փոխարինում են ընկերութեան վարչութեանը, գործում են ըստ ամենայնի ընդհանուր ժողովների հրահանգի կամ որենքի թելադրութեան համաձայն և պատասխանատու յեն իրենց պատճառած վնասները համար ընկերութեան պարտատերերի և բաժնետերերի առաջ նույն չափով, ինչ չափով որ վարչութեան անդամները:

366. Բաժնետիրական ընկերութեան լիկվիդացիան կատարվում է լիակատար ընկերութեանների լիկվիդացիայի համար սահմանված կարգով, այն տարբերութեամբ վոր լիկվիդացիայի յենթարկվող գույքի ազատ մնացորդները կարող են տրվել բաժնետերերին, վոչ վաղ քան լիկվիտացիայի վերջնալուց մի տարի անց:

Բաժնետերերը պարտավոր չեն վերադարձնել լիկվիդացիայի յենթարկվող մասային՝ իրենց ստացած շահաբաժինները, վոր իրենց հասել են կանոնավոր կազմված հաշվեկշռի հիման վրա: Լիկվիդացիայից մնացածը կարող է բաշխվել բաժնետերերի միջև, բոլոր պարտատերերի պահանջները բավարարելուց կամ ապահովելուց հետո միայն:

367. Ապահովագրության պայմանագրով մի կողմը (ապահովագիրը) պարտավորվում է հատուցանել պայմանավորյալ վճարը (ապահովագինը), իսկ մյուս կողմը (ապահովագրողը) պարտավորվում է պայմանագրով նախատեսված պատահարի դեպքում վճարել պայմանագրին կամ յերրորդ անձին՝ (ոգտառուին) նրանց կրած վնասները, պայմանագրով պայմանավորյալ գումարի (ապահովագրական գումարի) սահմաններում, յեթե գույք է ապահովագրվածը, իսկ վճարել ապահովագրական գումարը՝ յեթե անձն է ապահովագրված:

368. Գույք ապահովագրելու դեպքում ապահովագրական գումարը չի կարող ավելի լինել քան ուղղակի վնասներից, վոր ապահովագիրը կամ ոգտառուն կարող են ունենալ պատահարի հետևանքով (ապահովագրության շահը): Կողմնակի վնասները կարող են ապահովագրվել միայն քան չափով, վորչափ վոր այդ թույլ է տրվում ապահովագրության կանոններով:

Անձը բնական մահվան և դժբախտ դեպքերի առթիվ ապահովագրելու պարագային՝ ապահովագրական գումարը սահմանվում է գնահատարձ համաձայնությամբ, պայմանագիր կնքելիս:

369. Յեթե գույք ապահովագրելիս պայմանագրում մատնանշված ապահովագրական գումարը ավելի լինի քան ապահովագրության շահը, պայմանագիրը վավերական է համարվում ապահովագրության շահի սահմաններում միայն, և ապահովագինը համապատասխան չափով նվազեցվում է, այս հանգամանքը պարզվելուց հետո յեկող ապահովագրական ժամանակաշրջանից սկսած: Յեթե ապահովագրական գումարի ավելի լինելը հետևանք է յեղել ապահովագրի խաբեբայության, ապահովագրողը կարող է դատարանի միջոցով պահանջել, վոր պայմանագիրն անվավեր ճանաչվի, այլ և հատուցվին յուր վնասները, վորչափ վոր այդ վնասները ավելի յեն ստացված ապահովագններից. այս դեպքում նա պարտավոր չէ ապահովագրին վերադարձնել ապահովագնները:

370. Յեթե գույք ապահովագրելիս կողմերը պայմանագրի մեջ ապահովագրական գումարը սահմանել են ապահովագրության ըս-

հից պակաս, տարբերության սխալը ընկնում է ապահովագրի իրեն վրա, իսկ ապահովագրողը պարտավոր է հատուցանել պատահարի հետևանքով առաջացած միասնների այն մասը միայն, վոր համա- շարհ է ապահովագրական գումարի ապահովագրության ամբողջ շահի հետ ունեցած հարաբերության:

371. Գույք ապահովագրելիս՝ արդեն ապահովագրված շահի համապատասխան մասի լրացուցիչ ապահովագրութունը մի այլ ապահովագրողի հետ կնքված պայմանագրով թույլ է տրվում միայն այն ապահովագրողի գրավոր համաձայնությամբ, վոր ար- դեն ապահովագրել է այդ շահի մի մասը: Անվավեր են այն պայ- մանագրները, վոր կնքված են այս կանոնը խախտելով, իսկ ապա- հովագրի այսպիսի պայմանագրների հիման վրա վճարած ապա- հովագները չեն վերադարձվում, յեթե հաջորդ պայմանագրողը ան- դեկլարացիան չի ունեցել առաջուց կնքված ապահովագրության մասին:

372. Յեթե միևնույն ապահովագրական շահի վերաբերմամբ կնքված գույքի ապահովագրության մի քանի պայմանագրների ա- պահովագրական գումարների ընդհանուր քանակը ավելի յե այդ շահից (կրկնակի ապահովագրության), անվավեր է հաջորդ պայ- մանագրների այն մասը, վոր վերաբերում է ապահովագրական շահիցն ավելի գումարին, իսկ վճարված ապահովագները չեն վե- րադարձվում: Իսկ յեթե ապահովագիրը հետամուտ է յեղել անի- քավ շահ ետանալու պատահարից, այդ պարագային բոլոր կնքված պայմանագրները անվավեր են, իսկ ապահովագրողները բացի դրա- նից կարող են պահանջել ապահովագրի իրենց պատճառած միաս- նների հետուցումը:

373. Գույքի ապահովագրության պայմանագիրը կարող է կնքել ամեն վոք, վոր շահագրգռված է գույքի ամբողջության մա- տին, այն է՝ գույքի սեփականատերը, գույքի վրա ընչպիսի կամ վարձակալական իրավունք ունեցողը կամ պայմանագրով գույքի վատթարանալուն կամ վոչնչանալուն համար պատասխանատու տնձր: Պայմանագիր կնքելիս, ապահովագիրը պիտի ցույց տա յուր է պատճառի շահի ընույթը:

374. Անձի ապահովագրության պայմանագիրը կարող է կնք-

քվել է դեպ ապահովագրի իրեն կամ յերրորդ անձի կյանքի հետ կապ ունեցող պատահարներին: Ի դեպ յերրորդ անձի մանվան պայմանագիրը կարող է կնքվել այդ յերրորդ անձի գրավոր համաձայնությամբ, նշանակելով ապահովագրական գումարը և մատնանշելով նպատակին: Այսպիսի պայմանագիր կարող է փոփոխվել կամ նրանով նախատեսված իրավունքները կարող են փոխանցվել ուրիշի, նույնպես ապահովագրված անձի գրավոր համաձայնությամբ միայն:

375. Սեթեն պատահարի դեպքում ապահովագրական գումարը որևէքով կամ պայմանագրով պիտի վճարվի վոչ թե ապահովարին, այլ մի յերրորդ անձի (ոգտ և ուրիշ) այդ պիտի հիշատակված լինի ապահովագրական անդորրագրի կամ ապահովագրի մեջ, անվանելով ոգտառուն կամ առանց անվանելու (ուր հաշվով ապահովագրությունը տեղի կունենա):

376. Ոգտառուն վրա պարտավորություններ են ընկնում ըստ պայմանագրի, ապահովագրական անդորրագիրը կամ ապահովագիրը նրան հանձնվելուց հետո, յեթե այլ բան չի բխում որեւի վորտումներից կամ պայմանագրից:

377. Ապահովագրողը կարող է անել ոգտառուն դեմ այն բոլոր առարկությունները, վոր նա ունի ապահովագրի դեմ:

378. Ապահովագրի մեջ պիտի սահմանված լինի, թե վիճքան ժամանակի համար ե կնքվում պայմանագիրը կամ այն ժամանակաշրջանները, վորոնց համեմատ տեղի պիտի ունենա ապահովագնի հաշվարկությունը (ապահովագրական ժամանակաշրջան):

379. Ապահովագրության պայմանագիրը պիտի կնքվի գրավոր, ախտակ պարագային անվավեր ե:

380. Պայմանագիր կնքելիս ապահովագրողը ապահովագրին պիտի տա անդորրագիր կամ ապահովագիր, վորոնց մեջ պիտի ցույց տրված լինին՝

1) Ապահովագրողի և ապահովագրի անունը:

2) Ապահովագրված շահը (ապահովագրված դույքի կամ անձի):

3) Այն դիսկը,—վորի հանդեպ կնքվում է ապահովագրությունը, ամ պատահարը, վորի առթիվ ապահովագրողը պարտավոր լիտի լինի վճարել ապահովագրական գումարը:

4) Ապահովագրութեան ներգործութեան սկիզբն ու վախճանը:

5) Ապահովագրութեան դումարը:

6) Ապահովագրինը (վճարները), վճարման պայմանաժամը և տեղը:

Ապահովագրութեան առանձին տեսակների համար կարող են ուսումնասիրել նաև այլ պարտագիր պայմաններ, վոր պիտի արձանագրվին անդորրագրի կամ ապահովագրի մեջ:

381. Ապահովագրական անդորրագիրը կամ ապահովագրի կարող են փոխանցվել ուրիշի՝ միայն համաձայն մասնավոր կանոնների, վոր սահմանվում են ապահովագրութեան յուրաքանչյուր առանձին տեսակի համար, բայց համեմատյալ դեպս ապահովագրողը կարող է ապահովագրի կամ ապահովագրական անդորրագրի ունեցող ամեն մարդու դեմ անել այն բոլոր առարկությունները, վոր նա ունի ապահովագրի դեմ:

382. Պայմանագրի կնքելիս ապահովագրի պարտավոր է ապահովագրողին հայտնել այն բոլոր հանդամանքները, վոր եական նշանակութիւն ունին պատահարի վտանգը վորոշելու կամ այդ պատահարի տեղի ունենալու հավանականութեան և կամ նրա տեղի ունենալու հետեանքով (պատահարի վտանգ) առաջանալիք վնասների չափը վորոշելու համար, վորչափ վոր այդ հանդամանքները հայտնի չեն յեղել կամ հայտնի պիտի լինեն ապահովագրին՝ ապահովագրութեան պայմանագիրը կնքելիս:

Այս տեսակետից եական են համարվում համեմատյալ դեպս այն բոլոր հանդամանքները, վոր ապահովագրողը վորոշակի հիշատակել է ապահովագրին ներկայացրած ապահովագրական կանոնների մեջ կամ վորոնց մասին ապահովագրողը գրավոր հարցրել է ապահովագրից, պարզ և մեկին խոսքերով: Յեթե ապահովագրութեան պայմանագիրը կնքված է առանց ապահովագրողի կողմից գրավոր ձևով առաջարկված հարցերի պատասխանները ստանալու, այդ հանդամանքը հետագայում հիմք չի կարող լինել ապահովագրութեան պայմանագրի լուծելու:

383. Յեթե ապահովագրութեան պայմանագիրը կնքելուց հետո հայտնվի, վոր ապահովագրական վտանգը վորոշելու համար եական նշանակութիւն ունեցող հանդամանքները իրապես չեն համապատասխանում ապահովագրի հայտարարութեանը, այդ դեպքում ապահովագրողը կարող է լուծել:

հովազրոյր կարող ե գատարանի միջոցով պահանջել—թե՛ պատահարից առաջ և թե՛ նրանից հետո—վոր պայմանագիրը անվավեր ճանաչվի: Յեթե այս հանգամանքի մասին ապահովագրողը տեղեկանա պատահարը տեղի ունենալուց առաջ, նա կարող ե պայմանագիրն անվավեր ճանաչելու մասին պահանջ ներկայացնել վե՛շ ուշ քան յերկու շաբաթվա ընթացքում: հակառակ պարագային զբրկվում ե այդ հիման վրա պայմանագիրը անվավեր ճանանչելը պահանջելու իրավունքից:

384. Ապահովագրության պայմանագիրն անվավեր ե, յեթե նրա կնքման ժամանակ ապահովագրված գույքն այլևս գոյություն չունի, կամ արդեն չքացել ե ապահովադրի ապահովագրական շահը և կամ գույքն այլևս յենթակա չե այն վտանգին, վորի դեմ ապահովագրված ե: Իսկ անձնական ապահովագրության դեպքում՝ նամանակոս յեթե այլևս կենդանի չե այն անձը, վորի կյանքի հետ կապ ունի պատահարը կամ յեթե նա այլևս յենթակա չե պայմանագրով նախատեսված վտանգին:

385. Փույք ապահովագրելիս ապահովագիրը, այլև ոգտառուն—պայմանագրով նախատեսված պարտականությունները նրան փոխանցվելուց հետո—պարտավոր են անհապաղ տեղեկացնել ապահովագրողին իրենց հայտնի դարձած այն բոլոր խոշոր փոփոխությունների մասին, վոր տեղի յեն ունեցել պայմանագիրը կնքելիս ապահովագրողին հայտնված հոնգամանքների մեջ և վոր կարող են ետևան ազդեցություն ունենալ ապահովագրական վտանգի մեծանալու վրա: Այս տեսակետից ետևոն են համարվում համենայն դեպս այն բոլոր փոփոխությունները, վոր հիշատակված են ապահովագրելն ներկայացված ապահովագրական կանոնների մեջ: Այս պարտականության զանցառության դեպքում, ապահովագրողը կարող ե պահանջել, վոր պայմանագիրը լուծվի կամ հոմապատասխան չափով փոփոխվին նրա պայմանները, վտանգի մեծանալու պահից սկսած:

386. Յեթե գույք ապահովագրելու դեպքում պատահարի վտանգը կամ նրա տեղի ունենալու հավանականությունը (ապահովագրական վտանգ) մեծանա պայմանագրի գործադրության մեջ յեղած ժամանակ պայմանագրով չնախատեսված պատճառներով,

այդ պարագային ապահովագրողը կարող է առաջարկել ապահովադիրին, այլ և ոգտառուին—պայմանագրով նախատեսված պարտականութիւնները նրան փոխանցվելուց հետո—վճարել համապատասխան չափով ավելացրած ապահովագին. իսկ յեթե ապահովագիրը այդ մասին գրավոր ծանուցումն ստանալուց հետո 7 օրվա ընթացքում հրաժարվի վճարելուց, ապահովագրողը կարող է պայմանագրի լուծումը պահանջել:

387. Ապահովագրած գույքը ուրիշի փոխանցվելու դեպքում ապահովագիրը կամ գույք ձեռք բերողը պարտական են անհապաղ այդ մասին տեղեկացնել ապահովագրողին և հայտնել նրան ձեռք բերողի անունն ու հասցեն:

388. Ապահովագրած գույքը նոր տիրոջ փոխանցվելու մասին ծանուցում ստանալուց հետո ապահովագրողը 7 օրվա ընթացքում կարող է լուծել պայմանագիրը, յեթե ինքն ուղղակի կամ անուղղակի (որ., նոր տիրոջից ապահովագին ընդունելով և այլն) կերպով համաձայնութիւն չի հայտնել ապահովագրութեան պայմանագրով նախատեսված իրավունքների նոր տիրոջը փոխանցվելու մասին: Յեթե ապահովագրողը չի ոգտվել այս իրավունքից, պայմանագիրը պահում է իր ուժը և գույք ձեռք բերողը ստանձնում է ապահովագրի բոլոր իրավունքներն ու պարտականութիւնները: Յեթե ապահովագրողը ոգտվել է հիշյալ իրավունքից, նա պարտական է գույք ձեռք բերողին վերադարձնել առաջուց ստացած ապահովագնի այն մասը, վոր համապատասխանում է գույքը փոխանցվելու պահից մինչև հաջորդ վճարի պայմանագրումը մնացող ժամանակին:

389. Ապահովագիրը պարտավոր է ապահովագրողին վճարել ապահովագինը սահմանված պայմանագրով և պայմանավորյալ տեղում:

Մինչև ապահովագին վճարելը կամ մինչև նրա առաջին մասնավճարը, ապահովագրութեան պայմանագիրը զսրութիւն չունի, յեթե այլ բան չի նախատեսված պայմանագրով:

Ապահովագնի հետագա մասնավճարները ուղացնելու դեպքում ապահովագրողը—յեթե այլ բան չի բղխում պայմանագրից—ազատվում է ապահովագրական գումարը վճարելու պարտականութիւն:

նից, յեթե պատահարը տեղի ունենա նախ քան ժամանակը բաց թողած ապահովագրի վճարումը:

Յեթե տոկոսների չափի մասին համաձայնություն չի յեղել, ապահովադրողը կարող և որինական տոկոս պահանջել վճարումը ուշացրած ապահովագրի համար:

390. Դուքի ապահովագրության պայմանագրով ապահովադիրը կամ ոգտառուն պատահարի տեղի ունենալու դեպքում պարտական են անհապաղ կամ համեմայն դեպս վորոշյալ պայմանաժամերում և ապահովագրության կանոններով մատնանշված յեղանակով այդ մասին տեղեկացնել ապահովադրողին: Այս պարտականության զանցառության դեպքում ապահովագրողն ազատվում և ապահովագրական գումարը վճարելուց:

391. Նախորդ հոդվածում մատնանշված անձինք նույնպես պարտավոր են, հնարավոր յեղած չափով ապահովագրողի ցուցմունքներին համաձայն, ձեռք առնել իրենց մասչիլի բոլոր միջոցները՝ պատահարից առաջանալիք վնասները նվազեցնելու համար:

Յեթե այդ միջոցները ձեռք են առնված ապահովագրողի ցուցմունքով, դրա համար յեղած ծախսերը պիտի հատուցանե ապահովագրողը:

392. Ապահովադիրն ու ոգտառուն իրավունք չունին միջոցներ ձեռք առնելու կամ այնպիսի գործողություններ կատարելու, վոր կարող են դժվարացնել վնասների խիսական չափի ճշդումը:

393. Ապահովագրողը ազատվում և ապահովագրական գումարը վճարելուց, յեթե պատահարը տեղի յե ունեցել ապահովադրի կամ ոգտառուի չար դիտավորության կամ կոպիտ անզուշուշության հետևանքով:

394. Ապահովագրողը պատասխանատու չե արտաքին կամ քաղաքացիական պատերազմի հետևանքով առաջացած վնասների համար, յեթե այլ բան չի սահմանված պայմանագրով:

395. Ապահովագրական գումարը վճարած ապահովագրողին են փոխանցվում, այդ գումարի սահմաններում, այն պահանջներն ու իրավունքները, վոր ունի ապահովադիրը կամ ոգտառուն յերրորդ անձանց հանդեպ՝ դարմանելու համար այն վնաս-

ները, վորը ծածկելու համար վճարված է ապահովագրական գումարը:

Յեթե ապահովագիրը կամ ոգտառուն հրաժարվին յերրորդ ան-
ձանց վրա ունեցած այդ պահանջից կամ իրավունքից, այդ դեպ-
քում ապահովագրողը համապատասխան չափով ազատվում է ապա-
հովագրական գումարը վճարելու պատասխանատվությունից:

396. Ապահովագրության պայմագրից բխող բոլոր պահանջ-
ները վաղեմության պայմանաժամը յերկու տարի յե:

397. Գուլքի ապահովագրության առանձին տեսակների, այն
ե՝ հրդեհի, անասունների համաճարակի, կարկասհարության դեմ և
փոխադրության ապահովագրության, այլ և անձնական ապահովա-
գրության, դեպ մահվան և վորոշ ժամանակ ապրելու, և դժբախտ դեպ-
քերի դեմ ապահովագրելու պայմանները վորոշվում են ֆինանսնե-
րի ժողովրդական Կոմիսարիատի հաստատած մասնավոր կանոնա-
գրություններով:

398. Սույն գլխի վորոշումները չեն տարածվում պարտադիր
ապահովագրության բոլոր տեսակների վրա, վորչափ վոր նրանց
վերաբերող կանոնների մեջ ցուցմունք չկա այս վորոշումների մա-
սին:

XII. ԱՆՀԻՄՆ ՇԱՀԱՌՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ԱՌԱՋԱՑՈՂ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ (ՀԱՆՁՆԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)

399. Առանց որեւորով կամ պայմանագրով սահմանված բա-
վարար հիմքի ուրիշի հաշվին շահվողը պարտավոր է վերադարձնել
անհիմն կերպով ստացածը: Վերադարձնելու պարտավորությունը
առաջ է գալիս նաև այն ժամանակ, յերբ անհիմն շահառության
հիմքը չքանում է հետագայում:

400. Անհիմն շահառուն պարտավոր է վերադարձնել այն
յեկամուտները կամ հատուցանել նրանց փոխարենը, վոր նա ու-
նեցել է կամ պիտի ունենար անհիմն կերպով ստացած գուլքից,
այն ժամանակից՝ յերբ նա իմացել է կամ պիտի իմանար թե
անհիմն է իր շահառությունը: Նույն այդ ժամանակից նա պա-
տասխանատու յե գուլքը վատթարացնելու կամ նրա վատթարացումը
թույլ տալու համար: Մինչև այդ ժամանակը նա պատասխանատու
յե միայն չար դիտավորության և կոպիտ անվութության համար:

Մյուս կողմից շահառուն իրավունք ունի պահանջելու վոր հատուցվին գույքի վրա իր արած անհրաժեշտ ծախսերը այն որովանից, յերբ նա պարտական է վերադարձնել յեկամուսները:

401. Հանձնառություն կատարողը, յեթե նույնիսկ այդ հանձնառությունը գուրկ լինի քաղաքացիական դատի ուժից, բայց անվավեր չլինի որեւիցի գորությամբ, իրավունք չունի պահանջելու հատուցածի վերադարձումը:

402. Ուրիշի հաշվին այդ անձի ապորինի կամ ի փաս պետության ուղղված գործողության հետևանքով շահվող պարտավոր է անհիմն կերպով ստացածը վճարել հոգուտ պետության:

XIII. ՈՒՐԻՇԻ ՎՆԱՍ ՀԱՍՑՆԵԼՈՒ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ԱՌԱՋԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

403. Ուրիշի անձին կամ գույքին փաս հասցնող պարտավոր է հատուցանել պատճառած փասը: Նա ազատվում է այս պարտավորությունից, յեթե ապացուցանե, վոր ինքը չեք կարող այդ փասի առաջը առնել, կամ վոր ինքը իրավագործված է յեղել այդ փասը հասցնելու, և կամ վոր այդ փասը առաջացել է տուժողի չար դիտավորությունից կամ կռակա անգգուշությունից:

404. Այն անձինք ու ձեռնարկությունները, վորոնց գործունեությունը կարող է մեծապես վտանգավոր լինել շրջապատողների համար, որ, յերկաթուղիները, տրամվեյը, գործարանային ձեռնարկությունները, դյուրավառ նյութեր վաճառողները, վայրիկենդանիներ պահողները, շինություններ կառուցանողներն և այլն, պատասխանատու յեն այն փասի համար, վոր առաջացել է մեծ վտանգի աղբյուրից, յեթե չապացուցանեն, վոր փասը հետևանք է յեղել մի անհաղթահարելի ուժի կամ տուժողի չար դիտավորության կամ կռակտ անփութություն:

Ծանոթություն.—Այս հոդվածի վրա հիմնված և պետական մարմինների դեմ ուղղված պահանջների դատական վադեմությունը մի տարի յե:

405. Անգործունակ անձը, ի բաց առյալ 9-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերը, պատասխանատու չէ յուր օրատճառած փասի համար: Նրա փոխարեն պատասխանատու յե նրա վրա հսկողության պարտականություն ունեցող անձը:

406. Այն դեպքերում, յերբ 403 — 405 հոդվածների համաձայն, ֆնաս հասցնողը պարտավոր չէ հատուցանելու այդ ֆնասի փոխարենը, դատարանը այնուամենայնիվ կարող են ընդանր պարտավորացնել ֆնասի փոխարենը հատուցանել, նայելով նրա և տուժողի տքնտեսական վիճակին:

407. Հիմնարկությունը պատասխանատու չէ պաշտոնական անձի պաշտոնական անկանոն գործողությունները հետևանքով առաջացած ֆնասների համար, որենքով մասնավորապես մասնանշված դեպքերում միայն, այն ել՝ յեթե պաշտոնեի գործողությանց անկանոնությունը ճանաչված է դատական կամ վարչական պատշաճ մարմնի կողմից: Հիմնարկությունը սղատվում է պատասխանատվությունից, յեթե տուժողը ժամանակին չէ բողոքել անկանոն գործողության դեմ: Մյուս կողմից հիմնարկությունն իրավունք ունի տուժողին սված հատուցումը դնել պաշտոնեի վրա:

408. Միասնաբար ֆնաս պատճառող անձինք համապարտությամբ պատասխանատու յեն տուժողի առաջ:

409. Մահ պատճառելու դեպքում հատուցումն ստանալու իրավունքը պատկանում է այն անձանց, վորոնք ապրել են մեռնողի ծախքով և ապրուստի այլ միջոցներ չունին: Թաղման ծախքը պիտի վճարվի այդ ծախքն անողներին:

410. Վնասի հատուցումը պիտի լինի նախկին վիճակի վերականգնումը. իսկ յեթե այդ վերականգնումը անհնարին է, պիտի հատուցվի պատճառած կորուստը:

411. Վնասի չափը վորոշելիս դատարանը բոլոր դեպքերում պարտական է ուշադրության առնել տուժողի և ֆնաս պատճառողի տնտեսական վիճակը:

412. Սոցիալական ապահովագրության կարգով ապահովագրված անձը պատահարը տեղի ունենալու դեպքում՝ բավարարություն է ստանում սոցիալական ապահովագրության մարմնից:

413. Այն անձը կամ ձեռնարկությունը, վոր սոցիալական ապահովագրության կարգով ապահովագրական տուրքեր է վճարում տուժողի համար, պարտավոր չէ հատուցանել պատահարը տեղի ունենալու հետևանքով առաջացած ֆնասը:

Բայց յեթե փաստը հետևանք ե ձեռնարկուի հանցավոր դոր-
ծողութեան կամ անգործութեան, առժողին բախարարող սոցիալա-
տն ազատութեան մարմինն իրավունք ունի ձեռնարկուին պա-
հանջ ներկայացնելու՝ առժողին իր տված նպատակ չափով (յետ-
գանձումն):

Հիշյալ գեղքում առժողը իրավունք ունի լրացուցիչ պահանջ
ներկայացնելու ձեռնարկուին, յեթե նա սոցիալական ապահովա-
դրութեան կարգով փաստի լիակատար հատուցումն չի ստանում:

414. Յեթե փաստ պատճառողը առժողի ապահովագրողը չէ,
այդ գեղքում առժողն իրավունք ունի լրացուցիչ պահանջ ներ-
կայացնելու փաստ պատճառողին, յեթե նա սոցիալական ապահո-
վագրութեան կարգով փաստի լիակատար հատուցումն չի ստանում:
Սոցիալական ապահովագրութեան մարմինը փաստ պատճառողին պա-
հանջ ներկայացնելու իրավունք ունի, առժողին տված նպատակ չա-
փով (յետգանձումն):

415. Չապահովագրված անձը փաստ պատճառողից չի կարող
ավելի հատուցումն պահանջել քանի որ, ինչ վոր կարող եր ստա-
նալ ապահովագրվածը սոցիալական ապահովագրութեան մարմնից
փաստ պատճառողից՝ 414-րդ հոդվածի կարգով:

Այս պարագային առժող անձը համարվում ե բանվորների ե
տուայողների համապատասխան կառնդորիային պատկանող, նա-
կելով նրա անտեսական վիճակին ե սոցիալական ապահովագրութեան
ստիճանին՝ դատարանի հայեցողութեամբ:

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

416. Թույլատրվում է ժառանգել ըստ որինի և ըստ կտակի, համաձայն հետադա հոգվածների, ժառանգական գույքի ընդհանուր արժեքի սահմաններում, վոր — գուրս հանելով մեանողի բոլոր պարտքերը — 10,000 վոսկի ռուբլուց ավելի չպիտի լինի:

Ծանոթ. — Պետական մարմինների մասնավոր անձանց հետ կնքած պայմանագրերից (վարձակալական, կոնցեսիայի, կառուցողական և այլն) բղխող իրավունքները ժառանգության կարգով փոխանցվում են, ըստ որինի և ըստ կտակի, այդ պայմանագրերում մասնանշված պայմանաժամերի սահմաններում, առանց սույն հոգվածով վորոշված արժեքով սահմանափակվելու:

417. Յեթե ժառանգության ընդհանուր արժեքը ավելի չե 10,000 վոսկի ռուբլուց, այդ պարագային մի կողմից պետության, ի դեմս ֆինանսների Ժողովրդական կոմիտեի ատի և նրա մարմինների և մյուս կողմից ըստ որինի և ըստ կտակի ժառանգելու կոչված մասնավոր անձերի միջև, հոգուտ պետության շահագրգռված մարմինների՝ կատարվում է բաժանումը կամ լիկվիդացիան ժառանգական գույքի այն մասի, վոր ավելի չե ժառանգության սահմանված արժեքից:

Յեթե ժառանգական գույքի բաժանումը իր բաղկացուցիչ մասերի բնույթովը անտեսապես անշահավետ և անհարմար ե, այդ դեպքում պետական մարմինների և մասնավոր անձանց միջև հաստատվում է միասնական արբապետութուն կամ իրավունք ե արբվում գնելու համապատասխան մասը հոգուտ պետության կամ մասնավոր անձանց, յեթե այդ թույլատրելի չե պետական շահերի տեսակետից:

418. 416-րդ. հոգվածում մասնանշված հիմունքներով ժառանգելու յեն կոչվում միմիայն ուղիղ դժով իջնող ժառանգները (զավակներ, թոռներ և ծաներ) և մեանողից հետո կենդանի մնացած ամուսինը, այլ և այն անաշխատունակ և չքավոր անձինք վորոնց մեանողը յուր ծախքովը պահել ե իր մահից առաջ վոր պակաս քան մի տարի:

Ծանոթ. — Ժառանգ կարող են լինել ժառանգատուի մահվան պահուն կենդանի յեղողները, այլ և նրա կենդանության ժամանակ հղացված և նրա մահվանից հետո ծնված զավակները:

419. Ըստ որինի ժառանգելը 416-րդ հոգվածում մասնանշված

ված սահմաններում՝ տեղի յն ունենում բոլոր պարագաներում, յերբ և վորչափով վոր այդ չի վորվորված կտակով:

420. Ըստ որինի ժառանգելու պարագային ժառանգական դույքը համարտար շնչաբաժիններով բաշխվում և 418-րդ հոդվածում մասնանշված բոլոր անձանց միջև:

421. 418-րդ. հոդվածում թված անձերից նրանք, ովքեր ապրել են մեռնողի հետ միասին, ստանում են տնային կահավորման և գործածության վերաբերյալ դույք, բացի շքեղության առարկաներից, առանց այդ հաշվելու 416-րդ հոդվածում սահմանված գումարի մեջ:

422. Կտակ համարվում և վորեւ անձի կողմից ի դեպ մահու դրավոր կերպով արված այն կարգադրությունը, վորով դույքը պետք և հանձնվի 418-րդ հոդվածում մասնանշվածներից մեկ կամ մի քանի անձերի, կամ պետք և բաշխվի այդ անձանց մի քանիսի և կամ բոլորի միջև, այլ կարգով քան վոր նախատեսված և 420-րդ հոդվածի մեջ:

Ծանոթություն — Կտակարարը կարող և զրկել ըստ որինի ժառանգելու իրավունքից 418-րդ հոդվածում մասնանշված անձերից մեկին, մի քանիսին կամ բոլորին: Այդ պարագային ժառանգական դույքը ամբողջութամբ կամ մասնակի անցնում և պետության 417 և 433-րդ հոդվածների կարգով:

423. Կտակարարը կարող և ըստ կտակի ժառանգական դույք ստացողի վրա դնել պարտականություն՝ կատարել վորեւ հանձնառություն հոգուտ որինական ժառանգորդներից մեկի, մեկ քանիսի կամ բոլորի (հոդ. 418), վորոնք այդ կարգադրության գորությամբ իրավունք են ստանում ըստ որինի ժառանգ հանդիսացողից պահանջելու համապատասխան հանձնառության կատարումը:

424. Թույլ տարվում են կտակներ, վորոնցով—այն պեպքում յերբ կտակի մեջ նշանակված ժառանգը մեռել և նախ քան ժառանգության բացումը կամ չի ընդունել ժառանգությունը—կտակարարը ժառանգելու յն կոչում ըստ որինի ժառանգներից վորեւ այլ մեկին (հոդ. 418):

425. Կտակը պետք և ստորագրված լինի կտակարարի կողմից և ներկայացված նոտարության՝ նոտարական մատյանի մեջ մու-

ծելու համար:

Կտակարարի ստորագրութեան փոխարէն, անդրադեմներէ կտակները նրանց փոխարէն ստորագրում ե յերրորդ անձը:

Նոտարական մատչանից հանձնած քաղվածքը փոխարինում ե իսկական կտակը:

426. Հետո կազմված կտակը ջնջում ե նախորդը, ցորչով նախորդի մեջ չեն մնում աշխարհի կարգադրութեաններ, վոր չեն նախատեսված հետագա կտակում: Կտակարարը կարող ե վոչնչացնել կտակը առանց նոր կտակ կազմելու, այս մասին անելով նոտարական կամ դատարանական հայտարարութեան, վոր պետք ե մոծվի նոտարական մատչանի կամ դատական արձանագրութեան մեջ:

427. Կտակի գործադրութեանը դրվում ե նրա մեջ նշանակված ժառանգորդների վրա, յեթե կտակարարը իր կտակում վորոշ անձի—կտակակատարի չի հանձնել իր կամքի կատարումը: Այս պարագային պահանջվում ե կտակակատարի համաձայնութեանը բուն իսկ կտակագրի վրա կամ նրան կցված առանձին հայտարարութեամբ:

428. Մասնավոր անձերի կամ մասնավոր անձերի ու պետական հիմնարկութեանների միջև ժառանգելի գույքի պահատութեան, բաժանման ե հաշվետվութեան կարգի վերաբերյալ տարաձայնութեաններն ու վեճերը լուծում ե դատարանը:

429. Յեթե ժառանգութեան բացված տեղում գտնվող ժառանգը ժառանգական գույքի պահպանութեան համար միջոցներ ձեռք առնելու որից 3 ամսվա ընթացքում պատշաճ դատարանին չհայտնե, վոր ինքը հրաժարվում ե ժառանգութեանից, նա համարվում ե ժառանգութեանը ընդունած:

Հրաժարվածի բաժինը անցնում ե պետութեան:

Ներկա յեղող ժառանգները կարող են ստանձնել ժառանգական գույքի կառավարութեանը, առանց սպասելու մյուս ժառանգների գալուն, վորոնք ժամանակին գալով՝ կարող են պահանջել իրենց բաժինը ժառանգական գույքից:

430. Ժառանգութեան բացման վայրից բացակայող ժառանգները կարող են ժառանգական գույքը ընդունել կամ անձամբ կամ վոխանսրդներէ միջոցով՝ ժառանգական գույքի պահպանութեան

համար միջոցներ ձեռք առնելու որից վեց ամսվա ընթացքում:

Ծանոթ.—Ժառանգութեան բացման պահուն դեռ չծնված ժառանգի բաժինը նրա ծնվելուց հետո յերեք ամսվա ընթացքում կարող և պահանջել նրա որինական ներկայացուցիչը:

431. Ժառանգները հայտարարութեամբ կամ այլ յեղանակներով չեն կանչվում, բայց ժառանգութեան բացված վայրի ժողովրդական դատարանը ձեռք է առնում միջոցներ՝ ժառանգութեան պահպանութեան համար ժառանգատուի մանվան մասին տեղեկութիւն ստանալուց հետո անհապաղ: Ժառանգութեան պահպանութիւնը տեղում է մինչև ժառանգների ներկայանալը, բայց վեց ամսից վոչ ավելի:

Ծանոթ.—1. Ժառանգատուի վերջին բնակավայրի քաղաքացիական փիճակի արձանագրութեանց բաժինը ժառանգատուի մահվան մասին տեղեկութիւն ստանալուն պես պարտական է անհապաղ հաղորդել այդ մասին համապատասխան ժողովրդական դատարանին:

Ծանոթ.—2. Ժառանգութեան բացման տեղը համարվում է ժառանգատուի վերջին բնակավայրը:

432. Գործող ձեռնարկութեան (առևտրական և արդյունաբերական ձեռնարկութիւններ և արհեստանոցներ) ժառանգների բացակայութեան դեպքում, դատարանը նշանակում է հատուկ պատասխանատու. հոգաբարձու. պետական այն մարմնի առաջարկութեամբ, վորի վերատեսչութեան տակ գտնվում են համապատասխան ձեռնարկութիւններն ու արհեստանոցները:

433. Յեթե ժառանգները, ժառանգական գույքի պահպանութեան համար միջոցներ ձեռք առնելու թվականից մինչև վեց ամիս չներկայանան, այլ և յեթե ժառանգները հրաժարվին ժառանգութիւնից (ի բաց առջալ 124-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքը), ժառանգութիւնը համարվում է անժառանգ և անցնում է պետութեան համապատասխան մարմինների տնորինութեանը:

434. Ժառանգութիւնը ընդունած ժառանգը, այլ և պետութիւնը, վորին անցել է անժառանգ գույքը, պատասխանատու յեն ժառանգութեան վրա ծանրացող պարտքերի համար, բայց ժառանգական գույքի իսկական արժեքի սահմաններում միայն:

Ծանոթ.—Ժառանգատուի պարտատիրերը իրենց պահանջները պարտավոր են հայտնել պահպանութեան համար միջոցներ ձեռք առնվելու որից 6 ամսվա ընթացքում. հակառակ պարագային կորցնում են իրենց պահանջի իրավունքը:

435. Ըստ որինի կամ ըստ կտակի ժառանգելու կոչված անձինք կարող են տեղական ժողովրդական դատարանից խնդրել իրենց ժառանգական իրավունքը հաստատող վկայութեւք:

ՎՐԻՊՇԿՆԵՐ

ՅՊԱԳՐՎԱԾ Ե

ԳԻՏԻ ԼԻՆԻ

- Հոդ. 11 (6-րդ տող) կամ խնամա- (ծնողների համ խնամակալների)
կալներին
- Հոդ. 24 (3-րդ տող) կարգով կարգով և
- Հոդ. 25-ից հետո պիտի լինի նոր IV. ԳՈՐԾԱՐԲՆԵՐ
- Հոդ. 29-ից հետո յեկող IV. ԳՈՐ-
ԾԱՐԲՆԵՐ գլուխը պիտի վե-
րանա
- Հոդ. 58-ի ծանոթութեան (4-րդ տող) Որենսդրքի 22-րդ
Որենսդրքի 21-րդ.
- Հոդ. 59 (7-րդ տող) յերբ նա ստա- յերբ նա իմացել և կամ պիտի իմա-
ցել և ծանուցագիր՝ սեփական ցար, վոր յուր տիրապետութեանը
նատիրոջ դատ սկսած լինելու տնիրավ և, կամ ստացել և ծանու-
մասին կամ այլ ճանապարհով ցագիր՝ սեփականատիրոջ գույքը վե-
իմացել և վոր յուր տիրապե- րադարցնելու վերաբերմամբ գտա
տութեանը տնիրավ և սկսած լինելու մասին
- Հոդ. 97 (4-րդ տող) համար վեր- համար. վերջինս
- Հոդ. 102 (1-ին տող) վոչնչանա ա- վոչնչանա
ղեօի հետեւանքով
- Հոդ. 153 (6-րդ տող) 136-րդ հոդ- 136-րդ հոդվածի ծանոթութեան մեջ
վածի մեջ
- Հոդ. 185 (3-րդ տող) կոմունալ բաժ- Կոմունալ բաժնում. հակառակ
նում հակառակ
- Հոդ. 229 (8-րդ տող) ներկայացնե- ներկայացնելու համար պայմանադրով
լու պայմանադրով համար
- Հոդ. 311-ից հետո III. Կոմանդիտ 3. Կոմանդիտ ընկերութեան
ընկերութեան
- Հոդ. 340 (16-րդ տող) առանձին երե- առանձին բաժնեւորների
ճագիրների
- Հոդ. 349-ի ծանոթութեան վերջում Յոս գեղեւում Կիրակովում եմ ըստ
բայ և թողնված պատճառի՝ վարչութեան կողմից ընդ-
հանուր ժողով գումարելու և վերա-
բերյալ կանոնները.

- Հոդ. 374 (4-րդ տող) համաձայնեալ- համաձայնեալ թյախ
թյախ
- Հոդ. 374 (5-րդ տող) նոսրացուին ոսկուցուին
- Հոդ. 375 (2-րդ տող) ասպարեզարին ասպարեզարին
- Հոդ. 415 (2-րդ տող) ստանալ ստանալ
- Հոդ. 415 (2-րդ տող) քան քան
- Հոդ. 415 (3-րդ տող) սոցիալական սոցիալական

Յ Ա Ն Կ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ 1

ԸՆԳՅԱՆՈՒՐ ԲԱԺԻՆ

I.	Հիմնական սկզբունքներ	3
II.	Իրավունքների յենթակաները	3
III.	Իրավունքների առարկաները	6
IV.	Գործարքներ	7
V.	Քաղաքացիական դատի վաղեմությունը	10

ԸՆՁԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԸ

F.	Սեփականության իրավունք	12
II.	Կառուցման իրավունք	15
III.	Գույքի պահպանում	18

ՊԱՐՏԱՎՈՐՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԸ

I.	Ընդհանուր սկզբունքներ	22
II.	Պայմանագրերից բխող պարտավորումներ	27
III.	Գույքի վարձակալություն	32
IV.	Առ ու ծախս	38
V.	Փոխանակություն	43
VI.	Փոխառություն	44
VII.	Կապալ	46
VIII.	Յերաշխափարություն	49
IX.	Հանձնարարություն	51

F. ՓՈԽԱՆԱՐԳԱԿԻՐ 54

X.	Ընկերություններ	
1.	Պարզ ընկերություն	55
2.	Լիակատար ընկերություն	60
3.	Կոմանդիտ ընկերություն	64
4.	Ընկերություն սահմանափակ պատասխանատվությամբ	66
5.	Բաժնետիրական ընկերություն	67
XI.	Ապահովագրություն	81
XII.	Անհիմն շահառության հետևանքով առաջացող պարտավորումներ	83
XIII.	Օրիշի փոստ հասցնելու հետևանքով առաջացած պարտավորումներ	89

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԸ 92

ԼԵԽՊԱԿՆԵՐ 96

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0394690

(204)

ЦЕНА

Л 6 4

1124

ԳԻՆՆ Ե 1 ՈՌԻՔԼԻ